

S. TERESA OCHOT

MODLITEWNIKI GÓRNOŚLĄSKIE DO 1914 R.*

I. RUCH WYDANICZY

Ruch wydawniczy modlitewników górnośląskich do 1914 r. podzielić można na trzy etapy: do roku 1800, do 1840 r. oraz do 1914 r. Kryterium podziału będzie nasilenie wydawnicze tego rodzaju książek. Każdy z tych etapów uzależniony jest od warunków zewnętrznych, które nadały mu swoisty wyraz.

Modlitewniki na Górnym Śląsku ukazywały się od XVI w.¹ Liczba ich jest niemożliwa do stwierdzenia. Jedno jest pewne, że od XVI do XVIII w. na omawianym terenie czynna była jedna drukarnia w Nysie. Jej czcionkami odbito między innymi jedenaście modlitewników, które zachowały się do czasów obecnych².

Górnoślązacy w tym okresie nie otwierali własnych drukarni, ponieważ zapotrzebowanie na książkę, ze względu na słabe zaludnienie³,

*) Studium niniejsze stanowi I rozdział pracy (magisterskiej) pod kier. ks. dra W. Schenka, Lublin 1967) pt. „Msza św. w modlitewnikach górnośląskich do 1914 r.” Przez Górny Śląsk rozumie się tu tereny należące obecnie do diecezji katowickiej i opolskiej. Określenia: książka do nabożeństwa, książka modlitewna, książka nabożna oraz modlitewnik — używane będą zamiennie.

1. Por. W. Ogrodziński, Dzieje piśmiennictwa śląskiego, Katowice Wrocław 1946, s. 34. (dalej; Dzieje 1946).
2. W ramach poszukiwań znaleziono; Schörm Gebett wider den Türcken, Neyss 1565 (I, 200); Jesu Mariae Rosen-Gärtlein, Neyss 1662; toż, Neyss 1669; toż, Neyss 1681 (I, 62); Geistlicher Paradies Vogel, Neyss 1663; toż, Neyss 1675 (I, 47); Freund in der Noth, Neyss 1702; toż, Neyss 1721 (I, 466); Der mittlere Baumgarten, Neisse 1762; toż, Neisse 1786 (I, 24); Gott ist die reinste Liebe, Neiss 1799 (I, 58). (Numer w nawiasie oznacza pozycję danego modlitewnika w załączniku I).
3. Np. Bytom w 1750 r. liczył 1000 mieszkańców, a całą Ziemię Bytomską, obejmującą 11,7 mil kwadratowych, w 1781 r. zamieszkiwało 12.319 obywateli; albo Katowice — w 1783 r. były niewielką osadą o 490 mieszkańców. Podobnie było z pozostałymi częściami Górnego Śląska. Por. P. Knötel, Kattowitz 1865-1915. Eine Denkschrift zum fünfzigjährigen Bestehen der Stadt, Kattowitz 1915, s. 10; W. Immerwahr, Geschichtlicher Rückblick w: Monographien deutscher Städte, Darstellung deutscher Städte und ihrer Arbeit in Wirtschaft, Finanzwesen, Hygiene, Sozialpolitik und Technik, (red.) E. Stein, Bd XV-Beuthen O/S., Berlin-Friedenau 1925, s. 15; P. Pampuch, Fossores ex Polonia, Szkic o dawniejszym napływie górników z Polski do górnośląskiego okręgu przemysłowego, 1704-1885, „Zaranie Śląskie” X (1934), s. 214-216.

było bardzo małe, a sprowadzenie ich z pozostałych części Polski było łatwe⁴. Po wojnie trzydziestoletniej upadł przemysł górnośląski⁵, co spowodowało wielką nędzę ludu, który z kolei był wyzyskiwany przez feudałów⁶. Sytuacja demograficzna zmieniła się dopiero w związku z budzącym się na nowo w XVIII w. przemysłem. Siłę roboczą wówczas sprowadzano z poza granic Górnośląska⁷.

Pod względem administracyjno-kościelnym Górny Śląsk należał do diecezji wrocławskiej i krakowskiej⁸.

Drukarnie więc Krakowa i Wrocławia zaspakajały potrzeby ludu górnośląskiego⁹. Oprócz tych miejscowości modlitewniki dla Śląska wychodziły w Brzegu, Toruniu i Gdańsku¹⁰ oraz w Częstochowie i Lwowie. a dla Śląska Cieszyńskiego w Opawie¹¹, gdzie przeważały książki nabożne czeskie¹². Książki te rozprowadzali księgarze jarmarczni i domokreźni albo kupowano je na odpustach w Kalwarii Zebrzydowskiej, Krakowie, na Górze św. Anny i w Częstochowie, gdzie lud katolicki gromadnie pielgrzymował¹³. Do modlitewników polskich, z których korzystali Górnoślązacy w tym okresie należą: „Modlitwy św. Gertrudy...”, wydane w Toruniu w 1697 r. i na Jasnej Górze w 1722 r.¹⁴, „Głos Synogarlicy na pustyni świata tego jęczącej...” O. Owaniszewskiego (reformata), wydrukowanej po raz pierwszy we Lwowie w 1735 r., a przedrukowanej 8 razy w XVIII w., „Prawdziwa i Jedzina do Nieba z Pisma Świętego dokazana Droga...” wydana w Opawie w 1761 r.

4. W. Ogrodziński, *Dzieje* (1946), 63.
5. P. Pampuch, dz. cyt. s. 211.
6. F. W. Wolff, *Nędza i powstanie na Śląsku* (1845), (za) Wilhelm Wolff *Wybór pism o Śląsku* Wybrał, przełożył Wacław Długoborski. Warszawa 1954, s. 147.
7. *Księga informacyjno adresowa polskiej części Śląska Opolskiego* (red. Romera), Lwów 1922, s. 5; P. Pampuch, dz. cyt., s. 211-213.
8. W. Urban bp, *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962, s. 13; T. Rak ks., *Rola polskiej pieśni kościelnej w duszpasterstwie górnośląskim z równoczesnym uwzględnieniem jej wpływu na życie narodowe na Górnym Śląsku* (praca doktorska — maszynopis), Kraków 1954, s. 7. *Rys historii księgarstwa w ogóle, a u nas w szczególności. Przyczynek do dziejów oświaty. Odbitka z „Rocznika Literackiego”* (1872), s. 311; W. Ogrodziński, *Górnośląska książka nabożna z XVIII w.* „Polonia” (19. 8. 1934) nr 3539, s. I; tenże, *Dzieje* (1946), s. 63.
10. A. Brückner, *Dzieje Kultury Polskiej w dobie porozbiorowej 1795-1914*, Kraków 1946, t. IV, s. 174.
11. J. Londzin ks., *Kilka druków śląsko-polskich z zeszłego i pierwszej połowy bieżącego stulecia z szczególniejszym uwzględnieniem innych książek polskich używanych przez ludność polską w Księstwie Cieszyńskim*, W: *Sprawozdanie dyrekcji prywatnego gimnazjum polskiego z prawem publiczności w Cieszynie za rok szkolny 1897-98*, Cieszyn, 1898, s. 6; W. Ogrodziński, *Górnośląska książka nabożna*, s. I; J. S. Bandtkie, *Wiadomości o języku polskim na Śląsku*, Wrocław 1945, s. 16-17; W. Urban bp., *Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku*, „*Nasza Przeszłość*” 8 (1958), s. 239.
12. W. Ogrodziński, *Dzieje* (1946), s. 112.
13. *Rys historii księgarstwa*, s. 311; W. Ogrodziński, *Górnośląska książka nabożna*, s. I; J. S. Bandtkie, *Wiadomości o języku polskim na Śląsku*, s. 16-17.
14. *Gertruda Święta*, W: *Estr. cz. III, t. IV*, s. 117. Nakład ponowiono w *Plekarach w 1858 r. i w Bytomiu (1898)*⁵ (por. I, 126).

i „Nowa Jerozolima...” O. W. Waxmańskiego, we Wrocławiu 1767 r.¹⁵ oraz „Bieg roku całego...” ks. J. B. Chmielowskiego, we Lwowie 1774 roku¹⁶. W ten sposób „liczne więzy, mimo rozłączenia politycznego, w dziedzinie kościelno-liturgicznej od wieków łączy ziemię śląską z matczyną polską”¹⁷.

„Szerzeniu się książki polskiej przeciwdziałał rząd pruski od chwili podboju Śląska, a nateżenie największe tej działalności przypada na przełom XVIII i XIX w.”¹⁸. Zakazy pielgrzymowania do polskich miejsc odpustowych oraz sprowadzania z Polski modlitewników¹⁹, dały impuls do zapoczątkowania ruchu wydawniczego na Górnym Śląsku. Ruch germanizacyjny przybierający na sile w początkach XIX w. spotkał się ze zdecydowanym oporem Górnoszlązaków²⁰. Nagła potrzeba własnych drukarni doprowadziła do ich otwarcia. W 1801 r. otwiera małą drukarnię w Oleśnie ks. Jan Gałeczka (1766—1845). W 1802 r. zaczyna swą pracę drukarnia w Raciborzu. W Opolu została założona drukarnia przez Beelitzę w 1804 r., a w 1806 r. przez Tomasza Prochaskę w Cieszynie²¹. W tych to drukarniach wydane były pierwsze modlitewniki polskie na Górnym Śląsku. Ślady po nich jednak zaginęły i nic o nich nie wiadomo poza tym, że były między innymi wyrazem początku ruchu narodowego na Górnym Śląsku²².

Na terenie Prus wchodzi w życie w 1810 r. nowa ustawa głosząca wolność rzemiosł i zawodów²³. Fakt ten umożliwił otwieranie następujących drukarni: po dwie w Gliwicach i Opolu oraz po jednej w Bytomiu, Głogówku, Lublińcu, Oleśnie, Pszczynie, Raciborzu i Tarnowskich Górach²⁴.

Czynnikiem wrogo nastawionym do rozwoju tego co polskie była Rejencja Opolska założona w 1816 r. Jednym z zadań wytyczonych tej Rejencji przez władze pruskie była germanizacja podlegającego jej terenu, który z małymi wyjątkami był całkowicie polski. Konsekwentna propaganda i polityka Prus spotkała się z silnym oporem ludności miej-

15. W. Ogrodziński, j. w.; tenże *Dzieje* (1946), s. 79-80; W. Urban bp. *Rola kościelnych śpiewników*, s. 239, H. Wolna, *Droga do nieba*, „Słowo Powszechne”, XVI (1963) 58, s. 10. Ponownie nakłady w XIX w. (por. I, 53, 145).
16. Chmielowski Joachim Benedykt, W: *Estr. cz. III*, t. III, s. 174. Nakład ponowiono w XIX w. (I, 6).
17. B. Gładysz ks., *Advigis, nobilis Polona*. Przyczynek hymnologiczny do dziejów polskości Śląska, „*Zaranie Śląskie*” XII (1936), s. 100.
18. W. Ogrodziński, *Górnoszląska książka nabożna*, s. I.
19. W. Ogrodziński, *Dzieje* (1946), s. 79.
20. M. Tobiasz, Bronisław Koraszewski, *Wydawca Gazety Opolskiej (1864-1922)* Warszawa 1948, s. 7.
21. Fr. Popiołek, *Dzieje Cieszyna z ilustracjami*, Cieszyn 1916, s. 243; K. Prus, *O pierwszych polskich drukarzach i wydawcach na Śląsku Górnym to i owo*, Mikołów 1920, s. 7; W. Ogrodziński, *Stan i potrzeby nauki polskiej w zakresie piśmiennictwa śląskiego*, W: R. Lutman (red.), *Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku*, Katowice 1936, s. 246; Ogrodziński, *Dzieje* (1946), s. 107.
22. T. Rak, dz. cyt. s. 164-165.
23. St. Wilczek, *Wydawnictwo Karola Miarki jego rola w szerzeniu kultu Mickiewicza*, Katowice 1958, s. 5.
24. K. Prus, *O pierwszych polskich drukarzach*. 7-8: W. Ogrodziński, *Dzieje* (1946) s. 107

scowej²⁵. Mimo nasilenia germanizacji w 1824 r. w Rejencji Opolskiej w 219 kościołach głoszone kazania w języku polskim, w 162 w j. niemieckim, a w 32 w języku polskim i niemieckim. W 1827 r. założono pierwszą szkołę w Katowicach i to katolicką i polską, podczas gdy w tym czasie na terenie Górnego Śląska było już tylko 70 szkół polskich na 730 niemieckich. Również od księży konsekwentnie domagano się przyswojenia języka niemieckiego i przemawiania do wiernych w takim języku, warunkując tym unifikację ludu polskiego i niemieckiego²⁶.

W Zagłębiu Górnos Śląskim zaczęło się rozwijać górnictwo i hutnictwo. Liczba mieszkańców wciąż wzrastała. Zródłem wzrostu był przyrost naturalny i migracja. Górny Śląsk nie zmienia jednak swego oblicza wiejskiego. Jest to jeszcze okres przedurbanizacyjny²⁷. Dola chłopów pańszczyźnianego, mimo ustawy o „Regulacji stosunków między panami a chłopami” opublikowanej w 1811 r. nie uległa zmianie na lepsze. Pańszczyzna nadal kwitła²⁸.

W dziedzinie administracyjno-kościelnej w 1821 r. nastąpiło formalne oderwanie Śląska pruskiego od polskiej organizacji kościelnej. Dekanaty Bytom i Pszczyna, podlegające do tej pory biskupowi krakowskiemu, zostały poddane biskupowi wrocławskiemu, a biskupstwo wrocławskie wydzielono spod władzy arcybiskupa gnieźnieńskiego (faktycznie już w 1732 r.)²⁹.

Powyższa sytuacja nie sprzyjała ruchowi wydawniczemu na Górnym Śląsku. Toteż modlitewniki górnośląskie były nadal nieliczne. Z okresu tego zachowały się wiadomości o siedmiu książkach modlitewnych polskich oraz 1 niem.-pol. i 1 w j. niemieckim³⁰. Brak ich

25. M. Tobiasz, dz. cyt., W. Ogrodziński, s. 7; Związki duchowe Śląska z Krakowem na przełomie wieków XVIII i XIX, Katowice 1935, s. 19-20; W. Urban bp, Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej, „Polonia Sacra” (1958) 2, s. 222.

26. Wł. Górnikiiewicz, Z dziejów oświaty na Górnym Śląsku, „Zaranie Śląskie”, 10 (1934) 2, s. 98; W. Dziegiel, Pierwsza szkoła w Katowicach, „Zaranie Śląskie”, 12 (1936), s. 224; W. Urban bp, Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, s. 77-78.

27. Księga informacyjno-adresowa, Lwów 1922, s. 5; W latach 1819 do 1849 ludność Górnego Śląska wzrosła o 72%: 1819 r. = 561.000, 1849 r. = 966.000, w tym 819.000 ludności wiejskiej, a 146.000 ludności miejskiej. Por.: P. Rybicki, Rozwój ludności Górnego Śląska od początków XIX wieku do pierwszej wojny światowej, W: A. Wrzowska (red.), Górny Śląsk, prace i materiały geograficzne, Kraków 1955, s. 257-259.

28. F. W. Wolff, Nędza i powstanie na Śląsku (1845), s. 149.

29. P. Pampuch, dz. cyt., s. 210; W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 63; L. Winowski, Stosunki między biskupstwem wrocławskim a metropolią gnieźnieńską w latach 1740-1748, „Przegląd Zachodni” 3/4 (1955), s. 613, 687; W. Urban bp, Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, s. 13, 257.

30. Książka modlitewna dla katolickiej młodzieży szkolnej, Cieszyn 1823 (I, 102); Pieśń do Mszy Świętej, Cieszyn 1825 (I, 171); Kancynał wsseobecnege Śwatag Cyrkwe, w Tessine 1829 (I, 71); Książka modlitewna i kancynał, Opole 1830; Toż, Opole 1835² (I, 104); Kancynał katolicki, Opole 1840 (I, 76); Magazyn duchowny, M. Liss, Bytom 1840 (I, 111); Gesangbuch, Ratibor 1830 (I, 49); Christkatholisches Gebet und Gesangbuch, Oppeln 1833³ (I, 13). Prawdopodobnie wyszło ich więcej, skoro ten ostatni jest już wydaniem trzecim tegoż modlitewnika. Nie jest wykluczone, że wydania poprzednie ukazały się poza Górnym Śląskiem.

uzupełniano książkami przemycanymi z Krakowa i Częstochowy³¹. Ta prawdopodobnie drogą dostał się na Górnym Śląsku „Śpiewnik Kościelny” ks. M. Mioduszewskiego, wydany w Krakowie w 1838 r., na którym oparł się parę lat później Karol Piekoszewski, wydając „Dostateczny śpiewnik kościelny”³².

Nowy etap w wydawnictwie modlitewników barwnie opisuje Ogrodziński, że „po 1840 r. rozbiła się jakby bania z modlitewnikami i śpiewnikami nad Górnym Śląskiem”³³. Szło to w parze z ruchem wydawniczym tego rodzaju książek w całej Polsce³⁴. W tym okresie zaczęto wydawać kancjonały (śpiewniki) dla użytku wiernych³⁵. Liczba wychodzących modlitewników coraz bardziej wzrastała.

Rok	Ilość modlitewników			Razem
	polskich	niem.-pol.	niemieckich	
1841—1850	7	—	1	8
1851—1860	14	2	—	16
1861—1870	17	3	—	20
1871—1880	25	6	1	32
1881—1890	23	3	—	26
1891—1900	106	1	—	107
1901—1914	92	11	—	103
1841—1914	284	26	2	312

Tabela ta stanowi zestawienie liczbowe obrazujące ruch wydawniczy modlitewników górnośląskich w poszczególnych dziesiątkach lat od 1841 do 1914 r.³⁶. Zestawienie to nie jest w pełni adekwatne, ponieważ obejmuje tylko pozycje, do których można dotrzeć w bibliotekach i poprzez katalogi wydawnicze. Na istnienie częstszych nakładów książek nabożnych wskazują numery wydań, z pomiędzy których tylko niektóre są znane. Np. książka „Der Lebendige Rosenkranz” ukazała się w Opolu jako wydanie ósme w 1857 r., w 1866 jako 11, a w 1887 jako 22. Podobnie „Najśodsze Serce Jezusa”, ukazało się w 1890 r. w Gliwicach jako wydanie drugie, w 1891 jako trzecie, a w 1910 r. jako jedenaste itp.³⁷. Nie wiadomo gdzie i kiedy ukazały się wydania pośrednie, mogły wyjść na Górnym Śląsku, albo też mogły być wydane

31. W. Ogrodziński, Związki duchowe Śląska z Krakowem, s. 10; tenże, Dzieje, (1946), s. 108.

32. W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 110.

33. Tamże, s. 109.

34. H. Kossowski ks., Książki do nabożeństwa, W: Enc. Kośc. (M. Nowodworski), t. XI, s. 508.

35. St. Jamiołkowski, ks., Kancjonał, W: Enc. Kośc. (M. Nowodworski), t. IX, s. 416.

36. Liczby powyższe osiągnięto zestawiając materiał, który podany jest alfabetycznie w Załączniku I niniejszej pracy (w tym art. Zestawienie),

37. por. Zestawienie 23 i 140 i inne,

poza jego granicami. Jeszcze inne modlitewniki nie podają liczby określającej kolejne wydanie.

Nie można również wykryć wysokości nakładu poszczególnych pozycji (książki w swej metryce wydawniczej nie podają nakładu, tak jak to jest w pozycjach współczesnych). Znane są tylko nakłady niektórych modlitewników, jak: „Dostateczny śpiewnik kościelny” (K. Piekoszowski), N. Piekary 1850 — 6.000 egz.³⁸, „Chwalcie Pana”, Cieszyn 1909 — 1.000 egz., toż, Cieszyn 1911 — 6.000 egz., toż, Cieszyn 1914 — 5.000 egz., „Kancyonał Nowy”, Cieszyn 1905 — 10.000 egz., toż, Cieszyn 1909 — 5.000 egz., oraz „Praca codzienna”, ks. A. Janusz, Cieszyn 1857 — 4.000 egz.³⁹.

O Wydawnictwie Karola Miarki w Mikołowie wiadomo, że do 1911 roku „książek do nabożeństwa” o 32 różnych treściach rocznie rozsyłano 100.000 egz.⁴⁰.

Niemожność odnalezienia wysokości nakładu i wszystkich wydań poszczególnych modlitewników⁴¹ pociąga za sobą trudność w odczytaniu realnego ruchu wydawniczego tego rodzaju książek na Górnym Śląsku. Dla określenia jednak rysu historycznego na tym odcinku wystarczy dane powyższe, aby się zorientować jak wzrastała liczba wydanych modlitewników.

Modlitewniki te obok modlitw zawierały także pieśni kościelne ale bez nut⁴², dlatego do nich wydawano oddzielne chorały, zawierające potrzebne melodie⁴³.

Z kolei wypada się zastanowić, w jakich warunkach doszło do tak dużego wzrostu liczby modlitewników. Wiąże się on z rozwojem wiel-

38. Piekoszewski Karol Boromeusz, W: Śląska Kartoteka Biograficzna.

39. por. Zestawienie 14, 78, 183.

40. J. Kwiatkowski, Z siedziby Karola Miarki, „Zaranie Śląskie”, 14 (1938) 1. s. 29; A. Bromberg, Książki i wydawcy, Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej w latach 1944-1957, Warszawa 1958, s. 10 — podaje, że w latach 1890-1905 średni nakład w Polsce wynosił 2.000 egz., a w 1906-1917 r. — 3.000 egz. — może w podobnym nakładzie wychodziły książki modlitewne na Górnym Śląsku.

41. Modlitewniki szybko zaginęły, bo panował na Śląsku zwyczaj wkładania do trumny modlitewnika używanego za życia przez zmarłego. Por. Książdz (J. Kudera), Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku. Zarys historyczny i ocena, Bytom 1911, s. 20; W. Ogrodziński, Górnośląska książka nabożna z XVIII wieku, s. I; dziś zwyczaj taki panuje w pow. pszczyńskim (obserwacja własna).

42. W. Urban, Rola kościelnych śpiewników, s. 239.

43. Do znanych chorałów należą: Melodye, J. Kotzolt, Pruszków 1823; Melodye, G. E. Ronge, Opole 1830; Pieśni nabożne, J. Lompa, Gliwice 1833; Zbiór pieśni podczas Uroczystości Bożego Ciała, J. Lompa, Gliwice 1833; Śpiewnik powszedni, E. F. W. Muthwill, Głogówek 1847; Chorał, J. Nachbar, Berlin 1856; Dwanaście wogóle znanych pieśni pogrzebowych, R. Kügel, Głogówek 1884; 25 polskich pieśni kościelnych, T. Nachbar, Pyskowice 1895; Zbiór Melodyi, R. Gillar, Bytom 1903; 114 Melodyi, R. Gillar, Bytom (1911), — por. Książdz, Polska pieśń nabożna, s. 6-21; W. Urban bp, Rola kościelnych śpiewników, s. 237; T. Rak, dz. cyt., (cała praca poświęcona chorałom górnośląskim); K. Mrowiec CM, Polska Pieśń Kościelna w opracowaniu kompozytorów XIX wieku, Lublin 1964, s. 92-96; W. Świerczek CM, Chronologiczne zestawienie najważniejszych dawnych i nowszych śpiewników, W: J. Siedlecki ks. Śpiewnik Kościelny Opole 1965. s. VIII-IX.

kiego przemysłu i procesu urbanizacji, który przypada na XIX w.⁴⁴. W związku z industrializacją Górnego Śląska zwiększyło się jego zaludnienie⁴⁵. Pracowników do przemysłu sprowadzano w większości z Polski⁴⁶, a częściowo z Niemiec⁴⁷. Tym samym pomnożyła się rzesza czytelników. Wzrastająca w XIX w. znajomość czytania⁴⁸ powiększyła zapotrzebowanie na książki także modlitewne. Widocznie realizowały one zapotrzebowanie społeczne skoro ilość ich wzrastała⁴⁹. (Z okresu do 1840 r. zebrano 20, a do 1914 r. — 332 książki nabożne). „Odrodzenie narodowe ludu śląskiego weszło na żywsze tory”⁵⁰. Kulturkampf przyczynił się do zmobilizowania Górnoszlązaków do walki o język polski. Działaczom górnośląskim pomagali Polacy z innych zaborów⁵¹. Pod wpływem interwencji papieża Leona XIII, uchwały sejmu pruskiego z 1880 r. osłabiły ustawy antykatolickie z 1870 r., które następnie w latach 1883, 1886, 1887 stopniowo zniesiono⁵². Lata 1869—1902 są nazwane „epoką rozkwitu piśmiennictwa śląskiego”⁵³. Odrodzenie literatury polskiej doprowadziło do dalszego rozwoju drukarstwa i jego gałęzi kupieckiej — księgarstwa⁵⁴.

Powyższe przyglądnięcie się ruchowi wydawniczemu i umiejscowienie go w czasie pozwoli wyciągnąć wniosek, że w miarę jak wzrastało zapotrzebowanie na książkę modlitewną wśród zwiększającej się

44. P. Knötel, dz. cyt., s. 10; W II poł. XIX w. gęstość zaludnienia na Górnym Śląsku wyglądała następująco: w strefie rolniczej na km² przypadało 40-75 ludzi, a w strefie przemysłowej 300 na km² — por. P. Rybicki, dz. cyt., s. 259-260, 291; Liczba osób zatrudnionych w przemyśle górnośląskim wciąż wzrastała — w 1851 r. wynosiła 25.155, a w 1911 r. — 191.795, por. A. St. Brożek, Migracja ludności robotniczej spoza zaboru pruskiego do przemysłu górnośląskiego w latach 1870-1914, Warszawa 1960, s. 4.
45. Np.: Bytom w 1810 r. liczył 1.900 mieszkańców, a w 1913 — 53.000; Katowice w 1825 r. — 675, a w 1915 — 46.000; Mikołów w 1825 r. — 2.167, a w 1910 r. — 8.377; Racibórz w 1858 r. — 10.000, a w 1910 — 38.508. Ogółem na Górnym Śląsku w 1867 r. było 1.241.000 mieszkańców, a w 1910 r. 2.207.000. Por. P. Knötel, dz. cyt., s. 10; W. Immerwahr, dz. cyt., s. 15; K. Prus, Z przeszłości Mikołowa i jego okolicy, Mikołów 1932, s. 201; P. Rybicki, dz. cyt., s. 259-261; P. Pampuch, dz. cyt., s. 213; A. Polański, Krótki zarys dziejów miasta Racibórz, „Kwartalnik Opolski”, IV (1958) 1, s. 21; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 163.
46. P. Pampuch, dz. cyt., s. 211-216; P. Rybicki, dz. cyt., s. 285.
47. P. Pampuch, dz. cyt., s. 18 i s. 212.
48. W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 9.
49. por. Tabela I
50. K. Piwarski, Historia Śląska w zarysie, Katowice — Wrocław 1947, s. 379; W. Urban bp, Rola kościelnych śpiewników, s. 236.
51. E. Grimks., Siedemdziesięciopięcioletnie pierwszej polskiej książki do nabożeństwa na Ziemi Cieszyńskiej, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, 3 (1931), s. 152; K. Piwarski, dz. cyt., s. 379; M. Tobiasz, dz. cyt., s. 7; A. St. Brożek, dz. cyt., s. 61.
52. Seppelt-Löffler, Papstgeschichte, München 1933, s. 464.
53. J. Kucianka, Wśród pisarzy samorodnych Górnego Śląska w XIX i XX w. (maszynopis — praca doktorska), Katowice 1965, s. 2-4; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 149.
54. W 1843 r. było na Górnym Śląsku 13 drukarni, a przed I wojną światową 120. Por. K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 7, przypis 1; Fr. Godula, Historia handlu i przemysłu Górnego Śląska. Przypisek do dziejów Śląska. Wydanie nowe. Z mapą Górnego Śląska. Poznań (1911) s. 153; W 1908 r. powstaje w Warszawie organizacja typu kartelowego pod nazwą „Związek Księgarzy Polskich” Por. A. Klimowicz, Księgarstwo, Warszawa 1953, s. 19.

liczby mieszkańców Górnego Śląska — oraz w zależności od odcinania Górnego Śląska przez rząd pruski od Polski, kwitło wydawnictwo własnych modlitewników zaspakajające potrzeby wiernych.

2. OSRODKI WYDAWNICZE

Przez ośrodek wydawniczy rozumieć się będzie miejscowość, którą w poszczególnym modlitewniku podano jako miejsce wydania. Modlitewniki podają tu albo miejscowość drukarni, albo nakładcy. W ramach omawiania ośrodków wydawniczych będzie podana ilość modlitewników wydanych w danym mieście, o których do czasów obecnych zachowały się jakieś wiadomości, oraz wydawca, dzięki któremu poszczególne książki do nabożeństwa ukazała się w danym mieście. Nie będzie tu przedstawiona historia drukarni górnośląskich, lecz udział tychże w wydawnictwie książek nabożnych na Górnym Śląsku do 1914 r.

Najstarszym ośrodkiem wydawniczym Górnego Śląska była Nysa. Tam od 1555 r. była czynna drukarnia założona przez Creuzigera, która przez następców założyciela służyła społeczeństwu przez trzy wieki⁵⁵. Po samym założycielu, prowadzącym drukarnię do 1586 r. zachował się jeden modlitewnik (I, 200). Wydawcą czterech następnych (I, 47, 62) był Ignacy Konstanty Szubart, żyjący w XVII w.⁵⁶. Jeden modlitewnik (I, 62) drukowany był u Krzysztofa Lertza, który prowadził nyską drukarnię do 1693 r. Gdy przejęła tę drukarnię rodzina Szlegel, wyszły cztery książki nabożne. Każda z nich podaje oddzielnego wydawcę: Józefa Szlegela (I, 47), syna Józefa Szlegela (I, 47), Karola Józefa Szlegela (I, 24), oraz wdowę po Franciszku Szlegelu — Joannę Rosenkranz (I, 24). Franciszek Antoni Rosenkranz, mąż Joanny, objął drukarnię po roku 1798. U niego został wydany również jeden modlitewnik (I, 58)⁵⁷.

Wszystkie nyskie książki do nabożeństwa (wyżej wymienione), drukowane były w języku niemieckim.

Dalsze górnośląskie ośrodki wydawnicze powstały w XIX w. Działyły mniej więcej równocześnie, dlatego omawiane będą kolejno, w za-

55. J. S. Bandtkie, *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim jako i w Kraiach zagranicznych, w których polskie dzieła wychodziły*. Kraków 1826, t. III, s. 135-136; K. Prus, *O pierwszych polskich drukarzach...*, s. 7-8.

56. Drukarnię nyską od Creuzigera przejął w 1586 r. Jędrzej Reinhekel, prowadząc ją do 1600 r. Następnie do 1614 r. prowadził Adam Fran. Kasper Siegfried, do 1615 Kryspin Szarfenberg, do 1649 r. Augustyn Gruender, a do 1684 — Ignacy Konstanty Szubart. (Data 1684 jest niepewna, ponieważ wydany modlitewnik z 1681 r. drukowany był u Krzysztofa Lertza, czyli już u jego następcy). Por.: J. Bandtkie, *Historia Drukarni...*, t. III, s. 135; F. Kaminský, *Beiträge zur Geschichte der oberschlesischen Buchbinderei, Buchdruck, Buchhandels-, Zeitungs-, Bibliothekswesens, bis 1815*, Breslau u. Opateln 1927, s. 49; J. Benzig, *Die Buchdrucker des 16. und 17. Jahrhunderts im Deutschen Sprachgebt*, Wiesbaden 1963, s. 321.

57. Po Krzysztofie Lertzku drukarnię nyską prowadził Jan Krembel od 1699 r. i wdowa po nim do 1707 r. Józef Szlegel zarządzał nią do 1739 r., a jego syn Franciszek Józef Szlegel do 1798 r. Por. J. S. Bandtkie, *Historia drukarni*, s. 135-136; F. Kaminský, dz. cyt., s. 48; J. Benzig, dz. cyt., s. 321.

leżności od wkładu w wydawnictwo modlitewników. Tabela poniższa podaje te miejscowości z wyszczególnieniem: ilości wydanych w nich ksiązek modlitewnych oraz lat w których zostały one wydane ⁵⁸.

Lp.	Miejscowość	Ilość modlitewników				w latach
		pol.	niem.	nlem.- pol.	Razem	
1.	Mikołów	109	5	—	114	1861—1914
2.	Góra św. Anny	55	7	—	62	1864—1914
3.	Bytom	24	1	2	27	1840—1914
4.	Cieszyn	27	—	—	27	1823—1912
5.	N. Piekary	26	—	—	26	1850—1914
6.	Opole	13	7	1	21	1840—1902
7.	Gliwice	9	1	—	10	1866—1895
8.	Racibórz	6	4	—	10	1830—1911
9.	Olesno	9	—	—	9	—1913
10.	Królewska Huta	7	1	—	8	1897—1905
11.	Głogówek	6	—	—	6	1844—1897
12.	Lipiny	—	1	—	1	1911
Ogółem		291	27	3	321	

Przodujące miejsce w zespole ośrodków wydawniczych zajmuje Mikołów. O nim to napisano, że „żadne miasto w całym sąsiedztwie nie może wykazać takiej produkcji druków, a przez nie i oświaty ludowej jak właśnie Mikołów” ⁵⁹. Pozycję tę zdobył dzięki dwóm rodzinom drukarskim Nowackich i Miarków, które swe sławne oficyny drukarskie założyły na jego terenie.

Ojcem i założycielem pierwszej drukarni w Mikołowie był Tomasz Nowacki (1802—1884). Jego synowie: Mateusz (1827—1890), Teofil (1830—1919), Juliusz (1836—1898) oraz syn Mateusza Konstanty (1855—1913) prowadzili w II poł. XIX w. i pocz. XX w. drukarnie na Górnym Śląsku. Tomasz Nowacki do Mikołowa przybył z Woźnik (pow. Lubliniec), gdzie prowadził introligatornię. Początkowo w Mikołowie uprawiał druki sprowadzane z Częstochowy. W 1845 r. otworzył pierwszą polską drukarnię na Górnym Śląsku. Drukarską swą działalnością obudził wśród ludu zainteresowanie i zamiłowanie do książek i czytelnictwa. Drukował między innymi modlitewniki, które sam lub przez przekupniów rozprowadzał na targach i odpustach po całym polskim Śląsku ⁶⁰. Do czasów obecnych zostały ślady o 13 modlitewnikach polskich i czterech niemieckich, które ukazały się jego nakładem i czcionkami ⁶¹.

58. Tabela sporządzona została w oparciu o Zestawienie alfabetyczne modlitewników.

59. K. Prus, *Z przeszłości Mikołowa*, s. 438.

60. K. Prus, *O pierwszych polskich drukarzach*, s. 9-14; Tenże, *Z przeszłości Mikołowa*, s. 438-440; *Słownik biograficzny pracowników książki polskiej*. Wykaz haseł, Łódź 1962, s. 124-125; W. Ogrodziński, *Dzieje* (1965), s. 372.

61. por. Zestawienie.

Po Tomaszu drukarnię w Mikołowie objął jego syn Juliusz Nowacki⁶². Z tej drukarni wyszły 32 modlitewniki polskie i jeden niemiecki⁶³.

Poważnym konkurentem Juliusza Nowackiego był Karol Miarka — prowadzący postępowo swe przedsiębiorstwo. Karol Miarka (starszy 1824—1882) był nauczycielem w Pielgrzymowicach (pow. Pszczyna). Angażując się w wydawnictwo „Katolika” (1869 r.), w 1874 r. utworzył własną drukarnię w Mikołowie, która stała się fundamentem największego wydawnictwa książkowego na Górnym Śląsku, rozwiniętego przez jego syna, również Karola Miarke (1856—1919). Objął on w 1882 roku część drukarni po ojcu, którą przekształcił w 1894 r. w znany w całej Polsce nowoczesny zakład graficzny, prowadząc go do 1910 r. Od 1911 r. Zakład Wydawniczy Karola Miarke był własnością spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁶⁴. Wydawnictwo Karola Miarke miało charakter religijny. W nim też ukazało się 61 polskich książek nabożnych⁶⁵. Nie wiadomo kto był nakładcą i drukarzem wydania szóstego i ósmego modlitewnika pt. „Dziennik w modłach” (I, 44), który w latach 1869⁶ i 1872⁶ ukazał się w Mikołowie.

Drugie miejsce w wydawnictwie modlitewników zajmuje Góra św. Anny. Jest to miejscowość pątnicza. Od 1659 r. istnieje tam klasztor oo. franciszkanów, z którego zakonnicy przez władze pruskie byli kilkakrotnie wyrzucani⁶⁶. Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów ukazały się trzy polskie modlitewniki (I, 100, 101). Na Górze św. Anny działalność wydawniczą prowadził jeszcze Franciszek Gielnik, który wydał siedem książek nabożnych polskich i siedem niemieckich⁶⁷. Innym wydawnictwem była drukarnia A. Marcygo, której nakładem i czcionkami wyszły trzy polskie książki do nabożeństwa. Oprócz powyższych wydawców istniało w św. Annie na przełomie XIX i XX w. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (+ 1934, zięć Karola Böhma), które wydało 42 polskie książki modlitewne⁶⁸.

Następnym miastem wydawniczym był Bytom. W I poł. XIX w. drukował tam Karol Kirsch⁶⁹. Obok czasopism wydał on dwa modlitewniki polskie (I, 111) i jeden niemiecko-polski (I, 57). Innym drukar-

62. K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 13; J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 229; Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł, s. 124; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 372.

63. por. Zestawienie.

64. J. Kudera ks., Obrazy, s. 72-76; K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 28; J. Kwiatkowski, dz. cyt., zwłaszcza s. 23, 223; St. Wilczek, dz. cyt., s. 13; Słownik biogr. prac. książki pol., Wykaz skrótów, s. 115; A. Klimowicz, Sześćset lat w służbie książki, Warszawa 1964, s. 14-15; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 164, 365-367.

65. J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 29; por. zał. I.

66. B. Stokowy OFM., Góra św. Anny, Opole 1947, zwłaszcza s. 24-36.

67. por. Zestawienie.

68. por. Zestawienie (Karol Böhm założył firmę w 1854 r. Obecnie prowadzi ją wnuczka — Marta Rogier, list z 12. XI. 1967 r. Marty Rogier — wywiad własny).

69. Książd, Polska pieśń nabożna, s. 23; K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 8; Fr. Szymiczek, Bytom jako ośrodek kultury polskiej oraz piśmiennictwa ludowego na Górnym Śląsku (od połowy XIX do początków XX wieku), W: F. Ryszka (red.), Dziewięć wieków Bytomia. Szkice miasta i ziemi bytomskiej, Stalinogród 1956, s. 344-345; R. Smieła, Dziennik Górnośląski, Katowice 1957, s. 25-26.

rzem był B. Wyleźoł, który wydrukował własnym nakładem jeden modlitewnik niemiecko-polski (I, 57) i jeden niemiecki (I, 79). W 1889 r. przybył do Bytomia Stanisław Kostka Czerniejewski (1836—1903), po uprzedniej praktyce drukarskiej w Poznańskim, Częstochowie i Piekarach⁷⁰. Ułożył on i wydrukował własnym nakładem jeden modlitewnik polski (I, 184). Nakładem ks. Franciszka Przynicznyńskiego (1844—1896) ukazała się w Bytomiu jedna książka nabożna (I, 206)⁷¹.

Dziewiętnaście modlitewników polskich opuściło drukarnię „Katolika” w Bytomiu⁷². Wydawnictwo czasopisma „Katolik” nabył Karol Miarka (starszy) w 1869 r. od Józefa Chociszewskiego, który wydawał go uprzednio w Chełmnie (Wielkopolska). Karol Miarka przy wydawaniu „Katolika” współpracował z duchowieństwem katolickim. Wydawał go w Królewskiej Hucie i w Mikołowie. W 1882 r. sprzedaje to czasopismo ks. Rodziejewskiemu, który z kolei w 1889 r. odstąpił go Adamowi Napieralskiemu. Celem tego czasopisma było uświadamianie narodowe ludu śląskiego i umacnianie jego przywiązania do wiary i własnej narodowości. W 1922 r. kiedy Bytom został w granicach Rzeszy, wydawnictwo „Katolika” przeniesiono na polski teren Śląska, gdzie istniało jeszcze do 1931 r. Dzięki działalności wielkiego koncernu prasowego „Katolika”, w którym wychodziły także inne czasopisma i książki, Bytom na przełomie XIX i XX w. był najsilniejszym ośrodkiem prasy polskiej na Śląsku⁷³. Książka modlitewna „Różaniec żywy” ukazała się w Bytomiu w 1894 r., jednak w metryce wydawniczej nie podaje drukarni, w której została wybita (I, 198).

Z modlitewników cieszyńskich do czasów obecnych przetrwały wiadomości o 27 polskich pozycjach⁷⁴. Najstarszą drukarnię w Cieszynie założył Tomasz Prochaska (1806 r.), który przybył tu z Pragi. Jego drukarnia należała swego czasu do największych w Austrii, pod której zaborem znajdował się wówczas Cieszyn⁷⁵. Z tej drukarni wyszły trzy modlitewniki (I, 102, 171). Po Tomaszu przejął interes syn jego Karol Prochaska. Należał on do grupy księgarzy, wydawców i drukarzy II poł.

70. Książdz (J. Kudera), Dziennikarstwo polskie na Śląsku, Zarys historyczny. Bytom 1912, s. 45-46; W. Ogrodziński, Czerniejewski Stanisław Kostka, W: PSB, t. IV, s. 342; Słownik biograf. prac. książki pol., Wykaz haseł, s. 32.

71. A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”. Fragment z dziejów prasy polskiej na Górnym Śląsku, Katowice 1935, s. 25, 27; tenże, Karol Miarka, Studium z dziejów Górnego Śląska, Katowice 1938, s. 146, 198; W. Ogrodziński, Stan i potrzeby nauki, s. 254; tenże, Dzieje (1965), s. 380.

72. por. Zestawienie — dwa z nich nakładu obcego, reszta własnego.

73. Książdz, Dziennikarstwo, s. 23-29; A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”, s. zwł. 18, 25-28; A. Bar, Karol Miarka, zwł. s. 146, 198; J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 23; R. Schmidt, Kleines Stadtbuch von Königshütte Oberschlesien, Königshütte 1941, s. 120; A. Rogalski, Kościół katolicki na Śląsku, Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej, Warszawa 1955, s. 188; Fr. Szymiczek, dz. cyt., s. 346, 354; St. Wilczek, dz. cyt., s. 8-13; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 163-166, 217.

74. por. Zestawienie.

75. G. Biermann, Geschichte des Herzogthums Teschen. Teschen 1894², 278. przypis 1; Fr. Popiołek, dz. cyt., s. 243.

XIX w. Drukował czasopisma i książki.⁷⁶ Z jego wydawnictwa wyszło sześć książek do nabożeństwa⁷⁷. Na przełomie XIX i XX w. działał w Cieszynie Edward Feitzinger. Prowadził on swe przedsiębiorstwo od 1875 r. W ramach działalności wydawniczej współpracował z Karolem Miarką i Andrzejem Cinciałą. Konkurował z „Dziedzictwem bł. Jana Sarkandra”, z którym aż dwa razy bezskutecznie się procesował o prawo własności do „Kancyonału” ks. Zmijki. Edward Feitzinger jeszcze w 1924 r. figurował jako aktualny wydawca i księgarz cieszyński⁷⁸. Do 1914 r. wydał on sześć książek modlitewnych⁷⁹. Innym drukarzem cieszyńskim był Henryk Feitzinger, który wydał jedną książkę nabożną (I, 91). Od 1885 r. drukował on w Cieszynie pierwsze roczniki „Rolnika Śląskiego”⁸⁰.

Dwa modlitewniki (I, 14, 74) odbiła drukarnia Kutzera i Sp.⁸¹. Oprócz powyższych drukarzy istniało w Cieszynie od 1873 r. towarzystwo wydawnicze pod nazwą „Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra dla Ludu Polskiego na Śląsku”, które założył ks. Ignacy Świeży (1839—1902). Z „Dziedzictwem” tym współpracował Karol Miarka drukując książki jego nakładu. W 1913 r. „Dziedzictwo” otworzyło własną drukarnię w Cieszynie⁸². Nakładem „Dziedzictwa” ukazało się sześć książek do nabożeństwa, a jedna z nich była już drukowana we własnej cziönkarzni (I, 14, 75, 78).

Pięte miejsce w wydawnictwie modlitewników zajmują Piekary Śląskie, w których wyszło 26 polskich książek modlitewnych. Piekary podobnie jak Góra św. Anny są miejscem pątniczym. Najgłośniejszym drukarzem piekarskim był Teodor Heneczek (1817— ok. 1872), który pochodził z Częstochowy. Jako introligator pracował w drukarni na Jasnej Górze, następnie u Tomasza Nowackiego w Mikołowie. W 1847 roku założył w Piekarach „Wydawnictwo dzieł katolickich”, prowadzone pod nadzorem duchowieństwa. Wydawnictwo to drukowało nakładem obcym i własnym liczne czasopisma, książki religijne i do nabo-

76. F. M. Sobieszczański, Drukarstwo polskie, W: Enc. Pow. (S. Orgelbranda), t. VII, s. 470; G. Biermann, dz. cyt., s. 267-268; R. Tomanek ks., Dorobek półwiekowej działalności oświatowej, krótki zarys dziejów i prac „Dziedzictwa bł. Jana Sarkandra”, Cieszyn 1924, s. 51, 81; Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł, s. 140.

77. por. Zestawienie 71, 73, 91, 183, 190.

78. Prospekt I. Przewodnik Księgarski. Wspólny katalog nakładców polskich, Warszawa 1924, s. 10; R. Tomanek ks., dz. cyt., s. 35-36; J. St. Bystron, Pamiętnik Dra Andrzeja Cinciały, Notariusza w Cieszynie (1825-1898), Katowice 1931, s. 160-167; Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł, s. 44; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 217-224, 316.

79. por. Zestawienie 72, 75, 112, 256.

80. L. Brożek, Po stronie polskiej (część artykułu pt.) Powojenna prasa polska na Śląsku Cieszyńskim, „Roczniki T. P. N. na Śląsku” 4 (1934), s. 223.

81. Fr. Popiołek, dz. cyt., s. 243; Księga adresowa przemysłu i handlu Wielkopolski, Pomorza i Śląska, Poznań 1922, s. 831.

82. R. Tomanek ks., dz. cyt., (zwl.) s. 7, 33-36, 52-55; J. Chlebowczyk, Z dziejów rozwoju kultury polskiej na Śląsku Cieszyńskim na początku XX w., W: Pamiętnik cieszyński, Katowice 1961, s. 28; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 157-158, 220, 398.

żeństwa⁸³. W ten sposób ukazało się w Piekarach 11 modlitewników⁸⁴. Nadto w Piekarach w drukarni „Heneczek (Werner)” ukazał się jeden modlitewnik (I, 174). W 1871 r. otworzył w Piekarach drukarnię syn Tomasz z Mikołowa, Teofil Nowacki. Prowadził on tam zakład intro-ligatorsko-drukarsko-księgarski. Wydał liczne książki religijne⁸⁵ i 10 książek nabożnych⁸⁶. „Przewodnia Książeczka Nowej Kalwaryi” wydana została w Piekarach (I, 185) z inicjatywy proboszcza piekarskiego⁸⁷ ks. Karola Nerlicha (1843—1900), który dał ją odbić w drukarni „Gwiazdy Piekarskiej”, redagowanej przez Stanisława Czerniejewskiego⁸⁸. Poważnym nakładcą Śpiewnika piekarskiego (I, 26) był Karol Boromeusz Piekoszowski (1808—ok. 1883), młynarz z Brzozowic (k. Bytomia). Jego inicjatywę wydawniczą poparli księża dekanatu bytomskiego i tarnogórskiego. W 1845 r. pomagał Tomaszowi Nowackiemu w zakładaniu drukarni w Mikołowie. Później jednak zerwał umowę z Nowackim, a książkę swoją wydrukował u T. Heneczka w Piekarach⁸⁹. Śpiewnik ten w latach od 1850 do 1900 ukazał się dziewięć razy. Znane są trzy wydania piekarskie dwa gliwickie i jedno na Górze św. Anny.

Kolejnym ośrodkiem wydawniczym jest miasto Opole, które od utworzenia rejencji opolskiej (1816), stało się siedzibą władz rejencyjnych i świadkiem ożywienia życia gospodarczego i kulturalnego na Górnym Śląsku⁹⁰. W Opolu w omawianym okresie wydano 21 książek do nabożeństw, w tym 13 polskich, 7 niemieckich i jeden niemiecko-polski. Czynne tam były drukarnie niemieckie, które jednak odbijały także pozycje polskie. W 1816 r. odkupił od Beelitz⁹¹ drukarnię Feist, u którego pracowali J. F. W. Weilshäuser Erdmann H. P. Raabe. Ten ostatni przejął w 1832 r. drukarnię Feista. Należała ona swego czasu

83. J. K u d e r a ks., *Obrazy*, s. 18; K. P r u s, *O pierwszych polskich drukarzach*, s. 10-21; Tenże, *Piekary „Lipskiem górnośląskim”* Ks. Purkop-Heneczek. W: *Piekary. Pamiątka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Piekarskiej, która się odbyła dnia 15 sierpnia 1925 roku*, Piekary 1925, s. 94-100; A. B a r, *Karol Miarka jako redaktor „Katolika”*, s. 7; W. O g r o d z i ń s k i, *Dzieje* (1946), s. 122-123, 187; *toż*, (1965), s. 336; *Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł*, s. 68,
84. *Por. Zestawienie. Pozycje drukowane u Heneczka nakładem ks. J. Kühn z Gliwic i Karola Piekoszowskiego nie są tu wliczone.*
85. K. P r u s, *O pierwszych polskich drukarzach*, s. 12-13; tenże, *Piekary „Lipskiem górnośląskim”*, s. 100; *Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł*, s. 125; W. O g r o d z i ń s k i, *Dzieje* (1965), s. 372.
86. 8 nakładem własnym, *por.* I, 60, 114, 127, 142, 155, 295, 246, 258; 2 nie podają nakładcy (I, 147, 151).
87. *Schematismus*, Breslau 1902, s. 333. *Zestawienie proboszczów piekarskich*. W: *Piekary. Pamiątka koronacji*, s. 141-143.
88. W. O g r o d z i ń s k i, *Czerniejewski Stanisław*, w: *PSB*, t. IV, s. 342; *Książdz. Dziennikarstwo*, s. 45-46.
89. *Przyjęto nazwisko — Piekoszowski*, za „Poleceniem” bpa Latuska, z 1849 r. *Por. Dostateczny Śpiewnik*, N. Piekary 1874/5, s. III; *Książdz. Polska pieśń nabożna*, s. 12; K. P r u s, *O pierwszych polskich drukarzach*, s. 10-11, 16. *przypis 1*; W. O g r o d z i ń s k i, *Dzieje* (1946), s. 110; *Piekoszowski Karol*, W: *Śląska Kartoteka Biograficzna*.
90. J. R e i t e r, *Dawna prasa w Opolu*, „*Kwartalnik Opolski*” VII (1961) 1, s. 56.
91. *Pierwszy drukarz opolski*, prowadził swą oficynę od 1804 r. *Por.* W. O g r o d z i ń s k i, *Stan i potrzeby nauki*, s. 246.

do ważniejszych drukarni śląskich⁹². W niej wydano cztery modlitewniki polskie (I, 76, 220, 242, 247) i cztery niemieckie (I, 5, 23, 143). W tym samym czasie drukował w Opolu Weilshäuser, który po praktyce u Feista otworzył własną drukarnię⁹³. Wydał on pięć książek nabożnych polskich (I, 76, 104) i jedną niemiecko-polską (I, 13). W tym samym czasie w Opolu istniała księgarnia nakładowa Alberta Nösera, figurująca czasem pod nazwą „Buchhandlung Carl Rappoldt”. Wybijała swe pozycje w drukarniach opolskich lub poza Opolem⁹⁴. Zdecydowała ona między innymi o przyjęciu w metryce wydawniczej trzech modlitewników niemieckich (I, 5, 23, 63) jako miejsce wydania — Opole. Dwie polskie książki do nabożeństwa (I, 138, 250) wyszły nakładem i czcionkami na wskroś polskiego Wydawnictwa „Gazety Opolskiej”, istniejącego w Opolu od 1890 do 1920 r. Główny jej założyciel i redaktor Bronisław Koraszewski (1864-1924), współpracował z duchowieństwem Opolszczyzny w akcji umacniania i pogłębiania więzi duchowej Śląska z Polską⁹⁵. „Modlitwy do Najśw. Sakramentu Ołtarza”, Opole 1871 (I, 124) oraz „Nowa Jerozolima”, Opole 1852² (I, 145) nie podają nakładcy i drukarza.

Dziesięć książek do nabożeństwa wyszło w Gliwicach, w tym 9 polskich i 1 niemiecka. Głównym nakładcą był ks. Józef Kühn (1817-1880), książecko-biskupi komisarz, dziekan i od 1853 r. proboszcz Gliwic, który współpracował z ks. Purkopem, Miarką i Heneczkiem w redagowaniu „Zwiastuna Górnośląskiego”. Modlitewnik, który wydał pt. „Katolik w modlitwie” (I, 85, 86) — zalecany był przez biskupów diecezji: wrocławskiej, przemyskiej i tarnowskiej⁹⁶. W czterech jego wydaniach jako miejsce wydania figurują Gliwice⁹⁷. Drukarniem, który odbijał modlitewniki w Gliwicach był Teodor Zalewski. Jego drukarnia istniała już w 1827 r.⁹⁸. U niego wyszło 5 modlitewników polskich (I, 26, 89, 140) i jeden niemiecki (I, 110)⁹⁹.

92. Z. Wywiałkowski, Czcionkarnie istniejące w Dzielnicach Ziemi Polskich od pierwszych lat założenia aż do naszych czasów biegiem lat, Kraków-Warszawa 1884, s. 53; St. Wilczek, dz. cyt., s. 5-6; Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł, s. 143.

93. Książdz, Polska pieśń nabożna, s. 22; K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 8; W. Ogrodziński, Stan i potrzeby nauki, s. 246; T. Rak ks., dz. cyt., s. 165, przypis 1; St. Wilczek, dz. cyt., s. 6; Słownik biogr. prac. książki pol. Wykaz haseł, s. 178.

94. Książdz, Polska pieśń nabożna, s. 9; Der Lebendige Rosenkranz, Oppeln 1887²² (karta tytułowa).

95. Książdz, Dziennikarstwo, s. 51-52; M. Tobiasz, dz. cyt. (całe) zvl. s. 19-67; I. Rzeckowska, „Gazeta Opolska” w latach 1901-1917, „Kwartalnik Opolski”, IV (1958) 1, s. 131-141; J. Reiter, dz. cyt., s. 58-59; W. Ogrodziński, Dzieje, (1965), s. 348; A. Targ, Bronisław Koraszewski (1864-1924), Opole 1965 (całe), a zvl. s. 54).

96. Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur-Bezirks für das Jahr 1871, Breslau 1871, s. 45; Schematismus, Breslau 1884, s. 122; A. Bar. Karol Miarka, s. 75; W. Ogrodziński, Stan i potrzeby nauki, s. 250; tenże, Dzieje (1946), s. 111.

97. Wydania z 1866, 1868⁵, 1886¹² i z 1895 r. — drukowane były u Teodora Heneczka w N. Piekarach i Teodora Zalewskiego.

98. Z. Wywiałkowski, dz. cyt., s. 40.

99. Z drukarni jego wyszło 9 modlitewników, z tym jednak, że trzy z nich przyjęły miejsce wydania od nakładcy: Piekoszowski — Piekary, Kühn-Gliwice. ks. Fr. Przynicznyński — Bytom.

Również dziesięć książek do nabożeństwa ukazało się w Raciborzu, 6 polskich i 4 niemieckie. W I poł. XIX w. drukował w Raciborzu F. M. Langere wydając jeden modlitewnik niemiecki (I, 49). W II poł. XIX w. czynna była drukarnia Paula Riedengera, w której ukazała się jedna książka nabożna polska (I, 134). W tym czasie w Raciborzu dla Góry św. Anny odbijał Franciszek Lindner (I, 23, 63). Największym drukarzem Raciborza z przełomu XIX i XX w. był Reinhard Meyer (1861-1924). U niego wyszło 18 książek nabożnych, a z nich pięć polskich (I, 29, 31, 35, 61) i trzy niemieckie (I, 224) przyjęło jako miejsce wydania Racibórz¹⁰⁰.

Następnym miejscem wydawniczym jest Olesno. W XIX w. były tam czynne dwie drukarnie: A. Jaschke¹⁰¹ oraz Konstanty Nowacki — wnuk Tomasza z Mikołowa. Przejął on po swym ojcu Mateuszu Nowackim warsztat introligatorski oraz przewiózł z Mikołowa drukarnię rodzinną po Tomaszu i Juliuszu Nowackim¹⁰². Z jego inicjatywy wydawniczej ukazało się między innymi 9 polskich książek do nabożeństwa¹⁰³.

Kolejnym ośrodkiem wydawniczym była Królewska Huta (obecnie Chorzów). W drukarni św. Jacka w Królewskiej Hucie wydawane było przez jakiś czas czasopismo „Katolik”. W 1868 r. drukował w niej Karol Miarka. Była ona własnością spółki akcyjnej. Obok „Kalendarza Katolickiego” drukowała także książki nabożne własnego i obcego nakładu¹⁰⁴. W drukarni tej odbito pięć modlitewników polskich (I, 122, 207, 221) i jeden niemiecki (I, 50). Również w Królewskiej Hucie dwukrotnie został wydany modlitewnik polski¹⁰⁵ (I, 54) z nakładu Wydawnictwa „Posłańca Niedzielnego”. Redaktorem tego czasopisma był Augustyn Arndt (1851-1925), jezuita pochodzenia niemieckiego. Czasopismo to wychodziło od 1895 r. jako pismo urzędu biskupiego we Wrocławiu¹⁰⁶.

Przedostatnim pod względem wielości wydanych książek nabożnych jest Głogówek. Już w XVIII w. był on siedliskiem rodzin księgarzy jarmarcznych i wędrownych, którzy drukowali potrzebne pozycje w Krakowie. Również w XIX w. głośnym nakładcą — księgarzem był Henryk Handl. Drukował on potrzebne pozycje albo u Arnolda Kukuczki drukarza w Głogówku, albo poza swym miastem¹⁰⁷. Nakładem Handla ukazało się 5 książek modlitewnych. Drukarz i nakładca jednej książki nabożnej nie są znani (I, 245).

100. 6 nakładem drukarza, a 2 — autora. (Drukarnię założono w 1889 r. istniała do II wojny światowej prowadzona przez synów założyciela: Ryszarda i Fryderyka Meyer. (list z 1. V. 1967 r. Fryderyka Meyera — wywiad własny).
101. Drukował dla A. Mösera w Opolu.
102. K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 14; Słownik biogr. prac. książki pol., Wykaz haseł, s. 124.
103. por. Zestawienie 42, 90, 113, 119, 146, 152, 178, 199, 233.
104. Kal. Kat. 1904, 1911; A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”, s. 11. R. Schmidt, dz. cyt., s. 120.
105. Autorem tego modlitewnika był ks. Augustyn Arndt TJ — redaktor „Posłańca Niedzielnego”; brak drukarni.
106. Książdz, Dziennikarstwo, s. 43; W. Trzeciński ks., Arndt Augustyn ks. Jezuita, W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. I-II, s. 346-347; J. Roth T. J., Arndt Augustyn (1851-1925) jezuita, W: PSB, t. I, s. 160.
107. Książdz, Polska pieśń nabożna, s. 23; K. Prus. O pierwszych polskich drukarzach, s. 8.

Jeden modlitewnik niemiecki ukazał się w Lipinach¹⁰⁸ nakładem Katolickiego Urzędu Parafialnego, nie podając czeionkarni w której został odbity (I, 80).

Podsumowując, zauważyć można, że modlitewniki górnośląskie od 1914 roku wydawane były w 12 miastach. O podkreśleniu tych miast w metryce wydawniczej zdecydowali w większości drukarze (30) oraz 8 nakładców¹⁰⁹. Ośrodek wydawniczy był najczęściej również dogodnym miejscem zbytu. Rzutował także w pewnej mierze na przeznaczenie danego modlitewnika. Np. w Piekarach i na Górze św. Anny najczęściej były wydawane pozycje przeznaczone dla pątników, ku czci boleści Jezusowych i Najświętszej Maryi Panny, nie wykluczając takich, które wychodziły dla użytku powszechnego. Pozostałe miejsca w większości wydawały książki modlitewne dla ogółu wiernych.

3. NAKŁADCY I AUTORZY

Nakładcy i autorzy to grupa osób, z inicjatywy których — obok drukarzy — wyszły modlitewniki górnośląskie do 1914 r. Z 43 drukarń zaangażowanych w wydawnictwie omawianych książek 19 drukowało własnym nakładem¹¹⁰. Obok nakładców-drukarzy¹¹¹ istniała grupa nakładców składająca się z autorów tych książek lub osób dodatkowo w wydawnictwo to zaangażowanych. Dziesięciu autorów finansowało wydanie własnych modlitewników, w tym ośmiu księży¹¹² i dwie osoby świeckie¹¹³. Rolę nakładcy spełniały jeszcze osoby trzecie. Nakładcami

108. Od 1853 r. w Lipinach istniało pierwsze Towarzystwo akcyjne dla eksploatacji węgla i cynku (stąd przyczyna rozwoju tej górnośląskiej miejscowości). por. Księga informacyjno-adresowa, Lwów 1922, s. 5.

109. O pozostałych nakładach będzie mowa w paragrafie następnym.

110. (dn.) — oznacza drukarnię, która wydawała modlitewniki własnym nakładem. Następujące drukarnie były zaangażowane w wydawnictwo tychże książek (zestawiono alfabetycznie): Axtmann G. — Frysztat; Creuziger J. — Nysa; Czerniejewski St. K. — Bytom (dn.); Drukarnia „Czasu” — Kraków; Drukarnia św. Jacka — Królewska Huta (dn.); „Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra” — Cieszyn (dn.); Feitzinger E. — Cieszyn (dn.); Feitzinger H. — Cieszyn; Gielnik Fr. — Góra św. Anny (dn.); Heneczek T. — N. Piekary; Jaschke A. — Olesno; Kirsch K. — Bytom (dn.); Kukuczka A. — Głogówek; Kutzer i Sp. — Cieszyn; Langer F. M. — Racibórz; Lertz Ch. — Nysa; Lindner Fr. — Racibórz; Marcygo A. — Góra św. Anny (dn.); Meyer R. — Racibórz (dn.); Nowacki Jul. — Mikołów (dn.); Nowacki K. — Olesno (dn.); Nowacki Teofil — Niemieckie Piekary (dn.); Nowacki Tomasz — Mikołów (dn.); Prochaska K. — Cieszyn (dn.); Prochaska T. — Cieszyn; Raabe E. H. F. — Opole; Riedenger P. — Głogówek; Rosenkranz F. A. — Nysa; Roserkranz J. — Nysa; Schlögel C. J. — Nysa; Schlögel J. — Nysa; Schlögel (syn Józefa) — Nysa; Schubart Ig. C. — Nysa; Steinmüller w Dübbie; Weilshaeuser J. F. W. — Opole (dn.); Wyd. Dz. Kat. M. Rogiera (dawniej K. Böhma) — Góra św. Anny (dn.); Wyd. dz. lud. K. Miarki-Mikołów (dn.); Wyd. Fr. Orla i Syna we Frydku; Wydawnictwo „Gazety Opolskiej” — Opole (dn.); Wvd. „Gwiazdy” — Piekary; Wyd. „Katolika” — Bytom (dn.); Wyleżół B. — Bytom (dn.); Zalewski T. — Gliwice.

111. por. p. 2.

112. Ks. Hawryłowicz Piotr — Opole (I, 76); ks. Janusz A. — Zebrzydowice (I, 183); ks. Kühn J. — Gliwice (I, 85, 86); ks. Menzel J. — Chudoba (I, 130); ks. Nerlich K. — N. Piekary (I, 185); ks. Skowronek L. — Bogurice (I, 31, 224); ks. Szafranek J. — Bytom (I, 57); ks. Zmijka J. — Frysztat (I, 75).

113. Nadsztygar Mateusz Liss (I, 111) oraz młynarz Karol Piekoszowski (I, 26).

byli między innymi trzej redaktorzy: ks. Alojzy Fietzek (1790-1862) — proboszcz piekarski 1826-1862) i „Apostoł Górnego Śląska”, który od 1848 r. wydawał w Piekarach „Tygodnik katolicki”¹¹⁴. Jego nakładem wyszły dwa modlitewniki (I, 115 i 162), Drugim był ks. Franciszek Przynicznyński — od 1872 r. redaktor „Katolika”, a od 1874 r. wydawca „Gazety Górnoszląskiej”¹¹⁵. Wydał on jedną książkę do nabożeństwa (I, 206). Redaktor „Zwiastuna Górnoszląskiego” — ks. Bernard Purkop (1808-1882) — od 1862 r. proboszcz piekarski — dziekan komisarz biskupi¹¹⁶, był nakładcą dwóch książek nabożnych (I, 115, 198).

W wydawnictwo modlitewników angażowali się także księgarze, jak: Henryk Handl w Głogówku¹¹⁷ i A. Kraus w Katowicach. Interes ostatniego w 1924 r. prowadził w Katowicach Antoni Ślądaczek¹¹⁸. A. Kraus finansował wydanie jednego modlitewnika (I, 110). Trzecią księgarnią nakładową był zakład Alberta Mösera w Opolu¹¹⁹. Instytucjami przyczyniającymi się do wydania modlitewników były: Katolicki Urząd Parafialny w Lipinach¹²⁰, Klasztor oo. Franciszkanów na Górze św. Anny¹²¹ i Wydawnictwo „Posłańca Niedzielnego” we Wrocławiu¹²².

Blżej nieznanymi nakładcami byli M. Kuhn, który był dwukrotnym nakładcą „Pociecha dusz cierpiących”, Piekary 1859² i 1875³ (I, 174) oraz Tomasz Keil z Pyskovic (I, 255)¹²³, K. Malik z Cieszyna (I, 91), Juliusz Bonawentura Pohl z Opola (I, 220)¹²⁴ i bibliotekarz Welzel z Bytomia (I, 118). Wydali oni po jednym modlitewniku.

Niektóre książki modlitewne posiadają tylko częściową metrykę wydawniczą, zawierającą tylko miejsce wydania, drukarnię lub nakładcę¹²⁵.

Sprawą dość skomplikowaną w opisie takiej ilości książek jest sprawa autorstwa. Autorem będzie tu osoba, która: zebrała poszczególne modlitwy i pieśni w dany modlitewnik, uzupełniła, poprawiła albo powiększyła treść danej pozycji lub przełożyła z innego języka. W ten sposób niektóre modlitewniki miały w swych kolejnych wydaniach kilku autorów lub korektorów. Autentyczność ich też pozostawia pewne zastrze-

114. J. K u d e r a ks., Obrazy, s. 16-20; tenże, Ks. Jan Alojzy Ficek, s. 74-81. (i) Zestawienie Proboszczów piekarskich, s. 142; W: Piekary. Pamiątka koronacji, Piekary 1925; A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”, s. 3; A. Rogalski, dz. cyt., s. 208-212; Słownik biogr. prac. książki pol., Wykaz haseł, s. 45; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 528.

115. por. s. 367.

116. K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 22-23; Zestawienie proboszczów piekarskich, s. 142; A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika”, s. 11; tenże, Karol Miarka, s. 68; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 381.

117. por. 2.

118. Księga Adresowa przemysłu, handlu i finansów Polskiego Górnego Śląska 1924/25, Katowice 1925, s. 85.

119. por. p. 2.

120. por. p. 2.

121. por. p. 2.

122. por. p. 2.

123. Może to był wydawca Oberschlesien „Grenzzeitung”, który kupił od Bornefelda drukarnię po Teodorze Heneczku. Wydawnictwo to w 1921 r. istniało w Bytomiu, ul. Dworcowa 38, Księga informacyjno-adresowa, Lwów 1922, s. 68; Por. K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 21.

124. W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 107.

125. W 22 brak nakładcy, 21 nie podaje drukarza, z 8 nieznanym jest nakładca i drukarz.

zenia¹²⁶. Rzadko podany jest równocześnie autor i tłumacz lub poprawiający¹²⁷. Powszechnym zjawiskiem w tej dziedzinie jest anonimowość. Autorzy ukrywają swe nazwiska¹²⁸ podając w modlitewnikach kryptonimy, pseudonimy lub całkowicie anonimowo wydawali swe pozycje. Bez autora ukazało się 157 modlitewników. Nie zidentyfikowano 9 kryptonimów i pseudonimów: A. G. (I, 138), Fr. R. (I, 209), H. St. (I, 134), K. B. (I, 140), N. N. (I, 122) oraz „Kapłani diecezji wrocławskiej” (I, 110), ks. Słazak (I, 140) i „Pewien Kapłan” (I, 246). Istnieje przypuszczenie, że autorem ukrytym pod „Ks. St. B.” był Stanisław Bełza, przyjaciel i współpracownik Karola Miarki¹²⁹. Jego autorstwa ukazało się 7 książek nabożnych¹³⁰. Również przypuszcza się, że „Książd P. H.”, jest znakiem ks. Piotra Hawryłowicza (I, 76)¹³¹. Znak „Ks. Dr. W. G.” oznacza chyba ks. dra Wojciecha Galanta¹³². Podobnie pod „Ks. R. L.” ukrywał się ks. Rudolf Lubbecki (1844-1891), przyjaciel i współpracownik Karola Miarki. Był on znany jako pisarz polski i poeta Górnośląska¹³³. Ułożył też jedną książkę do nabożeństwa (I, 197). Kryptonimem „El. S.” posługiwał się prawdopodobnie Eleuteriusz Siedziński, który wydał na Górze św. Anny 6 książek modlitewnych¹³⁴.

Po próbie zidentyfikowania osób, figurujących w modlitewnikach jako autorzy, stwierdzono, że górnośląskie książki nabożne do 1914 r. były pisane przez: 25 kapłanów diecezjalnych, w tym 9 spoza Górnego Śląska oraz 7 kapłanów zakonnych — 3 jezuitów, 3 franciszkanów i 1 kapucyna. Również zaangażowanych było 7 osób świeckich — 2 drukarzy, 2 organistów, nauczyciel, młynarz i nadsztygar oraz o 6 wiadomo tylko tyle ile podał sam modlitewnik. Wylicza się tu 2 kapłanów i 4 osoby świeckie.

Autorowie z poszczególnych grup omówieni zostaną bardzo skrótowo. Nie chodzi tu o ich biografie, lecz o udział tych osób w wydawnictwie modlitewników.

Z kapłanów diecezjalnych wydawnictwem książek modlitewnych najbardziej zainteresowali się proboszczowie. Dziewiętnastu proboszczów drukujących swe pozycje w górnośląskich ośrodkach wydawniczych, wydało 51 modlitewników polskich, jeden niemiecko-polski i jeden niemiecki. Inni kapłani diecezjalni (profesorzy i wikarzy) wydali 16

126. W wypadku Wyd. K. Miarki, często modlitewnik, śpiewnik i kalendarze układał lub tłumaczył Kwiatkowski, a jako autorzy figurowali ks. Galant, lub Miarka (młodszy). Por. W. Ogrodziński, *Dzieje*, (1965), s. 217.

127. „Jezus, Maria, Józef” — ułożył ks. St. B., przejrzał i poprawił ks. Stagraczyński, Mikołów (1897), (I, 66); „Najśodsze Serce Jezusa” — Zebrał K. B. Przejrzał i poprawił ks. Słazak, Gliwice 1890² (I, 140); „Ratuj duszę”, Opr. X. F. Seeböck, tłum. prof. J. Szulc, Mikołów (1907), (I, 194).

128. Np. ks. Szymon Perzych wydał w 1841 r. „Zupełny katolicki kancyonał i książka modlitewna” oraz w 1851 r. „Nowy Kancyonał” a nie wiadomo które z wydań następnym — o identycznych tytułach, są powtórzeniem czy przeobrażeniem powyższych — por. J. Kudara ks., *Obrazy*, s. 28

129. A. Bar, Karol Miarka, s. 29.

130. Por. Zestawienie 4, 17, 66, 172, 187, 208, 258.

131. Uzupełnienie takie znajduje się w Katalogach Śląskiej Biblioteki w Katowicach.

132. Por. 1 p. 2.

133. J. Kudara ks., *Obrazy*, s. 109-111: W. Ogrodziński, *Dzieje* (1965), s. 362.

134. Por. Zestawienie 131, 133, 135, 180, 215, 216.

polских ksiązek do nabożeństwa. Najaktywniejszym spośród autorów-proboszczów był ks. Ignacy Böhm (1861-1933). Pochodził on z Góry św. Anny. Od 1895 r. był administratorem parafii w Boronowie¹³⁵. Zaangazowany był w wydaniu 12 polskich ksiązek nabożnych¹³⁶. Następnym był ks. Jan Chrzyszcz (1857-1928), doktor teologii i największy swego czasu historiograf górnośląski. W 1890 r. objął parafię w Pyskowicach¹³⁷. Jego autorstwa wyszło 8 ksiązek do nabożeństwa¹³⁸. Cztery ksiązki modlitewne polskie i jedna niemiecka¹³⁹ pochodzi od ks. Ludwika Skowronka (1859-1934), który od 1889 r. był proboszczem w Bogucicach¹⁴⁰. Po dwie ksiązki nabożne ułożyli: ks. Antoni Janusz (1820-1861), będący od 1848 r. proboszczem Zebrzydowic (I, 74, 183)¹⁴¹, ks. Józef Kühn¹⁴² (I, 85, 86), ks. Antoni Stabik (1807-1887), pochodzący z Mikołowa, a zajmujący od 1846 r. stanowisko proboszcza w Michałkowicach (I, 111, 124)¹⁴³ oraz oddany sprawom ludu śląskiego, ks. Józef Szafranek (1807-1874). Od 1840 r. był on proboszczem w Bytomiu, a w 1848 r. został wybrany posłem do sejmku pruskiego¹⁴⁴. Dla swych parafian wydał jeden modlitewnik polski (I, 118) i jeden niemieckopolski (I, 57). Autorami pojedynczych ksiązek nabożnych było 14 księży: ks. Norbert Bończyk (1837-1893), po śmierci ks. Szafranka proboszcz bytomski, znany na Górnym Śląsku jako pisarz i poeta (I, 148)¹⁴⁵, ks. Jan Brzuska (1757-1840), będący od 1806 r. dziekanem i radcą szkolnym w Cieszynie (I, 102)¹⁴⁶, ks. Antoni Cyran (1832-1902), od 1888 r. proboszcz w Wołczynie (I, 139)¹⁴⁷, ks. Józef Cytronowski (1839-1908), proboszcz w Śmiczu, który pracował nad odrodzeniem narodowym w Ra-

135. Schematismus, Breslau 1895, s. 48, 93; Handbuch, Breslau 1934. 178.
 136. Por. Zestawienie 3, 27, 28, 41, 88, 154, 196, 227, 231, 232, 236, 246.
 137. Handbuch, Breslau 1929, s. 228; E. Szramek ks., Ks. Dr Jan Chrzyszcz, „Roczniki Tow. Przyj. Nauk na Śląsku” 1 (1929), s. 258-261; W. Ogrodziński, Chrzyszcz Jan, W: PSB, t. III, s. 476; tenże, Dzieje (1965), s. 320.
 138. Por. Zestawienie 10, 67, 68, 140, 141, 189, 195, 214.
 139. Por. Zestawienie 29, 31, 35, 61, 224.
 140. Schematismus, Breslau 1899, s. 51; Handbuch, Breslau 1935, 181; Rocznik Diecezji Śląskiej (katowickiej), Katowice 1936, s. 271.
 141. Janusz Antoni ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XVII-XVIII, s. 397; J. Londzin ks., Przyczynek do historii ruchu narodowego w Księstwie Cieszyńskim, W: A. Targ (red.), Księga o Śląsku wydana z okazji jubileuszu 35-letn. istnienia „Znicza”, Cieszyn 1929, s. 131; E. Grim, dz. cyt., s. 156-158; A. Bar, Karol Miarka, s. 28-29; J. Chlebowczyk, Janusz Antoni, W: PSB, t. X, 4, s. 586-587.
 142. Por. p. 2.
 143. Catalogus Venerabilis Cleri, Wratislaviae 1845, s. 35; J. Kudera ks., Książki Antoni Stabik. Karta pamiątkowa, Bytom 1912; tenże, Obrazy, s. 36-40. tenże, Najpopularniejszy kapłan Górnego Śląska ks. Antoni Stabik, Katowice 1937²; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 391.
 144. Catalogus Venerabilis Cleri, Wratislaviae 1845, s. 34; J. Kudera ks., Obrazy, s. 30-34; K. Prus, O pierwszych polskich drukarzach, s. 22; W. Ogrodziński, Dzieje (1965) s. 394.
 145. Schematismus, Breslau 1891, s. 2; Życiorys śp. ks. Norberta Bończyka, proboszcza bytomskiego, „Kalendarz Katolicki” (1899), s. 98-104; J. Kudera ks., Obrazy, s. 88-92; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 314-315.
 146. J. Londzin ks., Stulecie pierwszej polskiej ksiązki modlitewnej, „Gwiazdka Cieszyńska” 76 (1923) 64, s. 1-3 i 66, s. 1-2; E. Grim, ks., dz. cyt., s. 152; W. Ogrodziński, Brzuska Jan, W: PSB, t. III, s. 72-73; tenże, Dzieje (1965), s. 317.
 147. Schematismus, Breslau 1903, s. 144; W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 112.

ciborzu (I, 125)¹⁴⁶. Proboszcz we Frydku ks. Andrzej Kuczera (1843-1912), który był w 1869 r. wyświęcony na kapłana (I, 91)¹⁴⁹ oraz proboszcz z Chudoby (k. Olesna), ks. Józef Menzel, urodzony w 1871 r., który przyjął święcenia kapłańskie w 1899 r. (I, 139)¹⁵⁰, ks. Jan Motzko (1866-1935), radca duchowny i proboszcz ze Skoczowa (I, 78)¹⁵¹, ks. Karol Nerlich (I, 185)¹⁵², ks. Euzebiusz Stephan (1841- ok. 1898), proboszcz w Sadowie (I, 136)¹⁵³, ks. Hugo Wisy (1873-1927), proboszcz w Kopienicach (pow. Gliwice), (I, 50)¹⁵⁴. Oprócz proboszczów księżki do nabożeństwa układali inni kapłani, jak: ks. Jan Laxy (1816-1857), będący jakiś czas wikarym w Głogowie, należący do tych, którzy w I poł. XIX w. pisali na Górnym Śląsku poprawną polszczyznę (I, 81)¹⁵⁵ i ks. Jan Żmijka, wikary we Frysztacie (I, 75)¹⁵⁶, ks. Szymon Perzych (1804-1866), rodem Morawianin, który pracował jakiś czas w seminarium nauczycielskim w Głogówku (I, 38)¹⁵⁷ i ks. Rudolf Tomanek (1879-1941), profesor gimnazjum polskiego w Cieszynie i aktywny członek „Dziedzictwa” (I, 14)¹⁵⁸. W drukarniach górnośląskich drukowali swe modlitewniki także kapłani spoza Śląska. Byli nimi trzej księża z archidiecezji gnieźnieńskiej. Ks. prob. Józef Stagraczyński, który urodził się w 1840 r. Święcenia kapłańskie przyjął w 1863 r., a od 1888 r. administrował parafią w Łeknie (diec. gnieźnieńska). Obok psługi kapłańskiej zajmował się w latach 1868-1873 wydawaniem „Tygodnika Katolickiego”¹⁵⁹. Wydał on u Karla Miarki w Mikołowie siedem księzek do nabożeństwa¹⁶⁰. Drukiem był proboszcz Chomętowa (od 1906 r.) — ks. Michał Budziak¹⁶¹,

148. Handbuch, Breslau 1909, s. 163; E. Szramek ks., Cytronowski Józef, W; PSB, t. IV, s. 134; A. Polański, dz. cyt., s. 21. Przyjęto nazwisko „Cytronowski”, bo takie podaje modlitewnik (I, 125) oraz powyższy „Handbuch”.
149. Handbuch, Breslau 1913, s. 182.
150. Zmarł podczas okupacji, gdyż do 1939 r. zarządzał Chudobą. Brak danych późniejszych. Por. Schematismus, Breslau 1900, s. 59; Książ. Polska pieśń nabożna, s. 29.
151. Schematyzm Diecezji Śląskiej, Katowice 1927, s. 87; Rocznik Diecezji Śląskiej, Katowice 1936, s. 272; Nekrolog ze Skoczowa przechowany w aktach personalnych Kurii Diecezjalnej w Katowicach uzupełnia datę śmierci, która nie została wybita na powyższej stronie „272” — Rocznika; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 223.
152. Por. p. 2.
153. Książka do nabożeństwa podaje, że był proboszczem w Tworogu, nie wiadomo dlaczego. Por. Schematismus, Breslau 1898, s. 47; Schematismus, Breslau 1900, już go nie wymienia, stąd przypuszczenie, że zmarł w 1898 r. Nakładcą jego modlitewnika był ks. Karol Nerlich.
154. Handbuch, Breslau 1928, s. 218.
155. Catalogus Venerabilis Cleri, Wratislavie 1845, s. 46; J. Kudera ks., Obrazy, s. 56-59; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 357.
156. Schematismus, Breslau 1871, s. 227; Żmijka Jan ks., W: Podr. Enc. Kość. (Z. Chełmicki), t. XLIII-XLIV, s. 299; W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 151.
157. J. Kudera ks., Obrazy, s. 26-29; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 376.
158. W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 399.
159. Elenchus omnium ecclesiarum et universi cleri archidioecesis gnesnensis pro anno Domini 1898, Gnesnae 1897, s. 37; Stagraczyński Józef ks., W: Podr. Enc. Kość. (Z. Chełmicki), t. XXXVII-XXXVIII, s. 67. A. Bar. Karol Miarka, jako redaktor „Katolika”, s. 12.
160. Por. Zestawienie 11, 66, 97, 98, 117, 144, 217.
161. Ks. M. Budziak ur. się w 1869 r., a wyświęcony na kapłana był w 1896 r. W 1920 r. sprawował nadal obowiązki proboszcza w Chomętowie — por. Elenchus gnesnensis 1909, s. 32; Elenchus gnesnensis 1920, s. 38.

który wydał jeden modlitewnik (I, 191), a trzecim był ojciec duchowny (od 1892 r.) seminarium gnieźnieńskiego — ks. Bolesław Zychliński¹⁶², który wydał trzy książki nabożne (I, 96, 129, 164). W Piekarach drukuje swoją książkę modlitewną (I, 155) ks. Grzegorz Stanisław Augustynik (1847- ok. 1916)¹⁶³, dziekan i administrator Włoszczowej w diecezji kieleckiej¹⁶⁴. Również, kurator w Czeladzi (od 1913 r.), a potem od 1918 r. administrator w Koziegłówkach, diec. kielecka — ks. Mieczysław-Maria Rogójski¹⁶⁵, drukuje swój modlitewnik (I, 137) na Górnym Śląsku. Podobnie ks. dr Wojciech Galant (1853-1930)¹⁶⁶ z diecezji przemyskiej drukuje cztery modlitewniki (I, 37, 167, 188, 229) w Mikołowie. W 1873 r. przedrukowano w Mikołowie modlitewnik (I, 6) pierwotnie ułożony przez ks. Joachima Benedykta Chmielowskiego (1700—1763), pisarza dewocyjnego i polihistora, pracującego w XVIII wieku w diecezji łuckiej¹⁶⁷. Ks. Esaias Tribauer kapłan pochodzenia morawskiego, który w 1567 r. pracował jako kaznodzieja w Brzegu¹⁶⁸, wydał w 1565 r. w Nysie książkę do nabożeństwa (I, 200). Był pleban w Emmen — ks. Józef Akkerman, ułożył książkę nabożną w języku niemieckim, która została przetłumaczona na język polski i wydana w Piekarach (I, 174)¹⁶⁹.

Z grona drukujących na Górnym Śląsku jezuitów, ks. Augustyn Arndt wydał dwie książki nabożne (I, 54, 207)¹⁷⁰ oraz po jednej ks. Władysław Długołęcki (1854—1905), profesor teologii i filozofii w Krakowie (I, 221)¹⁷¹ i ks. M. Mycielski (I, 235).

Z zakonu oo. franciszkanów cztery polskie książki nabożne¹⁷² wydał O. Euzebiusz Franciszek Stateczny (1864—1921), który zostawił po sobie bogatą spuściznę literacką¹⁷³. Trzy polskie (I, 95, 173, 213) i jedną niemiecką książkę do nabożeństwa (I, 22) ułożył O. Andrzej Bolczyk.

162. Elenchus Gnesnensis 1898, s. 12; ur. 1857 r., święcenia otrzymał w 1882 r., a w 1908 r. przebywa jako emeryt u sióstr elżbietanek w Poznaniu, por. Elenchus Gnesnae 1920, s. 38; Zychliński Bolesław ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XLIII-XLIV, s. 304.
163. Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Kielcensis pro anno Domini 1898, Varsaviae 1898, s. 101; Elenchus Kielcensis 1916, s. 179 — wymienia go jeszcze, (zawiera nekrolog z 1915 r.) zaś Elenchus 1916, zawierający nekrolog 1917 r. już go nie wymienia, stąd przypuszczenie, że zmarł prawdopodobnie w 1916 r.
164. Ołtarz miłości, N. Piekary 1885 (karta tytułowa).
165. Ur. 1874, wyświęcony na kapłana w 1898 r., por. Elenchus Kielcensis 1919, s. 55 i 94; Elenchus Kielcensis 1918, s. 182 i 226. Elenchus Kielcensis 1898, s. 109.
166. Galant Wojciech ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XLIII-XLIV, s. XXXIX-XL; J. Kwolek ks., Galant Wojciech, W: PSB, t. VII, s. 219-220; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 216.
167. W. Ogrodziński, Chmielowski Joachim Benedykt, W: PSB, t. III, s. 341-342; Biografia Literatury Polskiej — Nowy Korbut, t. II (1964), s. 80-81.
168. Tribauer Esaias Theol., W: Allgemeine Deutsche Biographie, Leipzig 1894, 38 Band, s. 595.
169. Pocięcha dusz cierpiących, N. Piekary 1859 (Karta tytułowa).
170. Por. p. 2.
171. Długołęcki Władysław T. J., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XLIII-XLIV, s. XXXIV.
172. Por. Zestawienie 1, 158, 226, 239.
173. W. Ogrodziński, O. Euzebiusz, Franciszek Stateczny przedstawiciel „Młodej Polski” w prozie górnośląskiej, Katowice 1938; tenże, Dzieje (1965), s. 392; A. Targ, dz. cyt., s. 47.

Urodził się on w 1863 r., a święcenia kapłańskie przyjął w 1888 roku. W 1907 r. przebywał w domu studiów w Karłowicach¹⁷⁴. Dwa modlitewniki, jeden polski (I, 163) i jeden niemiecki (I, 123), wydrukował na Górze św. Anny O. Fabian Otto Gielnik¹⁷⁵.

W oparciu o pisma kapucyna, O. Marcina z Kochem (1625—1712)¹⁷⁶ został ułożony i wydany jeden modlitewnik niemiecki (I, 128). Autorstwo czterech modlitewników przyjęli na siebie także drukarze: Karol Miarka z Mikołowa (I, 88, 186)¹⁷⁷ i Stanisław Czerniejewski z Bytomia (I, 184)¹⁷⁸.

Pojedyncze, lecz kilkakrotnie wydawane modlitewniki ukazały się autorstwa: Antoniego Cygana (1830—1895), nauczyciela w Głogówku (I, 80)¹⁷⁹, Ryszarda Gillara (1855—1939), organisty i rektora śpiewu przy kościele Najśw. Maryi Panny w Bytomiu i jego współpracownika Hoffmanna, organisty z kościoła Św. Trójcy w Bytomiu (I, 211)¹⁸⁰ oraz Mateusza Lissa, znanego z pobożności i gorliwości w wierze nadsztygara bytomskiego, żyjącego w XIX w. (I, 111)¹⁸¹ i młynarza Karola Pićkoszowskiego (I, 26)¹⁸².

Po jednym modlitewniku wydało dwóch nieznanymi bliżej kapłanów: ks. J. Kajdas (I, 251) i ks. F. Seeböck (I, 194). Czterech niezidentyfikowanych autorów drukowało także swe pojedyncze książki nabożne na Górnym Śląsku. Są nimi: Ackartshausen, który drukował swój modlitewnik w Nysie w 1799 r. (I, 58), profesor M. Szulc, tłumacz modlitewnika ułożonego przez ks. F. Seeböcka (I, 194), Hyazinth Tschuschke, wydający swą pozycję w Nysie w 1662 i 1669 r. (I, 62) oraz Anzelmus Unru, autor XVIII-wiecznej nyskiej książki nabożnej (I, 46).

To wielkie zaangażowanie się duchownych¹⁸³ w dostarczanie odpowiednich pomocy religijnych powierzonym im wiernym, świadczy o ich rzetelnej służbie Kościołowi. Również pozostali wydawcy z pełną świadomością służyli społeczeństwu śląskiemu. Gotowi byli nawet na prześladowania i więzienia, ze strony wrogich Kościołowi i polskości władz pruskich¹⁸⁴.

174. Schematismus, Breslau 1907, s. 121; Handbuch, Breslau 1907, s. 344.

175. Urodził się w 1862 r., a święcenia kapłańskie przyjął w 1887 r. Zmarł prawdopodobnie w czasie wojny, bo w 1939 r. jeszcze żył. Por. Catalogus Ordinis Fratrum Minorum Provinciae Silesiae Sanctae Hedwigis, Status die 24. X. 1939, Breslau 1939, s. 23.

176. Marcin z Kochem, Wykład ofiary Mszy św., przetłumaczył Tytus Daszkiewicz, Poznań 1876, 5-8 nrb; W. Schenk, ks., Udział ludu w ofierze Mszy św., Lublin 1960, s. 28.

177. Por. p. 2.

178. Por. p. 2.

179. W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 322.

180. Książdz, Polska pieśń nabożna, s. 17 i 19; St. Wallis, Gillar Ryszard, W. PSB, t. VII/5, s. 466-467.

181. Magazyn duchowny, Bytom 1889³, s. 5.

182. Por. p. 2.

183. R. Rogalski, Kościół katolicki na Śląsku, Warszawa 1955, s. 207 — nazywa duchownych przewódcami ludu śląskiego w XIX-XX wieku.

184. Na Ryszarda Gillara złożyli się władze niemieckie za wydane zbiory polskiej pieśni religijnej. Bronisław Koraszewski, Karol Miarka i ks. Rodziejewski byli aresztowani za budzenie ducha narodowego. Por. A. Bar, Karol Miarka jako redaktor „Katolika” s. 26-27; A. Targ, dz. cyt., s. 19; St. Wallis, dz. cyt., s. 466.

4. PRZEZNACZENIE

Górny Śląsk jest krainą niewielką (13.132 km²), zamieszkałą w 90% przez katolików¹⁸⁵.

„Katolicy wszech narodów i języków już od kilku lat posiadają dość znaczny zapas książek modlitewnych, w których każdy stan i każde powołanie znaleźć może swój obrok duchowny” — tak nawiązuje do potrzeby wydania modlitewnika dla górników nadsztygar Mateusz Liss¹⁸⁶.

Książki do nabożeństwa miały stanowić pomoc duszpasterską oraz ułatwić wiernym przeżywanie Boga i nawiązanie z Nim kontaktu. Dlatego właśnie — obok większości książek nabożnych przeznaczonych dla ogółu wiernych — istniały dostosowane do potrzeb poszczególnych grup wiernych i do różnych form pobożności. W modlitewnikach tych wyraźnie na karcie tytułowej zaznaczono, dla kogo zostały wydane, np. „dla wygody młodzieży katolickiej”¹⁸⁷, „dla użytku członków ustanowionego od Ojca Świętego Piusa IX Bractwa Trzeźwości”¹⁸⁸ albo „dla pospolitego ludu katolickiego”¹⁸⁹ itp.

Biorąc pod uwagę ilość wyznaczonych dla poszczególnych grup wiernych — nie licząc ponowionych nakładów tej samej pozycji — najwięcej książek do nabożeństwa wydano dla młodzieży (18). Równocześnie ukazało się 14 — dla starszych (z grubym drukiem), 8 dla dzieci, 2 dla niewiast i 1 dla mężczyzn. Cztery przeznaczono dla członków Bractwa Różańcowego, dwa — dla Bractwa św. Antoniego oraz po jednym — dla Bractwa św. Anny i Bractwa Trzeźwości. Obok bractw specjalne książki modlitewne wydrukowano dla pielgrzymów (10), na czas misji (6), dla tercjarzy św. Franciszka (3), górników (2), Kongregacji Mariańskiej (2) i po jednym dla robotników i rolników. Ułożono także modlitewniki dla poszczególnych parafii, np. dla parafii N.M.P. w Bytomiu(1) i dla Lipin (1).

Nie pominięto także czcicieli tajemnic Pańskich i świętych. Dla czcicieli boleści Jezusowych wyszło 9 książek nabożnych, Najświętszego Sakramentu — 8, Serca Jezusowego — 7, Dzieciątka Jezus — 1. Wśród świętych wyróżniono Matkę Najświętszą. Czciciele Matki Bożej: Różań-

185. T. Rak ks., dz. cyt. s. 3-5; potwierdzają to następujące cyfry: w Mikołowie w 1758 r. na 606 mieszkańców było 584 katolików, a 22 ewang. — w 1825 r. na 2167 — 65 ewang., 272 Żydów, a reszta katolików, w 1840 r., na 3.059 — 114 ewang. i 389 Żydów, zaś w 1910 r. na 8377 — 555 ewang. i 175 Żydów. Por. K. Prus, Z przeszłości Mikołowa, s. 200-201, albo: w 1895 r. parafia NMP w Bytomiu liczyła 27.081 kat., 1.291 ewang., 1808 Żydów; parafia Sw. Trójcy — 20.562 kat., 1.923 ewang. i 1.228 Żydów. Por. Schematismus, Breslau 1895, s. 2; „Ludność G. Śląska (Podług popisu ludności z 2-go grudnia 1895)” wg tabeli podanej w „Katoliku” 30 (2. I. 1897), s. 3 — przedstawiała się następująco: miasto Bytom: 35.385 kat., 4.612 ewang., 2.342 Żyd.; powiaty: Bytom: 142.085 kat., 9.580 ewang., 1.523 Żyd.; Katowice: 131.261 kat., 10.322 ewang., 3.623 Żyd.; Racibórz: 135.275 kat. 4.896 ewang., 1.296 Żyd.; Opole: 112.226 kat., 15.812 ewan., 1.113 Żyd.; Gliwice: 102.130 kat., 7.731 ewang., 2.546 Żyd.

186. Magazyn Duchowny, Bytom 1889³, s. 5.

187. Droga do Nieba, Góra św. Anny 1914, (I, 27).

188. Manualik, Bractwa Trzeźwości, N. Piekary 1854 (I, 115).

189. Książka modlitewna i kancynał, Opole 1843⁶ (I, 104).

cowej mieli 6 modlitewników, Szkaplerznej — 4, Bolesnej — 3 i Niepokalanie Poczętej 2, na miesiąc maj — 4 oraz innych ksiązek nabożnych dla czcicieli Maryi wyszło 7. Dla modlących się za dusze w czyśćcu przeznaczono 11 modlitewników, dla czcicieli Czternastu Świętych Pomocników — 3, św. Barbary 3, św. Alojzego — 2 i po jednym czcicielom Najświętszej Rodziny, św. Anny, św. Jana Nepomucena, św. Józefa i św. Stanisława. Pozostałe służyć miały wszystkim wiernym.

Nie wszystkie modlitewniki powstałe na Górnym Śląsku były przeznaczone dla Górno-Slązaków, z drugiej strony pisarze gornosiąscy nie wszystkie drukowali w czcionkarniach górnośląskich. Tak np. ks. Jan Laxy „Katolicką Książkę Missyjną” Głogówek 1856², (I,81) drukował u Steinmüllera w Düben k. Lipska. Książki modlitewne wydane przez „Dziedzictwo” w Cieszynie drukowane były między innymi w krakowskiej drukarni „Czasu”¹⁹⁰. „Ołtarz Miłości” ks. St. G. Augustynika (I, 155), ukazał się z dedykacją dla arcybiskupa Warszawskiego; nie wiadomo której diecezji służył. Podobnie „Katolik w modlitwie” ks. J. Kühna (I, 85, 86), zalecany był przez biskupów diecezji: wrocławskiej, przemyskiej i tarnowskiej. Karol Miarka też nie produkował tylko dla Śląska¹⁹¹. Stąd adekwatne przedstawienie tego odcinka jest niemożliwe.

Modlitewnik wydawano w takim języku, jakim posługiwali się odbiorcy. O nich to kardynał Kopp w swym sprawozdaniu z lat 1904—1912 donosi Stolicy Apostolskiej, że język polski przeważa na Górnym Śląsku¹⁹². To samo było na Śląsku Cieszyńskim¹⁹³. Za tym, że tak było także parę lat wcześniej przemawiają następujące cyfry: w 1890 r. na całym Śląsku (Górnym i Dolnym) było 4.244.264 mieszkańców, w tym 988.639 Polaków, z tego na rejencję opolską przypada 934.601 Polaków, a na pozostałą część Śląska 54.038 Polaków. Polskość Górnego Śląska wykazywała żywą tężyznę mimo, że nie miała rodzimej inteligencji, a edykty pruskie uniemożliwiały rozwój polskości¹⁹⁴. Systematyczna germanizacja prowadzona na Górnym Śląsku przez władze pruskie¹⁹⁵ nie pozostawała bez obustronnego echa. Ludność polska, w celu uniknięcia konfliktów z władzami podawała się czasami za niemiecką¹⁹⁶. Oficjalne posługiwanie się językiem polskim było ograniczone do minimum¹⁹⁷. Górnoślązak w oczach zaborcy nie miał własnego języka (wasserpolnisch). Rehabilitacji dokonała dopiero literatura samorodnych pisarzy śląskich¹⁹⁸. W obronę polskiego języka na Górnym Śląsku stało duchowieństwo polskie, domagając się go w szkołach i szerząc w ko-

190. Kancynał Nowy, ks. J. Motzko, Cieszyn 1909² (I, 78); Chwalcie Pana, ks. R. Tomanek, Cieszyn 1909 (I, 14).

191. Fr. Godula, dz. cyt., s. 153-154; W. Ogrodziński, Dzieje (1965), s. 367.

192. W. Urban bp., Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, s. 82.

193. K. Piwarski, dz. cyt., s. 389.

194. Wl. Górnikiiewicz, dz. cyt., s. 99.

195. Por. p. 1.

196. Np. w Mikołowie w 1910 r. było 8.377 mieszkańców, w tym za Polaków podało się 4.902, a za Niemców 3.460, podczas gdy w rzeczywistości Niemców było mniej, 15 osób było innej narodowości. Por. K. Prus, Z przeszłości Mikołowa, s. 201.

197. W. Ogrodziński, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 11; W. Urban bp., Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, s. 77-82.

198. J. Kudera ks., Obrazy, s. 57; J. Kucianka, dz. cyt., s. 2.

ściele¹⁹⁹. Ważną rolę odegrały tu także książki do nabożeństwa. Polacy uczyli swe dzieci języka polskiego po domach. Polskie książki do nabożeństwa pomagały w przyswajaniu języka polskiego²⁰⁰, zwłaszcza od czasu wprowadzenia w życie ustawy z dnia 20. IX. 1872 r., narzucającej język niemiecki jako wykładowy do szkół ludowych, a rugującej z nich język polski²⁰¹.

W takiej sytuacji mają swoją wymowę następujące liczby: na 332 modlitewniki wydano na Górnym Śląsku do 1914 r. 291 (tj. 87,6%) polskich, 38 (11,4%) i niemieckich i 3 niemiecko-polskie (1%). Modlitewniki te w większości były aprobowane przez wrocławskie władze kościelne (80). Rządziej zezwolenia na wydanie pochodziły z innych diecezji, jak: Przemysł (7), Warszawa (6), Kraków (2), Lublin (2), Poznań (2), Chodzież (1), Chur (1), Kielce (1) czy Tarnów (1). Czasem zaopatrzone je w podwójne imprimatur: diecezjalne i zakonne²⁰². Imprimatur wskazuje między innymi na wielką troskę hierarchii kościelnej o dobro duchowe wiernych obu narodowości podległych jej jurysdykcji. Stąd „nie ulega wątpliwości, że wielka zasługa w utrzymaniu i zachowaniu języka polskiego na Śląsku przypada w udziale Kościołowi Katolickiemu”²⁰³.

Książki do nabożeństwa wydawane na Górnym Śląsku od XVI w. do 1914 r. miały szczególnie służyć ludności miejscowej. Dlatego drukowane były pismem znanym przez ówczesnych. Do XVIII w. pismem powszechnie znanym w Polsce był gotyk czyli tzw. szwabacha. W szkołach uczono liter gotyckich i tylko takie pismo umiano czytać. „Książka modlitewna” ks. J. Brzuska, Cieszyn 1823 (I, 102), ma tylko nieliczne wyjątki drukowane czcionką łacińską, a resztę szwabachą. W 1848 r. Paweł Stalmach wydając „Gwiazdkę Cieszyńską”, italicą (tj. czcionką łacińską), spotkał się z oporem odbiorców z powodu trudności odczytania liter łacińskich. Celem ujednolicenia pisma języków europejskich zachęcano do przyswajania sobie liter łacińskich. Postęp w tej dziedzinie był znaczny. Z końcem XIX w. pismo gotyckie umieli czytać tylko starsi. Młode pokolenie wychowane już było na czcicnce łacińskiej. „Praca ccdzienna...” ks. A. Janusza Cieszyn 1857 (I, 183), wyrugowała polskie książki nabożne drukowane szwabachą²⁰⁴.

Książki te ukazywały się w różnego rodzaju oprawach i cdmiennie wykańczanych zmkach i brzegach. Ta forma zewnętrzna polskiej książki kształtowała się pod wpływem wzorów zachodnich. Najwyższy stopień osiągnęła francuska sztuka introligatorska ozdabiając oprawy,

199. K. Piwarski, dz. cyt., c. 378; W. Urban bp., Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej, s. 222-223.

200. J. Londzin ks., Zaprowadzenie języka polskiego w szkołach ludowych w Księstwie Cieszyńskim, W: Sprawozdanie dyrekcji polskiego gimnazjum prywatnego z prawem publiczności w Cieszynie za rok szkolny 1900/1901. Cieszyn 1901, s. 6; H. Wolna. Droga do Nieba, dz. cyt. s. 10.

201. W. Ogrodziński, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 11; tenże, Dzieje 1965, s. 101.

202. Por. Zestawienie 27, 56, 123, 125, 145.

203. W. Urban bp., Język polski w duszpasterstwie, s. 222.

204. A. Janusz ks., Praca codzienna, Cieszyn 1857, s. V; J. Londzin, Kilka druków śląsko-polskich, s. 21-22; K. Piekarski. Nagana polskiego drukarstwa, (Przemówienie wypowiedziane w Radiostacji krakowskiej w grudniu 1928 roku), Kraków (1928), s. 11; E. Grim ks., dz. cyt., s. 148.

grzbiet, narożniki i brzegi²⁰⁵. Oprawy te miały swoistą numerację, np. nr 12 a — oznacza oprawę ze skóry gładkiej z wykładami metalowymi i zamkiem, brzeg złożony; nr 2 — oprawa ze skóry czarnej, z czerwonym brzegiem, nr 0 — oprawę z czarnego płótna, połyskującą, brzeg marmurowy lub czerwony itp.²⁰⁶. Od oprawy w dużej mierze zależała cena poszczególnej książki nabożnej. Książka „Chleb Anielski” ks. Sta-graczyńskiego, Mikołów (1896), (I, 11), w oprawie nr 12 a — kosztowała 4 Mk, w nr 2 — 1,40 Mk, a w nr 0 — 1,00 Mk²⁰⁷. Podobnie „Pociecha dusz w czyśćcu cierpiących”, Mikołów (1896), (I, 176), w oprawie skór-kowej ze złotymi wyciskami — 1.40 złr., oprawiona w płótno ze złotymi wyciskami — 1 złr., bez oprawy — 0,75 złr.²⁰⁸.

Cena jest jednym z warunków zbytu. „Lud nasz (górnosłaski), jak doświadczenie codzienne uczy, zbyt mało ma ochoty do kupowania książek wogóle, a w szczególności dzieł większych i droższych”²⁰⁹. Dlatego z ceną liczyli się bardzo wydawcy, chcący rozprowadzić szybko swój asortyment²¹⁰. Dowodem na to, że modlitewniki należały do książek tańszych, może być częstotliwość nakładów poszczególnych książek nabożnych i ciągła produkcja nowych, które znajdowały chętnych nabywców.

W modlitewnikach tych można zauważyć różne formaty, które raczej się nie powtarzają. Odchylenia jednak są minimalne. Najczęściej występują w ósemce, np. 12 x 8, 12,5 x 8, 12 x 8,5, 14,8 x 8,6 cm itp. Największy rozmiar to 20 x 13,5 — a najmniejszy 9 x 5,5 cm²¹¹. Ustalając format prawdopodobnie wzięto pod uwagę noszenie tych książek do kościoła. Ponieważ nieraz było daleko do kościoła, przenoszenie ich nie powinno było utrudniać drogi, np. w 1842 r. do parafii N.M.P. w Bytomiu należały Hajduki (obecnie Chorzów Batory), położone o 7,5 km od kościoła oraz Świętochłowice 6,5 km itp.²¹².

Od ilości materiału jaki zawierały zależała grubość książek. Ilość stron wahała się między 34 (I, 235) a 1684 stron (I, 211).

205. Cz. Ożarzewski, Zarys dziejów książki i księgarstwa, Poznań 1965. s. 68, 92-93.

206. Oznaczenie opraw, „Kalendarz Maryański” 1897 (dz. ogł.).

207. Nakłady „Wydawnictwa Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie”, „Kal. Mar.” 1897 (dz. ogł.).

208. Pociecha dusz w czyśćcu cierpiących, „Kalendarz Maryański” (1896), s. 46.

209. Ludomir (E. Szramek ks.), O zbiorach pieśni ludowych na Górnym Śląsku, Bytom 1914, s. 18, Książd, Polska pieśń nabożna, s. 19.

210. Dla porównania warto popatrzeć się na ówczesne ceny. Inne książki religijne np. „Historia biblijna”, Mikołów (1897), cena od 7 do 17 Mk; „Żywot Bogarodzicy”, Mikołów (1897), od 10 do 15 Mk. W grudniu 1897 r. kopa jaj kosztowała 3.60 Mk, 1 kg masła 2.30 — 2.60 Mk, w lipcu jaj kopa — 2.30 — 2.40 Mk., masło 1 kg 2.10 — 2.30 Mk. Por. Wrocławskie ceny targowe z 12 lipca 1897 r., „Katolik” 30 (15. VII. 1897), s. 3; też z 17 grudnia 1897, „Katolik” 30 (23. XII. 1897), s. 3; Kol. Mar. 1897 (dział ogłoszeń). Obecnie modlitewnik: Skarbczyk, Katowice 1966 — 44 zł. Chwalcie Pana, Katowice 1963 — 68 zł, Skarbcec modlitw i pieśni, Katowice 1966 — 72 zł. Inne książki: Biblia Tysiąclecia, Poznań 1965 — 150 zł, Kościół Chrystusowy, K. Journet, Poznań 1960 — 100 zł. Obecna cena jaj: w lecie za kopę 120 zł, a w zimie — 168 zł, a masło od 64 do 75 zł za kg.

211. Por. Zestawienie.

212. Schematismus, Breslau 1842, s. 12; K. Flegel, Die Erzlagerstätten Oberschlesiens, Berlin 1914 (mapa).

Zawartość poszczególnych ksiązek nabożnych miała na uwadze aktualne potrzeby odbiorców. Książka modlitewna stanowiła często całą bibliotekę religijną ówczesnego człowieka²¹³. Dlatego na jej treść składały się oprócz modlitw i pieśni kościelnych i domowych (które stanowiły większą część książki), skrócony katechizm i pouczenia dotyczące sakramentów św., kalendarz katolicki połączony czasem z krótkimi żywotami świętych, wykaz świąt ruchomych itp.²¹⁴. Modlitewnik przeznaczony dla poszczególnych grupy wiernych, zawierał obok powyższych jeszcze części specjalne, zawierające materiał potrzebny danej grupie, np. w modlitewniku wydanym dla pątników, dodatkowo można było znaleźć coś o Kalwarii, sposobach odprawiania drózek, oddzielne nabożeństwa odprawiane na miejscach cudownych, wykaz odpustów tam uzyskiwanych (I, 101, 173) itp., a dla członków bractw czy kongregacji ustawy lub reguły tam obowiązujące. Cały więc układ ksiązek do nabożeństwa, ich strona wewnętrzna i zewnętrzna służyć miały wiernym wszystkich stanów i pomagać im w życiu religijnym. Uwzględnienie poszczególnych wiernych oraz dostosowanie się do języka wiernych, oraz do ich warunków życia codziennego świadczy o trosce duszpasterskiej duchowieństwa górnośląskiego, które mimo trudności, chciało pomóc wiernym wśród których pracowało.

Przedstawiony zarys historyczny wydawnictwa modlitewników na Górnym Śląsku do 1914 r. wskazał na udział w nim autorów, nakładców i drukarzy, identyfikując w miarę możliwości ich postacie. Przez umiejscowienie tego rodzaju ksiązek w czasie, w właściwej sobie epoce, można dostrzec wzajemne ich uwarunkowanie.

Ze względu na brak podobnych prac z innych części Polski, nie można danych powyższych porównać. Przypuszczać jednak można, że w wydawnictwie tym Górny Śląsk nie pozostawał w tyle za innymi dzielnicami rozbitej wówczas Polski.

213. H. Wolna, dz. cyt., s. 11.

214. Np. Dostateczny Śpiewnik (K. Piekoszowski), N. Piekary 1874/5 zawiera: nabożeństwo codzienne, nabożeństwo tygodniowe, Różańce, Litanie, Nabożeństwa mszalne oraz pieśni: poranne, wieczorne, przed kazaniem, na asperges, mszalne, nieszpory, adwentowe, na Boże Narodzenie, na 40-sto godzinne nabożeństwo, piątek, gorzkie żale, droga Krzyżowa, postne, Wielkanocne, na Wniebowstąpienie, Zielone Św., Trójcy Św., na Boże Ciało, o Sercu Pana Jezusa, maryjne oraz przygodne. Podobnie jest w: Śpiewnik dla ludu katolickiego, Gillar Hoffmann, Bytom 1897; Kancjonał i książka modlitewna, Cieszyn 1895.

ZESTAWIENIE

alfabetyczne modlitewników wydanych na Górnym Śląsku do 1914 roku

Uwaga: Podaje się pełny tytuł, adres wydawniczy (ewentualnie) Imprimatur, ogłoszenia danego modlitewnika zawarte w kalendarzach i na ostatnich stronach niektórych modlitewników (w nawiasie sygnatura tych pozycji ogłaszających, w Bibliotece Śląskiej w Katowicach) oraz pozycje, w których znajdują się wiadomości o nich, a na końcu umieszczono sygnaturę biblioteczną zachowanych modlitewników. W Zestawieniu tym używa się następujących skrótów:

BDK
Bibl. Wyd. Lud.

— Biblioteka Diecezjalna w Katowicach
— Bibliografia Wydawnictw Ludowych,
Lwów 1894.

BKW

— Biblioteka Kapitułna w Wrocławiu

- BUWr** — Biblioteka Uniwersytecka w Wrocławiu
druk. — drukarz
Enc. Kośc. (M. Nowodworski) — Encyklopedia Kościelna (M. Nowodworski)
Enc. Pow. (S. Orgelbranda) — Encyklopedia Powszechna (S. Orgelbranda) (Wydanie pierwsze).
Estr. — Bibliografia Polska (K. Estreicher)
form. — format
Kal. Ciesz. — Kalendarz Cieszyński
Kal. „Dziedzictwa” — Kalendarz „Dziedzictwa bł. Jana Sarkandra”
Kal. Kat. — Kalendarz Katolicki
Kal. Mar. — Kalendarz Maryjański
Katolik Kal. — Katolik. Kalendarz dla wszystkich...
Ks. T. R. — Księgozbiór ks. Dra Teofila Raka w Chropaczowie
Nąki. (lub) n. — nakładca
nlb. — strona nieliczbowana
Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki) — Podręczna Encyklopedia Kościelna (Z. Chełmicki)
PSB — Polski Słownik Biograficzny
Pow. Kal. Polski — Powszechny Kalendarz Polski rzymsko-i grecko-katolicki, ewangelicki i żydowski, astronomiczny, gospodarski i domowy na...
Red. G. N. — Redakcja „Gościa Niedzielnego” w Katowicach
Skarb Dom. — Skarb Domowy. Rocznik dla rodzin polskich. Kalendarz na...
Śl. — Biblioteka Śląska w Katowicach (sygnatura)
Wl. — własny (modlitewnik)

1. ANIOŁ STRÓŻ chrześciana katolika. Zbiór modlitw i pieśni dla dusz pobożnych. Ułożył ks. Euzebiusz Stateczny, ss. 628, form. 12,5 × 8 cm, cena 1,25 — 6 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu 1901 r. Ogłoszenia: Katolik. Kal. 1903, 1905 (Śl. 2046 III); Katolik Kal. 1914 (Śl. 29958 III); W. Ogrodzifski, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 183.

2. ANIOŁ STRÓŻ i Kancyonał, cena 0,90 Mk. Nakładem Juliusza Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 1; Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

3. ANIOŁ STRÓŻ książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z dodatkiem Nieszporów, Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali i najużywanych pieśni na cały rok. Wydanie poprawione i pomnożone przez ks. Ignacego Böhm, ss. 648, form. 13,5 × 8 cm, pieśni 309. Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); Kal. Kat. 1904, s. 116 (Śl. 29978 III).

4. ANIOŁ STRÓŻ prawowiernego katolika. Zbiór najlepszych modlitw i pieśni dla dusz pobożnych, przez ks. St. B., wydanie nowe poprawione i pomnożone. ss. 720, form. 12 × 8,5 cm., cena 1—4 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907 (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I).

5. BETSTUNDEN vor dem allerheiligsten Sakramente des Alters während der drei Tage des vierzigstündigen Gebetes, sowie zum Gebrauche in der Frohnleichnam — Octave, an Communiontagen, bei Besuchung und Aussetzung des hochwürdigsten Gutes, auch bei allen festtäglichen Vespem und andern Zeiten des katholischen Kirchenjahres. Mit Genehmigung eines hochwürdigsten Fürstbischöflichen General-Vikariatamts zu Breslau, ss. 84, form. 12,5 × 8 cm. Verlag: Albert Möser. Druck: Erdmann Raabe Oppeln 1859⁴. Imprimatur: Wrocław, 18. I. 1848. BKW. XI-503, 0/1. Toż. Oppeln 1865⁵, Druck: A. Jaschke in Rosenberg (reszta j. w.). BKW. XI-430, 0/2.

6. BIFG ROKU CAŁEGO na cześć i chwałę Boga w Trójcy świętej jedyne go, Niepokalanie poczętej Panny Marii i wszystkich świętych czyli modlitw na wszystkie całego roku. Święta i Inne Nabożeństwa, z dodatkiem Nieszpornych psalmów. Gorzkich Żali. Przez X. J. B. Chmielowskiego. — Za upoważnieniem

wysokiego książecko-biskupiego jeneralnego konsystorza w Wrocławiu. ss. 288, form. 13,5 × 8 cm. Druk i nakł. Tomasz Nowackiego, Mikołów 1873. Imprimatur: Wrocław, 21. VI. 1850. Śl. 211490 I. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230. (Pierwsze wydanie — Lwów 1724, następnie: w Lwowie — 1735, 1738, 1742, 1750, 1741, w Sandomierzu — 1748; o trochę odmiennym tytule: w Lwowie — 1774, 1777, w Krakowie — 1795 oraz kilka razy w XIX w. — por. Chmielowski Joachim Benedykt, W: Estr., cz. III, t. III/XV-XVIII w. s. 174; W. Ogrodziński, Chmielowski Joachim Benedykt, W: PSB., t. III, s. 341).

7. BÓG NAJWYŻSZA MIŁOŚĆ. Książka do modlenia u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenie: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).

8. BÓG Z TOBĄ. Książka do nabożeństwa dla katolików. ss. 256, form. 10 × 7 cm., cena 0.40—2.25 Mk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1900. Ogłoszenia: Skarb Dom., 1907 (Śl. 148739 III) Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 226; Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena 50 h = 45 fen. do 3 K = 2,55 Mk. por. Kal. „Dziedzictwo” 28 (1912). (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40 (1914), (Śl. 50125 I).

9. BÓG Z TOBĄ, książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików, ss. 240. form. 9,5 × 6 cm. Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1904). Ogłoszenie: Kal. Kat. 1904, s. 117 (Śl. 29978 III).

10. CHLEB ANIELSKI. Bardzo praktyczna książka do nabożeństwa dla młodzieży. Napisał ks. dr Jan Chrzaszcz. cena 0,35—2,75 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu (1914). Ogłoszenie: Katolik. Kal., 1914 (Śl. 29958 III).

11. CHLEB ANIELSKI. Książka do modlitwy dla młodzieży kat. z dodatkiem najwięcej używanych pieśni, przez ks. Prob. Stagracyńskiego, ss. 656, form. 12 × 8,5 cm., cena 1,10—6 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki Mikołów (1896). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896 s. 30, 1897, 1899 (Śl. 1855 III).

12. CHLEB DUCHOWY. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki, Mikołów (1902). Ogłoszenie: J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 25.

13. CHRISTKATHOLISCHES GEBET — und Gesangbuch. Mit Bewilligung des hochwürdigsten Fürst-bischöflichen General — Vicariat — Amts Breslau, ss. 452. Druck: und Verlag: I. F. W. Weilhäuser Oppeln 1833³, (jest to książka niemieckopolska: do s. 208 niemiecka, (209) — (452) — polska. Cz. polska nosi tytuł: „Książka modlitewna i Kancyonał” i paginacja jej jest w nawiasie). BKW. 38 — 293, O.

14. CHWALCIE PANA! Kancyonał oraz książka modlitewna dla młodzieży szkolnej. Wyciąg z Nowego Kancyonału, pod red. ks. prof. Tomanka. Wydana przez „Dziedzictwo błog. Jana Sarkandra dla ludu polskiego na Śląsku”. Z aprobatą władzy kościelnej. Cieszyn 1909, ss. 232, w 8-ce. Nakład „Dziedzictwa błogosł. Jana Sarkandra”, Drukarnia „Czasu” w Krakowie pod zarządem A. Świerzyńskiego, — (Nakład 1000 egz.). Toż, Wydanie II, przejrane i rozszerzone pod tytułem: Książka modlitewna i śpiewnik dla młodzieży: Chwalcie Pana! ss. 430. (Nakład 6000 egz.), w 8-ce, cena w oprawie — płótno 1 K. 20 h. Drukiem Kutzera i Sp. w Cieszynie 1911 (reszta j. w.). Toż, Wydanie III, w 16-ce, ss. 700, (nakład 5600 egz.). Drukarnia „Dziedzictwa” w Cieszynie 1914. Ogłoszenia: Toż, wydanie IV — 1917, ss. 750, w 16-ce (nakład 8000 egz.); wydanie V — 1921, ss. 766, w 16-ce (nakład 8000 egz.) reszta j. w. por. Kal. „Dziedzictwa” 1910 (Śl. 50123 I). J. Londzin ks., Uzupełnienie do Bibliografii, Cieszyn 1922, s. 9; R. Tomanek ks., dz. cyt., s. 106—107.

15. CHWAŁA BOGU na wysokościach. Wybór nabożeństwa i pieśni kościelnych, ss. 352, form. 11 × 7 cm., cena 0,90—3 Mk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki, Mikołów (1907). Toż, Mikołów 1909 (reszta j. w.). Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907 (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 226; Nabyć można w księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1.20 K. = 1 Mk. do 3.80 K. = 3.26 Mk. por. Kal. „Dziedzictwa” 28 (1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

16. CICHĄ ŁZĄ CHRZEŚCIJAŃSKA. Książka do nabożeństwa dla chrześcijan-katolików każdego stanu i wieku na cały rok kościelny, ss. 640, form. 11 × 8,5 cm. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1905). Ogłoszenia: Nabożeństwo do Przenajdroższej Krwi Chrystusa. Góra św. Anny (1905), (Śl. 3661 I).

17. CUD BOSKIEJ MIŁOŚCI w Przenajśw. Sakramencie Ołtarza. Książka do nabożeństwa dla katolików. 200 pieśni, ss. 704. form. 12×8,5 cm, cena 1—4 Mk. przez ks. St. B.. Wydawnictwo Karola Miarki, Mikołów (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, 1899 (Śl. 1855 III).

18. CZĘŚĆ BOZA nabożeństwa codziennego (gruby druk), cena 0,80 Mk. Nakład Jul. Nowacki Mikołów (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 5; Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

19. CZĘŚĆ MARYI na każdy czas. Książka pouczająca i modlitewna dla czcicieli N. M. P. z dodatkiem modlitw porannych — wieczornych, do Mszy św., do spowiedzi i Komunii św., i różnych innych nabożeństw. Ozdobiona 64 drzeworytami, ss. 470, form. 16,5×11 cm, cena 1,50—2,20 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki, Mikołów (1911). Ogłoszenia: Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie cena 1,90 K. = 162 Mk. do 3 K. = 2,55 Mk., por. Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

20. CZĘŚĆ MARYI na każdy czas osobliwie w miesiącu Maja. Książka pouczająca i modlitewna dla czcicieli Najśw. Panny Maryi, ss. V, 3 nlb, 364, IV; form. 16×11 cm, cena 1,20 Mk. Druk i nakł. Karola Miarki w Mikołowie 1889, Śl. 3573 I. Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 5; Kal. Mar. 1896 (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 24.

21. CZTERNASCIE Świętych Obrońców w potrzebie. Książka pouczająca i modlitewna, zawierająca życiorys i nabożeństwo do 14 św. Przyczyńców we wszelkich dolegliwościach. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie 1882. Ogłoszenie: J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 24.

22. DER ANDACHTIGE Wallfahrer. Gebet- und Gesangbuch zum Gebrauche bei Wallfahrten nach dem St. Annaberge sowie nach anderen Gnadenorten. Herausgegeben von P. Andreas Bolczyk Franziskaner auf dem St. Annaberge. Zweite Auflage, ss. 464, w 8-ce. Verlag von F. Gielnik in St. Annaberg 1903² Druk von R. Meyer, Ratibor. Imprimatur: Wrocław 23. VI. 1902. — G. K. 4708. BDK.

23. DER LEBENDIGE ROSENKRANZ. Ein Handbüchlein für die Mitglieder dieses vereins, sowie für alle Verehrer der allerseligsten Jungfrau und Mutter Gottes Maria. Mit Morgen — Abend — Mess — und anderen Gebeten, nebst einer vermehrten Sammlung von Rosenkranzliedern. Mit Bewilligung eines Fürstbischof. General — Vikariantamt zu Breslau, ss. 84, form. 8°, Druck: Erdmann Raabe — Oppeln 1857⁸ Verlang — Albert Möser — Oppeln. Imprimatur: Wrocław, 24. IV. 1845. BKW XI-503, O/2. Toż, Oppeln 1866¹¹, ss. 98 (reszta j. w.), BKW XI-430, O/1. Toż, Oppeln 1887²², ss. 96. Verlag — Albert Möser's Buchhandlung (Carl Rappoldt). Druk — Franz Lindner in Ratibor, (reszta j. w.). BKW XI-430, O; Śl. 211099 I.

24. DER MITTLERE BAUMGARTEN in grossem Druk, darinn überaus kräftige und anmüthige Fest- Morgen- Abend- Mess- Vesper- Beicht- und Communion-Gebete wie auch zu dem Hochwürdigsten Sakrament des Altars, und der allerheiligsten Dreyfaltigkeit, zu der Mutter, Gottes und den Heiligen, zu dem h. Antonio von Padua, zu dem h. Joseph und der h. Anna, zu allen hohen Festen und Wallfahrten, auch andern sonderlichen Festtügen, wie auch in allgemeinen Nöthen und Anliegen. Für lebendige, kranke, sterbende und abgestorbene Seelen im Fegfeuer, Sammt sieben Litaneyen begrissen sind Alles anmüthig beschrieben, dass hoffentlich hierdurch das menschliche Herz wird bewogen werden zu einen sonderlichen Eifer zu Gott. Gedruckt bei Johanna verwittweten Rosenkranz. Neisse (1782). BUWr 300190. Toż, Druck — C. J. Schlögel, Neisse 1786, ss. 20 nlb, 364, 4 nlb., form. 15,5×9,5 cm. Imprimatur — Moguncja 13. VII. 1781. Śl. 50434 I.

25. DER WEG ZUM Himmel. Vollständiges Andachtsbuch mit den gebräuchlichsten und schönsten Kirchenliedern. Verlag — Fr. Gielnik, St. Annaberge (1908). Druck: R. Meyer, Ratibor. Ogłoszenia: Missionsbüchlein, St. Annaberge 1908² (Śl. 210756 II).

26. DOSTATECZNY SPIEWNIK kościelny i domowy wraz z książką modlitewną, dla wygody katolików z różnych ksiązek i śpiewników zebrany i ułożony. (wydawcą — Karol Piekoszowski). Polecony przez Jego Eminencyą Księcia

Biskupa Wrocławskiego Melchiora de Diepenbrock i Jaśnie Wielm. Biskupa z Dyany, Sufragana Wrocławskiego Daniela Latussek, (druga nazwa) Śpiewnik kościelny i książka modlitwna, ss. XVIII, 1023, 12; form. 19×13 cm. Nakł. Wydawca; druk. Teodor Heneczek — Niemieckie Piekary 1850. Imprimatur — Wrocław, N. Piekary 1859³, nakł. wydawca, druk T. Heneczek, ss. 2 nlb. XVI, 2 nlb. cław, 13. IV. 1845, Opole, 2. I. 1846, Chorzów, 29. VIII. 1849. Śl. 210848 I; BDK. 1002, 9; (reszta j. w.). Śl. 211622 I. Toż, N. Piekary 1865⁴, nakł. wydawca; druk. — T. Heneczeń (reszta j. w.). Red. G. N. Toż, N. Piekary 1874⁵, nakł. wydawca; druk. Teodor Zalewski, ss. 1023, 8, XVIII, (reszta j. w.). Śl. 210979 I. Toż, Gliwice 1885⁶, nakł. wydawca; druk. Teodor Zalewski, ss. XVIII, 1023, 12, do nabycia u Karola Böhma w św. Annie (reszta j. w.). Imprimatur: (jak w wyd. 4) Warszawa 12/24. IX. 1873 Nr 2215; Lublin 9. III. 1874. Śl. 210066 I. Toż, Gliwice 1894⁸, nakład Karola Böhma w św. Annie; druk. Teodor Zalewski, ss. XX, 1023, 12, 23 (reszta j. w.). Śl. 134967 I. Toż, Góra św. Anny 1900⁹, przejrzone i poprawione przez ks. Ignacego Böhma, nakł. i druk: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma) na Górze św. Anny, ss. 1048, (reszta j. w.). Ks. T. R. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); Ratuj duszę swoją, Góra św. Anny (1897), (Śl. 214051 I); Kal. Kat., 1904 s. 116, (Śl. 29978 III).

27. DROGA DO NIEBA! Książka do nabożeństwa dla młodzieży rzymsko-katolickiej, z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusowego, Gorzkich Żali i najużywanych pieśni. Wydanie piąte. Przejrzał i poprawił ks. Ignacy form. 11,6×7,2 cm, pieśni 186. Wyd. dz. kat. K. Böhma, Góra św. Anny (1897), Toż. pt. Droga do Nieba. Książka do nabożeństwa dla wygody młodzieży katolickiej. Wydanie najnowsze. Z aprobatą Księcia Biskupa Wrocławskiego Jerzego Kardynała Kopp., ss. 672. Nakładem i do nabycia u Fr. Gielnika w św. Annie 1914. Imprimatur — Wrocław, 11. XII. 1913, G. K. 12746 (diecezjalne); Wrocław, 15. XII. 1913 (zakonne — OFM). Wł. Ogłoszenia — Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III; Kal. Kat. 1904, s. 116 (Śl. 29978 III).

28. DROGA DO NIEBA czyli Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z dodatkiem Nieszporów psalmów, Drogi Krzyża Jezusowego. Gorzkich Żali i najużywanych pieśni. Wydanie piąte. Przejrzał i poprawił ks. Ignacy Böhm, ss. XIII, 14256352, z nlb. — (śpiewnik), form. 16⁰, nakł. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej K. Böhm) na Górze św. Anny 1907⁵. Imprimatur — Wrocław, 3. VIII. 1903, nr 7756. Śl. 210961 I.

28. DROGA DO NIEBA dla dzieci gotujących się do I Spowiedzi i Komunii świętej. Wydał ks. Ludwik Skowronek proboszcz w Bogucicach. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej. Wydanie drugie, ss. 352. Nakładem i drukiem Reinharda Meyer'a w Raciborzu (1910)². Imprimatur: Wrocław, 31. I. 1910, G.K. 10242. BDK.

30. DROGA DO NIEBA i ołtarz złoty. cena 1,20 Mk. u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I). Bibl. Wyd. Lud., s. 6, Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski. dz. cyt., s. 230.

31. DROGA DO NIEBA. Książka parafialna do nabożeństwa dla katolików każdego stanu i wieku. Wydał ks. Ludwik Skowronek, proboszcz w Bogucicach. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej. Wydanie czwarte, ss. 1024 form. 8⁰. Nakładem autora. Drukiem R. Meyera w Raciborzu 1907⁴. Imprimatur: Wrocław. 18. VI. 1906, G. K. 4329. Śl. 210702 I. Toż, Racibórz 1910⁸ (reszta j. w.). Ks. T. R.

32. DROGA DO NIEBA prowadząca czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem nieszporów, psalmów, drogi krzyża Jezusowego i najużywanych pieśni kościelnych, ss. 4 nlb. 440. VIII, w 8-ce. W św. Annie, drukiem i nakładem A. Marcycgo 1890. Imprimatur: Warszawa, 10/22. VII. 1889. Śl. 211152 I.

33. DROGA DO NIEBA. Wybór nabożeństwa codziennego pieśni dla chrześc. katol., z grubym drukiem, ss. 755, form. 14×10 cm, cena 1,70—2,10 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych K. Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III), Skarb Domowy 1907, (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I), Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,20 k = 1,87 Mk. do 3,50 K. = 2,97 Mk. Kal. „Dziedzictwa” 28 (1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski 40 (1914), Śl. 50125 I).

34. DROGA DO NIEBA. Wybór nabożeństwa codziennego i pieśni kościelnych dla chrześcijan katolików. ss. 320. form. 12×8 cm. Zakład Wydawniczy Karola

Miarki w Mikołowie 1897. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899 (Śl. 1855 III), Skarb Domowy 1907 (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 226, Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 65 h. = 55 fen. do 3.60 K. = 3 Mk. — Kal. „Dziedzictwa”, 28 (1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40 (1914), (Śl. 50125 I).

35. DROGA KRZYŻOWA czyli nabożeństwo do Męki Pana Jezusa. Według książki parafialnej „Droga do Nieba” ks. proboszcza Ludwika Skowronka. Za pozwoleniem autora i zwierzchności duchownej, ss. 144, form. 14,5×10 cm. Drukiem i nakładem Reinharda Meyera w Raciborzu (1906). Imprimatur: Wrocław, 19. XII. 1906, G.K. 9431. Śl. 210712 I.

36. DROGA KRZYŻOWA według św. Leonarda z Porto Mauricio z nauką o nabożeństwie drogi krzyżowej oraz Gorzkie Żale, modlitwy i pieśni o Męce Pańskiej, ss. 80, form. 14×9,5 cm, cena 25 fen. Nakładem i czcionkami K. Miarki, Sp. z ogr. por. Mikołów (1900). Imprimatur: Wrocław, 24. I. 1900, nr 871. Śl. 20783 I.

37. DUCHOWNA PIELGRZYMKKA do Wielkiego Cudotwórcy św. Antoniego w Padwie. Nabożeństwo Dziewiciu Wtorków, Responsorium i wiele modlitw. Zebrał i zestawił ks. Dr W. Galant, ss. 138, form. 12,5×8 cm. Nakładem i czcionkami Karola Miarki, Mikołów 1912. Imprimatur: Przemyśl, 13. V. 1912, nr 2588. BDK I 594.

38. DUSZY PRZEWODNIK do ojczyzny niebieskiej czyli poznanie serca człowieka, czy Bóg w nim mieszka, czy diabeł w dziesięciu obrazach zmyślenia wystawione. Rozprawa zbawienna o powstaniu upadłego grzesznika, westchnienie duszy skruszonej i dwanaście znaków ludzi do żywota wiecznego wybranych, podług wótrznego wydania w języku czeskim w Pradze r. P. 1853 wyszłego na polski dosłownie przełożył Ksiądz Szymon Perzych. Za chętnem zezwoleniem prześwietnego Wikariatu Jeneralnego oświeconego Księcia Biskupa Wrocławskiego, ss. 336, form. 14,5×10 cm, cena 1 Mk. nakł. i druk Tomasza Nowackiego, w Mikołowie 1862². Imprimatur: Wrocław, 15. IX. 1858. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230. BKW XI 248 D.

39. DWIE GODZINY ADORACJI Najświętszego Sakramentu w czasie czterdziestogodzinnego nabożeństwa albo na Boże Ciało oraz przy Grobie Pańskim na Wielki Piątek, nakł. i druk. Teodor Heneczek, N. Piekary 1868. BDK I 214.

40. DZIECIĘ BOŻE. Ilustrowana książeczka do nabożeństwa dla dzieci obojga płci, ss. 64, form 10×7 cm. Zakład Wydawniczy K. Miarki w Mikołowie 1911. Ogłoszenia: J. Kwiatkowski dz. cyt., s. 226.

41. DZIENNIK czyli książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywawszych pieśni. Przejrzał i poprawił ks. Ignacy Böhm. Gruby druk, ss. 664, form. 14,8×8,6 cm. Wydawnictwo K. Böhma, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 III).

42. DZIENNIK I KANCJONAŁ. cena 1,10 Mk. Drukiem i nakładem Konstantyna Nowackiego Olesno (1913). Ogłoszenia: Wilije za zmarłych. Olesno (1913). (Śl. 212119 I).

43. DZIENNIK NABOŻEŃSTWA codziennego (gruby druk), cena 0.80 Mk. Nakł. Jul. Nowacki — Mikołów (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud. Lwów 1894, s. 7. Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

44. DZIENNIK W MODŁACH, pieśniach i naukach katechizmowych i moralnych, dla ludu katolickiego, szczególnie dla stanu rolniczego zastosowany. Z dodatkiem żywota św. Izydora patrona rolników. Czestochowa 1871, 160, Toż, wyd. szóste Mikołów 1869⁶, 12⁰. Toż, wydanie ósme Mikołów 1872⁸. Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud. s. 7.

45. FONTANNA do pięciu ran Pana Jezusa. 0.60 Mk. Nakł. Jul. Nowacki Mikołów 1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud. s. 8. Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

46. FREUND IN DER NOT: Oder Geistliches Kränzchen — Hand Büchel... Mit vielen... andächtigen Gebethen... Zusammen getragen durch Unruh Anselmus. Drucks zu Neyss Joseph Schlögel Stadt Buchd. 1702. BUWr. 304686. Toż, Gedruckt

und zu finden in Neyss bei Joseph Schlögel (Stadt — Buchdruckerr). Anno 1721 (reszta j. w.). BUWr. 304685.

47. GEISTLICHER PARADIESS VOGEL der catholischen Deutschen, dass ist ausserlesene catholische Gesänge... Drucks Neyss. Ignatius Schubart. Neyss 1663. BUWr 303395. Toż, Drucks zur Neyss, Ignatius Constantin Schubart (Hoffbuchdrucker) Anno 1675. BUWr 304420.

48. GELOBT SEI JESUS CHRISTUS. u Tomaszã Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).

49. GESANGBUCH zum Schul — und Kirchengebrauch. Zunächst für die Jugend der katholischen Stadschule des Hochwürdigsten Fürst — Bischöflichen General- Vikariat- Amtes zu Breslau, ss. 180, VIII, form. 8°. Druck. F. M. Langer Ratibor 1830, Śl. 210787 I.

50. GEBETS — und Andachts — Buch für die neue Kalvarie von Deutsch — Piekar. Verfasst von dem Kandidaten der kathol. Theologie Hugo Wisy. Herausgegeben Pfarrer Karl Nerlich, ss. 220, form. 15,5×10,5 cm. St. Hyacinth — Druckerei Königshütte 1898. Imprimatur: Wrocław, 2. XI. 1897, nr 12999, Śl. 211177 I.

51. GLOCKE DER WAHREN ANDACHT, u Tomaszã Nowackiego, Mikołów (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).

52. GŁOS DUSZY do Boga. Zbiór najodpowiedniejszych nabożeństw i pieśni. Z grubym drukiem, ss. 352, form. 12×8cm, cena 0,60—1,25 Mk. Wyd. Dzieł Lud. K. Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: Skarb Domowy 1907, (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I), Nabyć można w księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 90 h. = 76 fen. do 1,80 K. = 1,50 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).

53. GŁOS SYNOGARLICZY. Wydawnictwo „Katolika” Bytom (1894). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud. s. 8.

54. GODZINKI ADORACJI Najświętszego Sakramentu. Do odmawiania podczas wiecznej adoracji dla dyecezyi Wrocławskiej. Przez ks. Augustyn Arndt T. J. ss. 444 form. 8°, nakł. „Posłańca Niedzielnego,, Królewska Huta 1897.

Śl. 134867 I, 37571, 211034 I. Toż, Królewska Huta 1898², (reszta j. w.). Ogłoszenia: W. Trzcziński ks. Arndt Augustyn, ks. Jezuita. W: Podr. Enc. Kość. (Z Chełmicki), t. I—II, s. 347.

55. GODZINKI DO Najśw. Serca Jezusowego. cena 0,30 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1882). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 8, J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 24.

56. GODZINKI I MODLITWY ku nagrodzeniu czci Najśw. Sakramentowi przez niezbożnych ujętej oraz Godzinki do Najśw. Serca Pana Jezusa. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej, ss. 80 form. 12,5×8 cm. Nakł. Fr. Gielnika na Górze św. Anny 1904. Imprimatur: Wrocław, 18. IV. 1904, G. K. 3208. (diecezjalne), Wrocław, 12. IV. 1904 (zakonne C. F. M.), Śl. 3775 I.

57. GOTTESDIENSTLICHE LIEDER FUER die katholische Pfarrkirchen in Beuthen O. S., Angeordnet durch den Pfarrer J. S. u Kürscha w Bytomiu 1845⁵. 1911, s. 22. (Śl. 3774 I). Toż, p.t. Gottesdienstliche Lieder und Gebete in deutscher und polnischer Sprache. Herausgegeben durch den Pfarrer J. Schaffranek in Beuthen, ss. Ms. s. 617-96, form. 8°. Verlag und Druck. B. Wyleżoła i Sp. Beuthen 1871. Imprimatur: Wrocław, 4. IX. 1871, Śl. 3593 I.

58. GOTT IST DIE REINSTE LIEBE. Mein Gebeth und meine Betrachtung. Von dem Hofrath von Eckartshausen. Mit Erlaubnis der Obern Neisse 1799. ss. VI. 284, form. 16X10 cm. Gedruckt bey Franz Anton Rosenkranz, Śl. 220540 I.

59. GRONO WINNE i wybór nabożeństw, cena 0,90 Mk. u Tomaszã Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I). Bibl. Wyd. Lud. Lwów 1894, s. 10 (Śl. 8656 II), Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III). J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

60. GRZESZNIK PRZYMUSZONY albo sposób do pojednania się z Bogiem, ss. 72, form. 16°, druk. i nakł. Teofila Nowackiego w Niemieckich Piekarach 1898, Śl. 212031 I.
61. GWIAZDA BETLEEMSKA czyli pieśni i modlitwy na Boże Narodzenie. Według książki parafialnej „Droga do Nieba” ks. prob. Ludwika Skowronka z dodatkami pieśni domowych, w 16-cé, ss. 128, cena 20 fen., nakł. i druk. Wydawnictwo Dzieł Katolickich Reinharda Meyera, Racibórz 1909, Śl. 50549 I. Ogłoszenia: Książ, Polska pieśń nabożna, s. 19.
62. JESU MARIAE ROSEN-GARTLEIN... das ist gründliche Nachricht von der... Erntz — Brüder — Schafft dess heiligen Rosenkrantzes Mariae wie auch des... Nahmens Jesu... Druckts zur Neyss: Ignatius Schubart, Anno 1662. BUWr 304659. Toż, Neyss 1669; (reszta j. w.), BUWr 304660, Toż, Gedruckt bern Christoph Lertz, Neyss 1681, (reszta j. w.), BUWr 303867.
63. JESUS AM KREUZE und Grabe. Ein Andachtbüchlein zur Verehrung des bitteren Leidens und Sterbens Jesu Christi sowie der schmerzhaften Mutter Gottes insbesondere für die heilige Schwerwoche. Vermehrt mit einer Kreuzweg — Andacht und Gebeten sowie mit Liedern zum Leiden Christi. Zehnte Auflage. Mit geistlicher Approbation, ss. 88. Verlag von Albert Möser. Oppeln 1885¹⁰, Druck von Franz Lindner in Ratibor. Imprimatur: Wrocław, 26. II. 1849, Śl. 211099 I.
64. JESUS DER göttliche Kinderfreund, u Tomasz Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).
65. JESUS UNSER MEISTER, u Tomasz Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).
66. JEZUS, MARYA, JÓZEF. Książka do nabożeństwa ku czci Najśw. Rodziny z dodatkiem pieśni kościelnych. Ułożył ks. St. B. przejrzał i poprawił ks. Stagraczyński, ss. 804, form. 14×11 cm, cena 1,40—4 Mk., pieśni 164. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), Skarb Domowy, 1907, (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I). Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena: od 1,80 K. = 1,50 Mk. do 3,20 K. = 2,72 Mk. — Kal. „Dziedzictwa”, 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).
67. JEZUS NASZ KOCHANY. Książka do modlenia, cena 1,20 Mk. u Tomasz Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I), Bibl. Wyd. Lud., Lwów 1894, s. 11, (Śl. 8656 II), Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.
68. JEZUS, PASTERZ DOBRY. Książka modlitewna dla ludu katolickiego, z dodatkiem drogi krzyżowej, Gorzkich Żali, Psalmów nieszpornych i najpiękniejszych pieśni na cały rok. Napisał ks. Jan Chrzyszcz, dr św. Teologii i proboszcz, ss. 550, form. 10,5×9,5 cm, pieśni 94, (zwykły druk). Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1904). Ogłoszenie: Kal. Kat. 1904, s. 117 (Śl. 29978 III).
69. JEZUS, PASTERZ DOBRY. Książka modlitewna dla ludu katolickiego, z dodatkiem Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali, Psalmów nieszpornych i najpiękniejszych pieśni na cały rok. Napisał ks. Jan Chrzyszcz, dr św. Teologii i proboszcz. Gruby druk. Wydawnictwo: Karola Böhma, Góra św. Anny (1904). Ogłoszenie Kal. Kat. 1904, s. 117, (Śl. 29978 III).
70. JEZUS PRZYJACIEL DZIATEK. Zbiór najlepszych nabożeństw i pieśni dla dzieci, ss. 240, form. 10,5×7 cm, cena 0,40—1 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III), Skarb Domowy 1907, (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I). Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 50 h. = 45 fen. do 1,50 K. 1,30 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).
71. KANCYNAL WSSEOBECNEG SWATAG CYRKWE na cely rok k wekssy Cti a Chwale Boží. K potesseni wssem prawowerieym wydany od duchownich Pastyruw o sposeni lidzke horliwe pecugicyh, w kruzerstwi Tessinském hornim Slezku. Z pozwolenim c. k. censury a schwalenim kniesyho biskupského generalniho Wikariatu Wratislawskiegoho biskupstwi c. k. podilu we Frideku. W Tessine, pismem a nakładem Karola Prochasky. cys. Kral. priw kragскеho Knihotle-

cięte 1829, w 8-ce, ss. 335, 13 nlb. (od 314 do 335 znajduje się 14 pieśni polskich). Red. G. N. Ogłoszenia: J. Londzin ks., Uzupełnienie do Bibliografii..., Cieszyn 1922, s. 21 (Śl. 143010 II).

72. KANCJONAŁ, czyli śpiewnik kościelny i książka do modlenia dla młodzieży. Wydanie II, 8-ce. Wydawnictwo E. Feitzingera, Cieszyn 1883². Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., Lwów 1894, s. 12, (Śl. 8656 II).

73. KANCJONAŁ i książka modlitewna na cały rok. Do nabożeństwa kościelnego i domowego, ss. XXVI, 1046, 16, form. 17,5×12 cm. Drukiem i nakładem Karola Prochaski, Cieszyn 1865. Imprimatur: Wrocław, 15. XII. 1862. Ogłoszenia: J. Londzin ks., Bibliografia..., Cieszyn 1904, s. 14, (Śl. 136406 II), KUL 14783 I.

74. KANCYONAŁ KATOLICKI i razem Książka modlitewna, ułożona przez ks. Antoniego Janusza, plebana zebrzydowskiego. Wydanie poprawione 1857. Toż, pt. Kancyonał katolicki i razem Książka modlitewna pierwotnie ułożona przez śp. X. Antoniego Janusza Plebana Zebrzydowskiego, teraz dla większej wygody katolików śląskich opracowana i po trzeci raz wydana przez X. Jana Zmijkę Wikarego w Frysztaście. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej. Nakładem Wydawcy. Czcionkami Antoniego Pawliczka w Opawie 1868³, ss. X, 1226, form. 16,5×11,5 cm, Śl. 50340 I. Toż, Wydanie IV, dokonane przez „Dziedzictwo”, ss. 1240, 16 w 8-ce, nakład 4000 egz., drukowane w Opawie 1878⁴ (reszta j. w.). Toż, Nakładem Edwarda Feitzingera w Cieszynie 1891⁵. W drukarni Kutzera i Sp. w Cieszynie (reszta j. w.). Wł. Toż, pt. Najstarszy i najzupełniejszy Wielki Kancyonał kat., ułożony pierwotnie przez ks. Janusza. Wydanie nowe, stereotyp., inieszczące wszystko do nabożeństwa potrzebne, ss. 1256, cena 5,20—9 K. Nakł. Edwarda Feitzingera, Księgarnia nakładowa Cieszyn (1907). Ogłoszenia: Kal. Ciesz. 1907, (Śl. 50121 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I); R. Tomanek, dz. cyt., s. 103; Janusz Antoni ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), T. XVII—XVIII, s. 397.

75. KANCYONAŁ KATOLICKI Mniejszy i razem Książka modlitewna, 391, w 8-ce. Wydana przez ks. Jana Zmijkę, cena nieopraw. 1 złr., oprav. 1 złr. 50 ct. do 2 złr. 50 ct. Opawa 1862. Toż, pt. Kancyonał katolicki mniejszy i razem Książka modlitewna wyjęta z „Pracy” śp. ks. Antoniego Janusza Plebana Zebrzydowskiego, i z Dodatkiem osobliwszych nabożeństw i pieśni wydanych przez ks. Jana Zmijkę, Wikarego w Frysztaście. Za zezwoleniem Jenerałnego w Cieszynie (wydanie drugie, poprawione i pomnożone), ss. 584, form. 17×10 cm, w Opawie 1863², Śl. 210198 I. Toż, Nakł. Edwarda Feitzingera w Cieszynie 1877, (reszta j. w.). Toż, pt. Mały Kancyonał najzużywanych do nabożeństwa pieśni, z dodatkiem zwykłych modlitw. ks. Jan Zmijka, ss. 2 nlb., 5, 390, w 8-ce. Nakładem „Dziedzictwa” w Cieszynie 1886, druk. G. Axtmanna w Frysztaście (reszta j. w.), Śl. 135001 I. Toż, Nakładem Wydawcy. Do dostania u Edwarda Feitzingera w Cieszynie 1877, (reszta j. w.). Wł. Toż, Wydanie ósme, stereotypowe w 8-ce, Wydawnictwo Edwarda Feitzingera w Cieszynie 1888⁸, (reszta j. w.). Toż, pt. Kancyonał Mały najzużywanych do nabożeństwa pieśni z dodatkiem zwykłych modlitw. Wydany przez „Dziedzictwo błog. Jana Sarkandra”. Z pozwoleniem Zwierzchności Duchownej, ss. 390, w 8-ce. Nakładem „Dziedzictwa” Cieszyn 1904, Drukiem katol. wydawnictwa Fr. Orła i syna we Frydku. Toż, pt. Mniejszy Kancyonał kat., wydany przez ks. Zmijkę. Treść obfita, ss. 383, cena 3,90—9 K. Nakł. E. Feitzingera, Cieszyn (1907). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 12; Zmijka Jan ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XLIII—XLIV, s. 299; Janusz Antoni ks., W: Podr. Enc. Kośc. (Z. Chełmicki), t. XVII—XVIII, s. 397; J. Londzin, Bibliografia..., s. 37—38; tegoż, Uzupełnienie do bibliografii, s. 21; Kal. Ciesz. 1907, (Śl. 501211); R. Tomanek ks., dz. cyt., s. 103.

76. KANCYONAŁ KATOLICKI zawierający modlitwy pieśni na Zbudzowanie i rozmnożenie pobożności w domach i w kościele, jakoli podczas innych zwyczajnych odpraw kościelnych podług — Rytuału Diecezji Wrocławskiej sporządzony a za pozwoleniem Duchownej Zwierzchności, Pracą i nakładem Księdza P. H. (Piotr Hawryłowicz) w W. Sz. wydany w Opolu 1840, drukowano u H. F. Frdmanna Raabe, w 16-ce, ss. 4 nlb, 418, 2 nlb. Imprimatur: Wrocław, 8. VI. 1836, Śl. 3681 I. na karcie tytułowej tego egzemplarza dopisane ołówkiem nazwisko i imię autora. Toż, Opole 1847, u Weilshaeusera, zawiera 237 pieśni, nowe wydanie samego Kancyonału, (reszta j. w.). Ogłoszenia: Książd (J. Kudera), Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku, s. 22.

77. **KANCYONAŁ KATOLICKI.** Zbiór najpotrzebniejszych i najpiękniejszych pieśni nabożnych na cały rok. Z książek przez cenzurę duchowną aprobowanych zebrany. Druk i Nakład Tomasza Nowackiego w Mikołowie 1861. Toż, Drugie wydanie 1864², (reszta j. w.). Ogłoszenia: Książd, Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku, s. 24—25.

78. **KANCYONAŁ NOWY** oraz książka modlitewna, wydana przez „Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra” dla ludu polskiego na Śląsku. Nakład 10.000 egz. Zestawił ks. Jan Motzko, proboszcz w Skoczowie, ss. 639 w 8-ce, cena 1 K. 60 h.—2 K. 20 h. Nakładem „Dziedzictwa bł. Jana Sarkandra”, Cieszyn 1905. Czcionkami Karola Miarki w Mikołowie. Toż, Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Za pozwoleniem zwierzchności duchownej, w 8-ce, ss. 578, nakład 5000 egz. Nakładem „Dziedzictwa”, Cieszyn 1909. Drukarnia „Czasu” w Krakowie pod zarządem Świerzyńskiego. Ogłoszenia: L. Londzin ks., Uzupełnienie do Bibliografii..., s. 21, R. Tomanek ks., dz. cyt., s. 105—106.

79. **KATHOLISCHES GEBET** — und Gesang — Buch, w 8-ce, ss. 140. Druck und Verlag: Wylezol, Beuthen O. — S. 1876, Śl. 211098 I.

80. **KATHOLISCHES KIRCHEN** — Gesangbuch für die Parochie Lipine, Zusammengestellt vom Pfarr-Cäcilienverein, ss. 64, form. 15×10cm, cena 10 Pfg. Verlag: Katholisches Pfarramt Lipine 1911, Śl. 1134 I.

81. **KATOLICKA KSIĄŻKA MISSYJNA** czyli Przewodnik do życia chrześcijańskiego wydana przez Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela, w 8-ce, ss. V, 422, w Głogówku 1844. Imprimatur: Wrocław, 7. XII. 1843. Toż, Drugie wydanie przez ks. J. Laxy. Nakładem Henryka Handla w Głogówku 1856², drukiem w Dübnie u Steinmüllera, (reszta j. w.), Śl. 211963 I. Wydanie piąte. Przejrzał i poprawił Antoni Cygan, ss. X, 329, form. 16,5×11,5 cm. Nakładem Henryka Handla w Głogówku 1887². Czcionkami Arnolda Kukucza w Głogówku, (reszta j. w.). Ogłoszenia: J. Kudera ks., Obrazy Ślązaków wspomnienia godnych, Mikołów 1920, s. 59. W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 109, Śl. 50537 I.

82. **KATOLIK I ŚPIEWNİK** (mały), cena 1,70 Mk. u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I), Bibl. Wyd. Lud. s. 14; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 229.

83. **KATOLIK I ŚPIEWNİK** (średni), u Tomasza Nowackiego, Mikołów (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I).

84. **KATOLIK W MODLITWIE** czyli książka do nabożeństwa oraz śpiewnik kościelny na cały rok. Wydanie dwunaste. Za zezwoleniem prześwieconego Wikaryatu Jeneralnego Jaśnie wielmożnego Księcia Biskupa Wrocławskiego, ss. 256—302 (śpiewnik), w 8-ce. Nakł. i druk. Jul. Nowackiego w Mikołowie 1882¹². Imprimatur: Wrocław, 11. XII. 1861, Śl. 211095 I, BKW XI — 889 O.

85. **KATOLIK W MODLITWIE** czyli książka do nabożeństwa oraz śpiewnik kościelny. Wydanie mniejsze szkolne przez Księdza Dziekana Kühn. Na korzyść domu sierot w Gliwicach, ss. XI, 375, XV, form. 16,5×11 cm. Nakładem wydawcy. Gliwice 1866, drukiem T. Henczek w N. Piekarach. Imprimatur: Przemyśl, 3. I. 1866, Tarnów, 8. II. 1866. Wrocław (bez daty), Śl. 3556 I.

86. **KATOLIK W MODLITWIE** czyli Książka do nabożeństwa oraz śpiewnik kościelny. Piąte wydanie, przez Księdza Józefa Kühn, Komisarza Biskupiego Dziekana i Proboszcza Gliwickiego. Na korzyść domu ubogich sierot w Gliwicach, ss. XII, 810, 2 nlb. XXIII, form. 17,5×12,5 cm. Nakładem Wydawcy. Gliwice 1868⁵ Drukiem T. Henczek w N. Piekarach. Imprimatur: Przemyśl, 3. I. 1866, Tarnów 8. II. 1866, Wrocław, 30. VI. 1866, nr 2805, Śl. 211645 I. Toż. Dwunaste Wydanie Do nabycia u Karola Böhma w Świętej Annie. Drukiem Teodora Zalewskiego. Gliwice 1886¹², (reszta j. w.), Śl. 210847 I. Toż, Gliwice 1895. Do nabycia u A. Kraus w Katowicach (reszta j. w.), BKW 35, 181, O. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), Książd Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku, s. 25—27.

87. **KATOLIK W MODLITWIE** i śpiewnik kościelny, u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: Bieg roku całego, Mikołów 1873, (Śl. 211490 I), Bibl. Wyd. Lud., s. 14.

88. **KATOLIK W MODLITWIE.** Książka do nabożeństwa z dodatkiem śpiewnika kościelnego na cały rok. Ułożył Karol Miarka. Gruby druk; ss: 692; form; 17×11

cm, pieśni 271, cena: 1,80—2,50 Mk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1903. Ogłoszenia: Skarb Domowy 1907, Śl. 148739 III, Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I, J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227, Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 2,40 K. = 2,04 Mk. do 3,30 K. = 2,80 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Folski, 40(1914), Śl. 50125 I.

89. KATOLIK W MODLITWIE ku czci Najświętszej Maryi Panny z różnych nabożeństw zebrany oraz dostateczny śpiewnik kościelny, (nazwa druga): Wianek ku czci Najświętszej Maryi Panny z różnych nabożeństw uwity, pieśni 397, form. 15×9 cm, ss. 416, VI i 370, XIV — pt. Śpiewnik Kościelny najpotrzebniejszych pieśni na cały rok, Zebrane z ksiąg przez cenzurę duchowną aprobowanych, Gliwice 1893. Nakładem K. Böhma w św. Annie, drukiem Teodora Zalewskiego. Gliwice 1894. Imprimatur: Warszawa 5/17. IX. 1868, nr 2406, Śl. 55459 I, 55460 I. Toż, Wydanie nowe poprawione, licznymi pieśniami na nowo uzupełnione przez ks. Ignacego Böhma, ss. 412, VI i 426, XX — Śpiewnik, form. 15×9 cm. Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Karola Böhma następcy (M. Rogier), Góra św. Anny (1900), drukiem R. Meyer'a w Raciborzu. Imprimatur: Wrocław, 9. VII. 1900, nr 8783. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III), Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 III), Śl. 211898 I.

90. KRONIKA DO POCIESZENIA N. P. Maryi, cena 0,20 Mk. Drukiem i nakładem Konstantyna Nowackiego Olesno (1913). Ogłoszenia: Wilije za zmarłych, Olesno (1913).

91. KRÓTKIE NABOŻEŃSTWO do Świętego Alojzego. Wydane za pozwoleniem ks. Bisk. Wikaryatu Generalnego w Cieszynie, w 8-ce, ss. 52. Nakładem K. Malika, w drukarni Karola Prochaski w Cieszynie 1873. Toż, wydał ks. Andrzej Kuczera, w 8-ce, ss. 47, w drukarni H. Feitzingera, Cieszyn 1878. Ogłoszenia: J. Londzin ks. Bibliografia, s. 17; tegoż, Uzupełnienie do Bibliografii, s. 30.

92. KSIĄŻECZKA do nabożeństwa do Najśw. Panny Maryi Nieustającej Pomocy. Cena 1,75—2,50 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1882). Ogłoszenia: J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 24.

93. KSIĄŻECZKA św. Alojzego, czyli modlitwy i rozmyślania na sześć niedziel ku czci anielskiego młodzieńca i wzoru młodzieży św. Alojzego. Do wspólnej, publicznej i prywatnej potrzeby, przetłumaczona z niemieckiego. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej, ss. 2 nlb. 299, V, w 8-ce, cena 0,80 Mk. Nakład i druk. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1881). Imprimatur: Wrocław, 18. V. 1881. Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lub., s. 16, Śl. 134858 I.

94. KSIĄŻECZKA św. Barbary. Nabożeństwo do św. Barbary, panny i męczenniczki oraz do św. Rocha i Sebastjana. Nakład Jul. Nowackiego w Mikołowie, druk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu (1894). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 16.

95. KSIĄŻECZKA SZKAPLERZNA, nauki o szkaplerzach z nabożeństwami stosownymi. Wydał O. Andrzej Bolczyk, Franciszkanin na Górze św. Anny w 8-ce, ss. 160. Nakładem Fr. Gielnik. Góra św. Anny 1899. Druk. R. Meyer — Racibórz. Imprimatur: Wrocław, 8. V. 1899, nr 1202, Śl. 3740 I.

96. KSIĄŻKA DLA ROBOTNIKÓW. Książka do nabożeństwa opr. przez ks. Bolesława Zychlińskiego, ss. 222, form. 13,5×8,5 cm. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1911). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1911, Śl. 1855 III. Nabyć można w księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena: od 1,20 K. = 1 Mk. do 2,10 K. = 1,75 Mk. — Kal. „Dziedzictwo” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski 40(1914), Śl. 50125 I.

97. KSIĄŻKA DO NABOŻEŃSTWA dla chrześcijan — katolików na wszystkie niedziele i święta całego roku z odpowiednimi rozmyślaniami i modlitwami z dodatkiem pieśni kościelnych. Opracował ks. Prob. Stagraczyński (osobne wydanie dla kobiet). Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenie: Kal. Mar. 1899, Śl. 1855 III.

98. KSIĄŻKA DO NABOŻEŃSTWA dla chrześcijan — katolików na wszystkie niedziele i święta całego roku z odpowiednimi rozmyślaniami i modlitwami z dodatkiem pieśni kościelnych. Opracował ks. Prob. Stagraczyński. Osobne (wydanie dla mężczyzn). Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, Śl. 1855 III.

99. KSIĄŻKA DO NABOŻEŃSTWA dla czcicieli św. Anny na Górze Chełm w Górnym Śląsku, ss. 40, w 16-ce, M. Marcygo, św. Anna 1865. Toż, ss. 50, w 16-ce, A. Marcygo, św. Anna 1887, (reszta j. w.). Ogłoszenia: J. Bar. OFM conv., *Udział polski w literaturze franciszkańskiej*. (Bibliografia), „*Studia Theologica Varsaviensia*” I(1963) 1, s. 275, (771).

100. KSIĄŻKA DO NABOŻEŃSTWA dla członków bractwa św. Anny na Górze Chełm (św. Anny) na Górnym Śląsku, ss. 110, II, w 16-ce, n. OO. Franciszkanie, Góra św. Anny 1898. Toż, Góra św. Anny (1905), (reszta j. w.). Ogłoszenia: J. Bar OFM conv. dz. cyt... 275 (772), Śl. 210706 I.

101. KSIĄŻKA KALWARYJSKA zawierająca w sobie rozmyślenia i modlitwy o męce i śmierci P. Jezusa, także obchody tajemnic bolesnych, żałobnych i tryumfalnych Najśw. Maryi Panny dla wygody pobożnych pańników przybywających do Góry św. Anny w Górnym Śląsku, ss. 176, form. 13×8 cm. Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów, Czcionkami Teodora Heneczek N. Piekary (1871), BDK 162 I. Toż, ss. 159 Góra św. Anny 1902, OO. Franciszkanie, (reszta j. w.). Toż, ss. 175, form. 9×15 cm pt. Książka Kalwaryjska zawierająca Stacye Drogi Krzyżowej Pana Jezusa. Nabożeństwo przy Gradusach i Stacye Drózek N. P. Maryi na Kalwaryi u św. Anny. Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów u św. Anny. Do nabycia u F. Gielnika na Górze św. Anny 1906. Imprimatur: Wrocław, 12. II. 1906, G. K. 876. Wł. Ogłoszenia: J. Bar OFM conv., dz. cyt., s. 275, (775).

102. KSIĄŻKA MODLITEWNA dla katolickiej Młodzieży Szkolnej jako też Dorosłej. Od pewnego Księdza Świeckiego diecezji Wrocławskiej austriackiego Cesarzkiego Królewskiego Ślonska (Ks. Jan Brzuska), Za pozwoleniem duchowney i świeckiej Zwierzchności, ss. VI, 299, w 12-ce. W drukarni Tomasza Prochaski w Cieszynie 1823. Ogłoszenia: J. Londzin ks. Bibliografia, s. 6. J. Londzin ks., *Stulecie pierwszej polskiej książki modlitewnej*, „*Gwiazdka Cieszyńska*” 76(1923) 64, s. 1, E. Grim ks. dz. cyt., s. 152.

103. KSIĄŻKA MODLITEWNA do Najśladszego Serca Zbaw. i Matki Jego Najśw. Wydawnictwo „*Katolika*” w Bytomiu (1864). Ogłoszenia: *Bibl. Wyd. Lud.* s. 15.

104. KSIĄŻKA MODLITEWNA i kancjonał dla pospolitego ludu katolickiego na potrzebę podczas nabożeństwa w kościele, w domie i przy pogrzebach. w Opolu, drukiem i nakładem I. F. W. Weilshäusera 1830. Imprimatur: Wrocław, 8. VIII. 1829. Toż, 1835², Drugie wydanie, pomnożone przydatkiem 105 pieśni, (reszta j. w.), Toż, Wydanie szóste na nowo przejrzone i obrazkami przyozdobione. Za pozwoleniem Zwierzchności. W Opolu 1843⁶, ss. 472, (reszta j. w.). BKW 35, 86, O. Toż, Wydanie dziesiąte, ss. 448. Opole 1864¹⁰. Imprimatur: Wrocław, 16. III. 1847, Śl. 3582 I. Ogłoszenia: *Książ, Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku*, s. 20.

105. KSIĄŻKA ŚW. ANTONIEGO Z PADWY, zawierająca Żywot św. Antoniego, Modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św. do Spowiedzi i Komunii św., Godzinki, Litanie, dwie nowenny i różne inne Nabożeństwa i Pieśni do św. Antoniego. Wydanie nowe, ss. 224, form. 12,5×7,5 cm, cena 60 fen. Wydawnictwo Dz. Kat. Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma, Góra św. Anny (1910). Ogłoszenia: *Różaniec św., Góra św. Anny 1910*⁴, (na okładce), Śl. 212330 I.

106. KSIĄŻKA ŚW. JÓZEFA Patrona Kościoła katolickiego i rodzin chrześcijańskich. Rozmyślenia i modlitwy na każdy dzień miesiąca Marca. Modlitwy codzienne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Nowenny i różne inne Nabożeństwa i Pieśni na cześć św. Józefa. Wydanie nowe, ss. 208, form. 12×7,5 cm. cena 60 fen. Wydawnictwo Dzieł Katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma, Góra św. Anny (1910). Ogłoszenia: *Różaniec św., Góra św. Anny 1904*⁴ (na okładce), Śl. 212330 I.

107. KSIĄŻKA ŚW. BARBARY panny i męczenniczki, cena 1,20 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego Mikołów (1892). Ogłoszenia: *Kal. Mar. 1897*. (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

108. KSIĄŻKA ŚW. BARBARY. Zbiór najlepszych modlitw i pieśni na wszystkie uroczystości kościelne i dla użytku w pielgrzymkach, ss. 688, pieśni 133, cena 1,60—2 złr. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1896). Ogłoszenia: *Kal. Mar. 1896*, s. 50, 1897, 1899, (Śl. 1855 III).

109. **KWIATY Z OGRODU BOŻEGO.** Treściwy zbiór Nabożeństw i pieśni, ss. 256, form. 9,5×6,5 cm. Zakład Wydawniczy K. Miarki w Mikołowie 1906. Ogłoszenia: J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227. Można nabyć w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 42 h. = 36 fen. do 3,36 K. = 2,86 Mk. Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).
110. **LOBSINGET DEM HERRN!** Katholisches Gesangbuch für den gottesdienstlichen Gebrauch. Zusammengestellt und herausgegeben von mehreren Pfarrgeistlichen der Diöcese Breslau. Verlag der A. Kraus'schen Buchhandlung in Kattowitz, Druk: Th. Zalewski — Gleiwitz 1884. BKW 38, 96, D.
111. **MAGAZYN DUCHOWNY** czyli Modlitwy i Pieśni dla Chrześcijańsko-Katolickich Górników z różnych ksiąg nabożnych zebrane. Za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej do druku podane przez nadsztygara Mateusza Lissa, w Opolu 1840. Toż, Wydanie II, popr. ks. Antoni Stabik, druk. Karol Kirsch. Bytom 1856², (reszta j. w.). Toż, Wydanie trzecie przejrane i pomnożone. Gruby druk, ss. 442, form 20×13,5 cm, cena opraw. w皮tno 1 Mk. Nakładem i czcionkami Wydawnictwa „Katolika” w Bytomiu 1889³, (reszta j. w.). BDK. Ogłoszenia: Magazyn Duchowny, Bytom 1889³, s. 5. (BDK), Kal. Kat. 1905, Śl. 2046 III, Książdz, Polska pieśń nabożna na Górnym Śląsku, s. 21.
112. **MAŁY KANCYONAŁ** czyli śpiewnik kościelny i książka do modlenia, mieszczący ważniejsze modlitwy, lit., godz., nieszpory itp., form. kieszonkowy, ss. 383, cena 1,50—4,50 K. Nakł. E. Feitzingera w Cieszynie (1907). Ogłoszenia: Kal. Ciesz. 1907, (Śl. 50121 I).
113. **MAŁY OETARZYK**, cena 0,35 Mk. Drukiem i nakładem Konstantyna Nowackiego, Olesno (1913). Ogłoszenia: Pocięcha dusz w czyśćcu męki cierpiących, Olesno (1913), (Śl. 3791 I). Wilija za zmarłych, Olesno (1913), (Śl. 212119 I).
114. **MAŁY ZBIÓR** najpotrzebniejszych nabożeństw i pieśni powszechnie używanych z różnych ksiąg przez cenzurę duchowną i rządową, aprobowanych, wyjęte i starannie ułożone. Wydanie drugie, ss. 208+142 — Kancyonał, form. 17×10,5 cm. Nakł. i druk. T. Nowackiego w N. Piekarach 1874², Śl. 211457 I.
115. **MANUALIK** dla użytku członków ustanowionego od Ojca św. Piusa IX, Bractwa Trzeźwości pod opieką Najśw. P. Maryi Gromnicznej zawierający w sobie społeczne i prywatne nabożeństwa bractwa, modlitwy do Mszy św., Spowiedzi i Komunii św., z dodatkiem Wykazu przyjęcia do tegoż bractwa i do Związku nadziei Św. Aniołów Stróżów. Za dozwoleń i zaleceniem Jego Eminency Jaśnie Oświeconego Kardynała, Księcia Biskupa Wrocławskiego, ss. VIII, 169, 4; form. 16×10 cm. Nakładem J. X. Kanonika J. A. Pietzek. Drukiem Teodora Heneczka. N. Piekary 1854. Imprimatur: Wrocław, 13. V. 1852. BDK Toż, Wydanie drugie, ss. VIII, 170, II, w 8-ce. Nakł. J. X Biskupskiego — Komisarza B. Purkop, Druk. T. Heneczka, N. Piekary 1867², (reszta j. w.), Śl. 3726 I, KUL 47927 I.
116. **MARYA, WZÓR** dziewicy chrześcijańskiej. Książeczka do nabożeństwa i śpiewnik kościelny dla użytku dziewcząt chrześc., ss. 448, form. 12×8 cm, cena 0,60—2,25 Mk. Wyd. Dz. Lud. K. Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, s. 46, (Śl. 1855 III). Skarb Domowy 1907, (Śl. 148739 III). Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I). Nabyć można w Księgarni u Feitzingera w Cieszynie, cena od 90 h. = 76 fen. do 3,20 K. = 2,72 Mk. — Kal. „Dziedzictwa”, 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).
117. **MARYA, WZÓR** dziewicy chrześcijańskiej, książka do modlitwy oraz przestrogi i nauki dla dziewcząt, z dodatkiem najużywanych pieśni, ułożył ks. Prob. Stagraczyński, ss. 656, form. 12×8,5 cm, cena 1,10—6 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1896). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896, s. 30, 1897, 1899. (Śl. 1855 III).
118. **MEMENTO MORI!** to jest Pamiętaj na śmierć. Książka zawierająca czytanie duchowne, nabożeństwo do św. Barbary, Panny i Męczenniczki Patronki Szczęśliwej Śmierci oraz naukę i modlitwy dla chorych i konających, zebrane przez księdza J. Szafranka, ss. 103, form. 13×9 cm. Nakładem Bibliotekarza W. Welzel w Bytomiu, drukiem T. Heneczka w Piekarach 1859, Śl. 211286 I.
119. **MIESIĄC MAJ**, Kwiaty św. Leonarda, cena 0,50 Mk. Druk i nakł. Konstantyna Nowackiego Olesno (1913). Ogłoszenia: Pocięcha dusz w czyśćcu męki

cierpiących, Olesno (1913), (Śl. 3791 I), Wilija za zmarłych, Olesno (1913), (Śl. 212119 I).

120. MIESIĄC MAJ Najświętszej Panny Maryi cena 0,70 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

121. MIESIĄC MARYAŃSKI MAJ. Nabożeństwo na każdy dzień w Maju z przydatkiem porannych, wieczornych, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., modlitw. Nakł. Henryka Handla w Głogówku (1856). Ogłoszenia: Katolicka Książka Missyjna, Głogówek 1856², (Śl. 211963 I).

122. MIESIĄC MARYI. Rozmyślenia na każdy dzień maja przez N. N. z dodatkiem krótkiego nabożeństwa dla członków Różańca świętego, ss. 134, 2 nb., form. 14,5×10 cm. Nakł. i druk. Drukarnia św. Jacka w Królewskiej Hucie 1897. imprimatur: Wrocław 24. IV. 1897, nr 5571, Śl. 134862 I.

123. MISSIONSBUECHLEIN oder Andenken an die segensreichen Tage der hl. Mission. Von P. Fabianus OFM. 2 vermehrte Auflage, ss. 285, w 8-ce. Verlag: Fr. Gielnik, St. Annaberge 1908², Druck.: Reinhard Meyer Ratibor. Imprimatur: Wrocław, 4. II. 1907, G. K. 652, — (diecezjalne), Karłowice, 9. II. 1907, (zakonne OFM.), Śl. 210756 II.

124. MODLITWY do Najświętszego Sakramentu Ołtarza przez trzy dni Czterdziestogodzinnego Nabożeństwa wystawionego. Z niemieckiego przetłumaczył X. Ant. Stabik, w Opolu 1871, Śl. 212190 I.

125. MODLITWY Świętej Gertrudy z dodatkiem nabożeństwa o Męce Zbawiciela czyli zabawy na Post Wielki z łacińskiego na polski język przez pewnego Kapłana przetłumaczone, także różańcem, nieszporamai, stacyami i zbiorem pieśni nabożnych pomnożone za dostateczną Książkę do nabożeństwa i śpiewu kościelnego i domowego, ss. XX, 612. XI, w 8-ce. Nakł. A. Moesera w Opolu, druk. Teodora Heneczek w N. Piekarach 1858. Imprimatur: Wrocław, 17. III. 1858, Śl. 211165 I. Toż, Uzupełnione i poprawione przez księdza Cytronowskiego. Wydanie piąte, poprawione i powiększone. Bytom (1898)⁵, ss. XVI, 676, XII. Nakładem: H. Rappoldt dawniej A. Moeser w Opolu. Imprimatur: Wrocław, 17. III. 1853, (diecezjalne), Kraków, 27. I. 1722 (zakonne), (reszta j. w.), Śl. 211764 I. Toż, Toruń 1697, Jasna Góra 1722, — Gertruda Święta, W: Estr. cz. III, t. VI, s. 116—117).

126. MÓDLMY SIĘ! Wybór najlepszego nabożeństwa dla katolików. Msza św., Nieszpory, Psalmi, Antyfony itd. po łacinie i po polsku, ss. 208. format podłużny notesowy: 11,5X7,5 cm. Zakład Wyd. Karola Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907 (Śl. 148739 III), Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I), J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227. Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 70 h. = 60 fen. do 1,35 K. = 1,35 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

127. MORZE BOLEŚCI i łez Maryi w czasie męki Syna Jej Jezusa Chrystusa czyli siedem uwag dla osób w smutku i utrapieniu zostających oraz Koronka o siedmiu boleściach N. P. Maryi u stóp Maryi, u stóp krzyża. Praktyczny sposób dostąpienia odpustów Drogi Krzyżowej, ss. 107, form. 14,5×10 cm. Czcionkami nakładem Teofila Nowackiego, Niemieckie Piekary 1903. Imprimatur: Wrocław, 3. II. 1902, Warszawa, 13/25. XI. 1895, nr 4955, Kraków, 12. I. 1889, nr 135, Śl. 211406 I.

128. MYRRHENGARTEN enthalten die niedrigsten Gebete eines katholischen Christen, von P. Martin v. Kochen. Verl. Fr. Gielnik, St. Annaberge (1908) Druck.: R. Meyer, Ratibor. Ogłoszenia: Missionsbüchlein, St. Annaberge 1908², (Śl. 210756 II).

129. NABOŻEŃSTWO dla Młodzieńców. Książka do nabożeństwa przez ks. Bolesława Zychlińskiego, ss. 312, form. 13,5×8 cm. Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1911). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1911 (Śl. 1855 III). Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,38 K. = 1,15 Mk. do 2,34 K. = 1,95 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I), Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).

130. NABOŻEŃSTWO do Czternastu Św. Przyczynców w potrzebie, w wszelkich dolegliwościach potęchą przynoszące, ss. 84, form. 14×9,5 cm. Nakładem f. człon-

kami Karola Miarki w Mikołowie (Mikołów-Warszawa 1894). Imprimatur: Wrocław, 29. XI. 1894, nr 9909, Śl. 210704 I.

131. NABOŻEŃSTWO do Matki Boskiej Bolesnej, Zebrał i ułożył El. S. (Eleuteryusz Siedziński), ss. 96, form 13×8 cm. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1895). Imprimatur: Poznań, 12. III. 1895, nr 2791/95, Śl. 212743 I.

132. NABOŻEŃSTWO do Najbłogosławiejszej Panny Maryi, Matki Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa. Dla chrześcijańsko-katolickich męczatek. Z przydatkiem porannych i wieczornych, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., i na wszystkie Pąskie i Maryańskie uroczystości. mroditw, ss. 316, w 8-ce, cena 7,50 gr. Nakładem Henryka Handla w Głogówku (1856). Ogłoszenia: Katolicka Książka Missyjna, Głogówek 1856², (Śl. 211963 I).

133. NABOŻEŃSTWO do Przenajświętszej Krwi Chrystusa Pana. Zebrał i ułożył Eleuteryusz Siedziński, ss. 55, II, 7 nlb., w 8-ce. Nakł. i druk. Wyd. dzieł katolickich M. Rogiera, Góra św. Anny 1895, Śl. 3661 I.

134. NABOŻEŃSTWO do Przenajdroższej Krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa, napisane przez ks. H. St., ss. 71, form 13,5×9 cm. Drukiem Paula Riedingera w Raciborzu 1870. Imprimatur: Wrocław, 11. VII. 1870, Śl. 214030 I.

135. NABOŻEŃSTWO do Przenajśw. Dzieciątka Jezus. Zebrał i ułożył Fl. S. (Eleuteryusz Siedziński), ss. 72, form. 11,5×8 cm. Nakładem Wydawnictwa Dzieł Katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma) Góra św. Anny (1899). Imprimatur: Poznań, 21. XI. 1899, nr 10011/99; Chodzież, 12. XI. 1899, Śl. 3654 I.

136. NABOŻEŃSTWO do św. Antoniego Padewskiego napisał Euzebiusz Stephan proboszcz w Tworogu. Za pozwoleniem książecko-biskup. wikaryatu jeńskiego, ss. 78, form. 14×9,5 cm. Nakładem i czcionkami „Katolika” i Sp. z ogr. odpow. Bytom 1900. BDK I 217.

137. NABOŻEŃSTWO majowe, czerwcowe, październikowe ku czci Najśw. Sakramentu i Matki Boskiej Nieustającej pomocy ułożył ks. Mieczysław, Maria Rogójski. Wydanie trzecie powiększone, ss. 320, form. 13×9 cm. Czcionkami „Katolika” i Sp. z ogr. odpow. w Bytomiu 1914³, Śl. 211901 I.

138. NABOŻEŃSTWO na uroczystość Bożego Ciała i cała oktawę. Przez A. G., ss. 73, w 8-ce. Nakł. i druk: Wydawnictwo „Gazety Opolskiej”, (Bronisław Koraszewski), Opole 1901, Śl. 3647 I; 3738 I.

139. NABOŻEŃSTWO Żalobne czyli pieśni i modlitwy przy pogrzebie dzieci i dorosłych z nabożeństwem na dzień zaduszny. Zebrał i ułożył ks. Menzel, proboszcz w Chudobie. Nakładem autora. Drukiem Karola Miarki w Mikołowie 1909. (Toż. I i II wydanie jest nieznanne. Ok. 1850 r. wznowił je nauczyciel Ignacy Perlitius; W 1876 r. w Sycowie wznowił je ks. Antoni Cyran). Ogłoszenia: Książ. Polska pieśń nabożna, s. 29; W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 111—112.

140. NAJSŁODSZE Serce Jezusa czyli Nabożeństwo do Serca Jezusowego z dodatkiem najpowszechniejszych i najużywanych nabożeństw i pieśni. Zebrał K. B. Przejrzał i poprawił ks. Ślajak. Wydanie drugie poprawione, ss. 4 nlb., X, 542, XI, 1 nlb., 232. VIII. — (śpiewnik), form. 14×7 cm. Nakł. Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma w św. Annie, druk. Teodora Zalewskiego w Gliwicach 1890². Imprimatur: Wrocław, 31. XII. 1881. Śl. 134837 I. Toż, Gliwice 1891³ (reszta j. w.). Toż, Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma Góra św. Anny (1904), ss. 792, form. 15,4×9,2 cm. pieśni 199. Imprimatur: Wrocław, 27. IX. 1904, G.K. 6648, (reszta j. w.). Toż, pt. Najśłodsze Serce Jezusa czyli Nabożeństwo do Serca Jezusowego i Niepokalanego Serca Najśw. Panny Maryi z dodatkiem najpowszechniejszych i najużywanych nabożeństw i pieśni na cały rok kościelny. Wydanie jedenaste. Na nowo opracował ks. Jan Chrzyszcz dr św. Teologii, ss. XVI, 480+496 (śpiewnik), form. 14×7 cm. Wydawnictwo Dzieł Katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910¹¹. Imprimatur: Wrocław, 27. IX. 1904, G.K. 6648; Wrocław, 21. V. 1909, G.K. 849, Śl. 210694 I. Toż, ss. XVI, 496+633 (śpiewnik), form. 13,5×9 cm. Góra św. Anny 1914¹². Imprimatur: Wrocław, 27. IX. 1904, G.K. 6648; 21. V. 1909, G.K. 849; 15. VIII. 1911, G.K. 6726, Śl. 3591 I. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897. (Śl. 1855 III); Najśłodsze Serce Jezusa, Gliwice 1891³, (Śl. 134837 I); Kal. Kat. 1904, s. 106. (Śl. 29978 III); Najśw. P. Marya Matka dobrej rady, Góra św. Anny 1910, (Śl. 3667 I).

141. **NAJSWIĘTZA** Panna Marya Matka dobrej rady. Książeczka dla ludu katolickiego, osobliwie dla członków Bractwa czyli Pobożnego Stowarzyszenia N. P. Maryi Matki dobrej rady. Napisał ks. Jan Chrzaszcz, dr świętej Teologii i proboszcz, ss. 90, 6 nlb., form. 12,5×9 cm. Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma) na Górze św. Anny 1910. Imprimatur: Wrocław, 5. II. 1907, nr 118/2, Śl. 3667 I.

142. **NAWIEDZENIE** Przenajświętszego Sakramentu Ołtarza na czterdziestogodzinne nabożeństwo. Posłuży oraz ku zbawieniu w czasie pożywania św. Komunii i odwiedzenia Przenajświętszego Sakramentu, także podczas Nieszporów w dni świąteczne jak i inne czasy dla wiernych i pobożnych czcicieli Pana Jezusa utajonego w Przenajśw. Sakramencie Ołtarza oraz z dodatkiem niektórych Pieśni w tym czasie służących. Wypracowane z różnych książek przez władzę duchowną już potwierdzonych, ss. 96. form. 15×9 cm. Nakładem i drukiem T. Nowackiego w N. Piekarach 1893, Śl. 211430 I.

143. **NEUES JOHANNES** Büchlein. Andachtsübungen und Betrachtungen zur Verehrung des heiligen Märtyrers Johannes von Nepomuk, während der Octave seines festes nebst Litanei, Tageszeiten, Liedern und Lebensgeschichte des Heiligen. Mit Genehmigung des Hochwürdigsten Fürstbischöflichen General- Vikariat-Amt Breslau, ss. 48. Verlag: Albert Möser, Druck: Erdmann Raabe Oppeln 1862³. Imprimatur: Wrocław, 15. IV. 1847. BKW. XI 430, 0/6.

144. **NIESTAJĄCE** uwielbienie Przenajśw. Sakramentu Ołtarza. Książka do modlitwy oraz przewodnik dla młodzieży kat. z dodatkiem najwięcej używanych pieśni. Przez ks. Prob. Stagrzyńskiego, ss. 640, form. 12×8,5 cm, cena 1,10—8 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1896). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896, s. 30; 1897, 1899. (Śl. 1855 III); Skarb Domowy. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911. Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,20 K. = 1 Mk., do 3,70 K. = 3.14 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

145. **NOWA JEROZOLIMA** albo Kalwarya całej meki Jezusowej i bolesnej Matki Jego, Maryi Panny wyrażająca drogi w Górnym Szlasku, na Górze Chełm a teraz św. Anny nazwanych od Jaśnie wielmożnych Fundatorów Grafów de Gasselin wystawiona, zaś roku pańskiego 1764. W uroczystość Podwyższenia Krzyża świętego zaprowadzona; zupełnymi Odpustami od Ojca św. Papieża Klemensa XII obdarzona, a dla wygody pobożnego ludu, służącemi na tę św. podróz Uwagami, Modlitwami i Pieśniami, z przydatkiem Modlitw do Mszy św., Krótkiego nabożeństwa do św. Anny na tej górze cudami i łaskami sławnej opatrzona. Za zezwoleniem Zwierzchności. Opole 1853². Toż, ss. 16 nlb, 143, form. 18×11 cm. Nakładem F. Gielnika u św. Anny 1864, druk. Tomasz Nowackiego w Mikołowie. Imprimatur: Kraków. 23. VII. 1766 (zakonne); Wrocław, 22. XII. 1766 (diecezjalne), (reszta j. w.), Śl. 135101 I. Ogłoszenia: H. Wolna, dz. cyt. s. 10.

146. **NOWENNA** do niep. pocz. N. P. Maryi, cena 0.30 Mk. Druk i nakł. Konstantyna Nowackiego w Oleśnie (1913). Ogłoszenia: Wilija za zmarłych, Olesno (1913).

147. **NOWENNA** do św. Antoniego Padewskiego Patrona rzeczy zgubionych. Z dodatkiem żywota, przykładów Mszy św., Litanii, Godzinków i innych modlitw. Wydana na żądanie wielu wielbicieli i czcicieli świętego Antoniego Wielkiego Cudotwórcy, ss. 120, form. 14,5×9 cm. Drukarnia Nowackiego w Piekarach (1899). Imprimatur: Warszawa, 24. IV/6. V. 1899, nr 1984, Śl. 211411 I.

148. **NOWY BREWIARZYK** Tercyarski podług nowej konstytucji Ojca św. Papieża Leona XIII, z dnia 30 Maja 1883 r. dla Braci i Sióstr III Zakonu św. Ojca Franciszka pod klauzurą nie będących czyli świeckich z dodatkiem różnych stosownych nabożeństw. Za pozwoleniem Zwierzchności duchownej wydał ks. N. Bontzek, ss. XVI. 477, 3 nlb., form. 13,5×10 cm. Nakładem i czcionkami Wydawnictwa „Katolika” Bvtom 1892. Imprimatur: Wrocław, 23. I. 1892. nr 715, Śl. 210040 I, BDK I-221. Ogłoszenia: Katolika Kal. 1897, 1914, (Śl. 29958 III).

149. **NOWY BREWIARZYK** Tercyarski, to jest sposób życia i modlenia się dla Braci i Sióstr III Zakonu Świętego Ojca Franciszka Serafickiego nie pod klauzurą zakonną mieszkających. Z dodatkiem różnych stosownych nauk i nabożeństw. Książka modlitewna zebrana i ułożona w klasztorze u św. Anny. Na

nowo przejrzana i uzupełniona podług nowej konstytucji Ojca św. Papieża Leona XIII, z dnia 30 Maja r. 1883, ss. 4 nlb., 576. IV, form. 16×9 cm. Do nabycia u Fr. Gielnika u św. Anny na Szlązku (1885). Drukiem w Rybniku. Imprimatur: Wrocław. 26. II. 1885, nr 1277 (diecezjalne), Moresnet (w Belgii). 1. III. 1885 (zakonne), Śl. 211838 I. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III).

150. OBCHODY DROGI krzyża Pana Jezusa i Kancynał, cena 1,80 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 23; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski dz. cyt., s. 229.

151. OBCHODY KALWARYJSKIE na Nowej Kalwarii w Piekarach. Czyli modlitwy i pieśni przy obchodach drogi krzyżowej i obchodach kapliczek różańcowych, ss. 209, IV, form. 15×10,5 cm. Druk Teofila Nowackiego w N. Piekarach G. Śl. (1896). Imprimatur: Wrocław, 12. VIII. 1896, nr 5992, Śl. 211248 I.

152. OFICYUM i Kancynał, cena 1,20 Mk., druk i nakł. Konstancyja Nowackiego, Olesno (1913). Ogłoszenia: Wilije za zmarłych, Olesno (1913), (Śl. 212119 I).

153. OGRÓD RAJSKI (mały druk), cena 1,30 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 23, Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, s. 230.

154. OŁTARZ czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywanych pieśni dla osób starszego wieku. Wydanie na nowo przejrzane i poprawione przez ks. J. Böhm (duży druk), w 8-ce, ss. XII. 13, 571. V+92. IV — (śpiewnik). Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma). Góra św. Anny (1899). Imprimatur: Wrocław, 23. I. 1899, nr 5739/98, Śl. 3575 I.

155. OŁTARZ MIŁOŚCI czyli Nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusa i Niepokalanego Serca Maryi oraz śpiewnik kościelny przez Księdza Grzegorza Stanisława Augustynika, Dziekana i Administratora Parafii Włoszczowa w Dyecezyi Kieleckiej, ss. 500 X, form. 15×9 cm. Druk, nakład i własność Teofila Nowackiego N. Piekary 1883. Imprimatur: Kielce, 15/18. XII. 1883, nr 1969. BDK.

156. OŁTARZ Św. Stanisława czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywanych pieśni. Przejrzał i poprawił ks. Ignacy Böhm, gruby druk, ss. 644, form. 14,8×8,6 cm. Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 III).

157. OŁTARZYK rzymsko-katolicki czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusowego, Gorzkich Żali, najużywanych pieśni. Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1885 III). Kal. Kat. 1904, s. 116 (Śl. 29978 III).

158. OŁTARZYK rzymsko-katolicki. Książka do modlitwy z dodatkiem najużywanych pieśni. Ułożył ks. Euzebiusz Stateczny, ss. 646, form. 12,5×8 cm. cena 1,25—6 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu 1901. Ogłoszenia: Katolik Kal. 1903, 1905, (Śl. 2046 III); Katolik Kal. 1914, Śl. 29958 III); W. Ogrodziński, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 183.

159. OŁTARZYK rzymsko-katolicki, (mały druk), cena 0,90 Mk. Nakład Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 24; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

160. OŁTARZYK rzymski. Książka do nabożeństwa dla chrześcian katolików. Wydanie nowe, w 16-ce, u Jul. Nowackiego w Mikołowie 1871. Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 24.

161. OŁTARZ ZŁOTY świętego Stanisława, cena 1,20 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 24; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

162. O SZKAPLERZU Świętym Matki Boskiej, ss. 95, form. 13×8,5 cm. Nakł. X. J. A. Pietzek (Kanonik), druk Teodora Heneczek, N. Piekary 1861, Śl. 212683 I.

163. PAMIĄTKA missyi świętej odbytej przez OO. Franciszkanów. Wydał O. Fabyan z zakonu św. Franciszka, ss. 224, form. 12×7 cm. Wydanie czwarte. Nakładem i do nabycia u Fr. Gielnika na Górze św. Anny 1913⁴. Imprimatur: Wrocław, 31. VII. 1912, G.K. 7427 (diecezjalne); Karłowice, 2. VII. 1912 (zakonne). Wł.

164. PAMIĄTKA PIERWSZEJ KOMUNII św. Przez ks. Bolesława Żychlińskiego, ss. 128, form. 12,5×8 cm. Nakładem i czcienkami Karola Miarki i Sp. z ogr. por. w Mikołowie (Mikołów-Częstochowa) (1913). Imprimatur: Przemyśl, 1. XII. 1913, L. 6789, Śl. 211915 I.

165. PANIE WYŚLUCHAJ modlitwę moją! Wybór najlepszego nabożeństwa i pieśni kościelnych dla dusz pobożnych, ss. 240, form. 10,5×7 cm, cena 0,45—1,50 Mk. Wydawnictwo Dziel Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Do nabycia w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 60 h. = 50 fen. do 2 K. 1,70 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

166. PANIE ZMIĘUJ SIĘ! Książka do nabożeństwa dla kat. z dodatkiem pieśni kośc., ss. 192, form. 9,5×6,5 cm, cena 0,20—0,40 Mk. Wydawnictwo Dziel Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 45 h. = 40 fen. do 60 h. = 50 fen. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

167. PANIE ZOSTAŃ z nami! Wybór najlepszych nabożeństw dla katolików. Ułożył ks. dr Wojciech Galant, ss. 512, form. 11,5×8,5 cm. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1906. Ogłoszenia Kal. Kat. (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227. Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,60 K. = 1,40 Mk. do 4,50 K. = 3,80 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).

168. PASEK św. Franciszka. Książka dla III Zakonu, cena 1,80 Mk. Nakł. Ju. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

169. FERLEN der Andacht oder goldene Himmelschlüssel Katholisches Gebet und Gesangbuch. Mit Approbation Geistlicher Obrigkeit. ss. 480, form. 14,5×9,5 cm. Druck u. Verlag von Jul. Nowatzki Nicolai (1877), BDK.

170. PERŁY DUCHOWNE nabożeństwa katolickiego. Zbiór najpotrzebniejszych modlitw i pieśni dla chrześcijan-katolików, każdego stanu i wieku na cały rok kościelny, ss. 640, form. 11×6,5 cm. Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1905). Ogłoszenia: Nabożeństwo do Przenajśw. Krwi Chrystusa Pana, Góra św. Anny (1905), Śl. 3661 I.

171. PIŚNI DO MSZY Świętej z Litaniami a Modlitwami i Droga Krzyża Jezusowego. Za pozwoleniem duchowney i świeckey Zwierzchności, ss. 96, w 8-ce. W Drukarni Tomazsa Prochaski w Cieszynie 1825. Red. G. N. Toż. Nowe wydanie. Cieszyn 1844. (reszta j. w.). Ogłoszenia J. Londzin ks., Bibliografia, s. 24; W. Ogrodziński, Dzieje (1946), s. 112.

172. POBOŻNY Katolik. Książka do nabożeństwa i śpiewnik kościelny, ułożył ks. St. B., ss. 944, form. 14×10 cm, pieśni 307, cena 1,50—4,60 Mk. Wydawnictwo Dziel Ludowych Karola Miarki w Mikołowie 1895. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896, s. 38; 1897, 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227; Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 2 K. = 1,70 Mk. do 6 K. = 5,10 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

173. POBOŻNY PIELGRZYM. Przewodnik dla pielgrzymujących na Górze św. Anny i do innych miejsc cudownych. Wydał Ojciec Andrzej (z zakonu OO. Franciszkanów), ss. 4 nłb., 966, XII, form. 14,5×9,5 cm. Nakładem Fr. Giełnika na Górze św. Anny (1897). druk. R. Meyer w Raciborzu. Imprimatur: Wrocław, 2. XI. 1897, nr 13817, Śl. 50553 I. Ogłoszenia: J. Bar, OFM., dz. cyt., s. 275.

174. POCIECHA dusz cierpiących czyli nauki i przykłady o stanie dusz cierpiących w czyśćcu z nabożeństwem na ich pociechę przez X. Józefa Akkermanna, bytoso Plebana w Emmen, w języku niemieckim wydane, ss. 330, 10 nłb., form. 13,5×8,5 cm. Nakł. M. Kuhna. Druk. T. Heneczek, Niemieckie Piekary 1859². Imprimatur: Chur, 27. VII. 1846, Śl. 214031 I. Toż, ss. 328, XII, w 8-ce druk. T. Heneczek (Werner), N. Piekary 1875³, (reszta j. w.), Śl. 211486 I; BDK.

175. **POCIECHA DUSZ** cierp., czyli Zegarek czyścowy, cena 0,70 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

176. **POCIECHA DUSZ** w czyścju cierpiących. Nauki i przykłady o stanie dusz w czyścju zostających oraz książka modlitewna, zawierająca wszelkie nabożeństwa ulgę duszom w czyścju przynoszące, ss. 500, form. 15×10 cm, cena 1,20—2,25 Mk. Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1896). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896, s. 46; 1897, 1899, (Śl. 1855 III).

177. **POCIECHA DUSZ** w czyścju cierpiących zawierająca Naukę o czyścju, Modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Nowenna, Droga Krzyżowa i różne inne Nabożeństwa na pociechę dusz w czyścju cierpiących. Wydanie nowe, ss. 228, form. 12,5×7,5 cm, cena 60 fen. Nakładem Wydawnictwa Dziel Katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1910). Ogłoszenia: Różaniec św., Góra św. Anny 1910 4, (Śl. 212330 I).

178. **POCIECHA DUSZ** w czyścju męki cierpiących czyli Zegarek czyścjowy oraz Nabożeństwo codzienne za dusze zmarłych, ratunku od nas wołających, dla wszystkich wiernych na śmierć pamiętnych chrześcijan do druku podany. Za upoważnieniem wysokiego Książęco-Biskupiego Jeneralnego Konsystorza w Wrocławiu. Wydanie czwarte, ss. 312, form. 14×9 cm. Drukiem i nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Konstancya Nowackiego, Olesno (1913) 4, Śl. 3791 I; 210708 I.

179. **POCIECHA** w starości. Książka do nabożeństwa dla każdego stanu, szczególnie dla osób w podeszłym wieku, z dodatkiem pieśni kościelnych, (gruby druk), ss. 720, form. 17,5×12 cm, cena 2 Mk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1899. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III); Skarb. Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227; Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 3 K. = 2,80 Mk. do 5,10 K. = 4,32 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

180. **POKARM DUSZY**, książka do nabożeństwa dla użytku wszystkich katolików z dodaniem pieśni kościelnych. Wydanie nowe. Zebrał i ułożył Eleuteriusz Siedziński, ss. 640, format kieszonkowy 11×6,5 cm. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej K. Böhma), Góra św. Anny (1905). Ogłoszenia: Nabożeństwo do Przenajdroższej Krwi Chrystusa Pana, Góra św. Anny (1905), (Śl. 3661 I).

181. **PORADNIK ZBAWIENNY** (mały druk), cena 1,30 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 26; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

182. **POZWÓLCIE DZIATKOM** przyjść do Mnie! Książeczka do nabożeństwa dla małych dzieci, które jeszcze nie przystępują do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza, ss. 96, form. 9×5,50 cm. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1911. Ogłoszenia: J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 227.

183. **PRACA CODZIENNA**, coroczna i całowitna każdego chrześcijanina katolickiego albo Książka Modlitewna i Kancyonał dla katolików z różnych książek modlitewnych i śpiewników zebrana (ks. Antoni Janusz), ss. XVI. 1040, Nakład 4000 egz. Druk. Karola Prochaski, Cieszyn 1857, Śl. 210774 I. Toż, ss. 1056. Za zezwoleniem Najprzewielebniejszego Pasterza Naszego Henryka, Księcia Biskupa Wrocławskiego. Drugie wydanie z dodatkiem. Drukiem Karola Prochaski w Cieszynie 1858 2, (reszta j. w.). Red. G. N. Toż, Wydanie szóste, Cieszyn 1905 6, (reszta j. w.). Ogłoszenia: J. Londzin ks., Bibliografia, s. 13; E. Grim ks., dz. cyt., s. 148, przypis 1; A. Bar. Karol Miarka, s. 29.

184. **PRAWDZIWA** Koronka Szkaplerza Świętego. Wydał Stanisław Kostka Czerniejewski, ss. 32. Drukiem Stanisława K. Czerniejewskiego. Bytom 1890, Śl. 210410 I.

185. **PRZEWODNIA** Książeczka Nowej Kalwaryi w Piekarach. Na większą chwałę Boga i cześć Najświętszej Panny Maryi ku pożytkowi wiernym wydał ks. K. Nerlich, Proboszcz w Piekarach, ss. 4 nlb., 256, form. 15,5×10 cm. Czcionkami drukarni „Gwiazdy” N. Piekary 1897. Imprimatur: Wrocław, 12. VIII. 1896, nr 5992, Śl. 210646 I.

186. PRZEWODNIK od Najśw. Serca Jezusowego. Śliczna książka modlitewna ułożona przez śp. K. Miarkę w nowym poprawionym i pomnożonym wydaniu, cena 0,90—1,20 Mk. Wydawnictwo dzieł ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1894). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 27; Kal. Mar. 1896, s. 26; 1897, 1899, (Śl. 1855 III).

187. PRZEWODNIK do Ojczyzny Niebieskiej. Książka do nabożeństwa z dodatkiem 200 pieśni. Przez ks. St. B., ss. 688, form. 12×8,5 cm, cena 1—4 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, 1899, (Śl. 1855 III).

188. PRZEWODNIK duchowny, Książka do modlenia i rozmyślania dla dusz pobożnych, w świecie jako też w klasztorze żyjących, a pragnących doskonałości chrześcijańskiej. Przejrzał i poprawił ks. dr W. G. (ks. dr W. Galant). Wydanie drugie, ss. 2 nrb., 832, form. 14,5×9,5 cm, cena 1,75—2,75 Mk. Nakł. i druk. Wydawnictwa Karola Miarki w Mikołowie (1899)². Imprimatur: Wrocław, 27. XI. 1896, nr 14243; Przemyśl, 14. VI. 1899, Śl. 3576 I; BKW XI-280, O. Ogłoszenia Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Katolik Kal. 1914, (Śl. 29958 III); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 2,20 K. = 1,88 Mk. do 3,30 K. = 2,80 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

189. PRZEWODNIK Tercyarski dla członków III Zakonu św. Ojca Serafickiego Franciszka czyli „Dostateczny zbiór nabożeństw codziennych i powszechnych” dla braci i sióstr III Zakonu oraz to najnowsze „Breve Jego Świątobliwości Ojca Św. Leona XIII” i „Spis odpustów z dnia 11 września 1901 r. Opracował i ułożył ksiądz Jan Chrzęszcz, dr św. Teologii i proboszcz z aprobatą J. Eminencyi Kardynała Jerzego Koppa. Wydawnictwo Książek Katol. Böhm’a Następcy (M. Rogier) na Górze św. Anny (1904). Ogłoszenia: Kal. Kat. 1904, s. 116 (Śl. 29978 III).

190. PRZEWODNIK torujący drogę do wieczności czyli Zbiór Modlitw i Pieśni, tudzież krótka pamiątka o najświętszej familii i pierwszych rozszerzycielach wiary katolickiej oraz Historia niektórych Patronów świętych, przeszło 60 obrazkami ozdobiona, ss. 343, w 12-ce, cena 80 ct—1 zlr. 20 ct. Wydawnictwo K. Prochaska w Cieszynie 1861. Ogłoszenia: J. Londzin ks., Bibliografia, s. 26.

191. PRZYJACIEL duszy. Książka do nabożeństwa dla młodzieży z dodatkiem najużywanych pieśni przez ks. Michała Budziaka, ss. 328, form. 11,5×7,5 cm, cena 0,60—2 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu (1905). Ogłoszenia: Katolik Kal. 1905, (Śl. 2046 III); Katolik Kal. 1914, (Śl. 29958 III).

192. QUELLE der Gnaden, enthaltend eine Auswahl der schönsten Gebete und Andachten, sowie die gebräuchlichsten Kirchenlieder. Verlag: Fr. Gielnik, St. Annaberge (1908), Druck: R. Meyer, Ratibor. Ogłoszenia: Missionsbüchlein, St. Annaberge 1908², (Śl. 210756 II).

193. RAJ NIEBIESKI, Najśw. Serca Jezusa i Maryi, cena 1,20 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

194. RATUJ DUSZE! Książka misyjna dla chrześc.-kat. Opr. X. F. Seeböck, tłum. prof. M. Szulc, ss. 720, form. 12×9 cm, cena 1,20—2,50 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,65 K. = 140 Mk. do 3 K. = 2,55 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

195. RATUJ DUSZĘ twoją! Książka misyjna dla ludu katolickiego. Napisał ks. Jan Chrzęszcz, dr św. Teologii, Proboszcz w Pyskowicach, ss. 95, form. 13×8,5 cm. Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma) w św. Annie (1897), drukiem R. Meyera w Raciborzu. Imprimatur: Wrocław, 31. X. 1897, K. G. 5942, Śl. 214051 I. Ogłoszenia: Kal. Kat. 1904, s. 117, (Śl. 29978 III).

196. RÓŻANIEC ŚWIĘTY. Książeczka dla czcicieli Maryi zawierająca w sobie Naukę o Arcybractwie Różańca świętego. O Różańcu wiecznym i o Różańcu żywym oraz sposób odmawiania Różańca Maryi i niektóre modlitwy i pieśni.

Ułożył ks. Ignacy Böhm. Wydanie czwarte, ss. 56, form. 18×11,5 cm. Nakładem Wydawnictwa dz. kat. Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910⁴. Imprimatur: Wrocław, 12. IX. 1906, nr 11503; i 8. XI. 1909. G. K. 3330, Śl. 212330 I.

197. RÓŻANIEC ŚWIĘTY. Książeczka pouczająca i modlitewna dla członków bractw różańcowych i wszystkich wiernych w myśl Ojca św. Leona XIII, przez ks. R. L. (Rudolf Lubecki), s. 222, w 8-ce, cena 0,60—0,90 Mk. Nakł. i druk. Karola Miarki w Mikołowie 1888. Imprimatur: Wrocław, 2. IX. 1787, nr 8127. Śl. 211900 I. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1896, s. 42; 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 24.

198. RÓŻANIEC Żywy czyli Reguły i nowy sposób wspólnego i skutecznego odmawiania Różańca świętego, na większą część i chwałę Boga w Trójcy Świętej Jedynego i uwielbienie Najświętszej Bogarodzicy Maryi Panny, ss. 40. Nakł. ks. Książęco-Biskupiego Komisarza B. Purkopa, druk. Teodora Henczek. N. Piekary 1872, Śl. 3898 I. Toż, Pomnożone modlitwami i pieśniami, ss. 52, 1 nlb; w 8-ce. Nakł. H. Rappoldt. Bytom 1894. (reszta j. w.), Śl. 3899 I.

199. RÓŻANIEC Żywy z pieśniami, cena 0,20 Mk. Nakł. i druk. Konstancyzna Nowackiego, Olesno (1913). Ogłoszenia: Wilija za zmarłych, Olesno (1913), (Śl. 212119 I).

200. SCHOUEERN GEBETT WIDER DEN TUERCKEN, Tribauer Esaias. Gedruckt zur Neyss durch Johan Creuziger Neyss 1565. BUWr 331567.

201. SERCE JEZUSA, gorejące ognisko miłości czyli książka dla czcicieli Serca Jezusowego, zawierająca modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., dwoje Godzinków, dwie Nowenny i różne inne nauki i modlitwy do Serca Jezusowego, ss. 192, form. 12×8,5 cm, cena 60 fen. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1910). Ogłoszenia: Najświętsza Panna Marya Matka dobrej rady, Góra św. Anny 1910. (Śl. 3667 I).

202. SERDECZNE MODŁY. Wybór nabożeństw i pieśni kościelnych dla chrześcijan-katolików, (z grubym drukiem). ss. 720, form. 12×8,5 cm, cena 1,40—1,70 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907. (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911. (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,60 K. = 1,54 Mk. do 2,50 K. = 2,12 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912). (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Folski 40(1914), (Śl. 50125 I).

203. SKAPULIERBUECHLEIN, oder Unterricht über das fünffache Skapuliernebst passenden Gebeten. Verlag: Fr. Gielnik, St. Annaberge (1908), Druck: R. Meyer, Ratibor. Ogłoszenia: Missionsbüchlein, St. Annaberge 1908², (Śl. 210756 II).

204. SKARB DUSZY czyli Oltarzyk, cena 0,70 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 28; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

205. SKARB DUSZY. Zbiór nabożeństw i pieśni kościelnych. ss. 256, form. 10×6,5 cm, cena 0,70—2,80 Mk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1899. Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 228; Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1 K. = 85 fen. do 3,50 K. = 3 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912). (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

206. SKARB ŁASK i pojednania się w roku miłościwym czyli Książeczka Jubileuszowa obejmująca dokładną naukę o Jubileuszu w roku 1875. Ułożona według życzenia i woli Ojca Św. z dodatkiem modlitw odpustowych, porannych, wieczornych, jako też modlitw do Mszy św., Spowiedzi i Komunii. Wydana przez jednego z OO. Franciszkanów, ss. 96, form. 18×11,5 cm. Nakład ks. Fr. Przynicznyńskiego, drukiem Teodora Zalewskiego w Bytomiu (1875), Śl. 210730 I.

207. SKARBNICA odpustów modlitewnych i uczynkowych, w tłumaczeniu aprobowana przez Stolicę Świętą, wydał X. Augustyn Arndt T.J., ss. 231, 1 nlb. VIII, w 8-ce. Nakł. i druk: Drukarnia św. Jacka w Królewskiej Hucie 1901. Śl. 3755 I.

208. SKARB NIEBIESKI. Książka do nabożeństwa dla katolików z dodatkiem 200 najwięcej używanych pieśni. Przez księdza St. B., ss. 688, form. 12×8,5 cm, cena 1—4 Mk. Wydawnictwo Dziel Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, 1899, (Śl. 1855 III).

209. SKARBY NIEBIESKIE czyli książka do nabożeństwa i śpiewnik kościelny dla wszystkich katolików. Wydał Fr. R. Wydanie drugie poprawione i powiększone z dodatkiem Nieszporów, pieśni do Najśodszego Serca Jezusowego, ss. 648, form. 12×8,5 cm. Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1897)². Ogłoszenia: Ratuś duszę swoją, Góra św. Anny (1897), (Śl. 214051 I); Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 II).

210. SKUTECZNE nabożeństwo do Najśw. Maryi Panny na czas 50-letni Jubileuszu ogłoszenia dogmatu Niepokal. Poczęcia z ilustracją. Ułożył Karol Miarka. Nakład i druk. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1904, Śl. 3590 I.

211. ŚPIEWNIK dla ludu katolickiego oraz Książka do nabożeństwa, ułożyli: Gillar i Hoffmann organiści z Bytomia, ss. XII, 1143, format średni, 15×10 cm, cena 2—2,75 Mk. Nakł. i druk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu 1895. Imprimatur: Wrocław, 21. V. 1895, nr 5735. Śl. 3753 I. Toż. Wydanie drugie. Bytom 1897², ss. XVI, 1390, (reszta j. w.), Wł. Toż. ss. XII, 448 + 1224 (śpiewnik), form. 16×10,5 cm, cena 2,75—5,80 Mk. 883 pieśni. Nakł. i druk. Wydawnictwo „Katolika” Sp. z ogr. odpow. Bytom 1900 (reszta j. w.). Imprimatur: Wrocław, 16. VIII. 1900, nr 10288. BKW XI-890, O; Red. G. N. Toż. ss. 416 + 1150 (śpiewnik), Bytom 1908, (reszta j. w.), Śl. 211081 I. Ogłoszenia: Katolik Kal. 1897, (Śl. 29958 III); Katolik Kal. 1903, 1905, (Śl. 2046 III).

212. ŚPIEWNIK kościelny dla użytku wiernych. Wydanie poprawne, pieśni 260 i psalmy, Droga Krzyżowa, ss. 320, form. 17,5×11 cm, cena 1,20 Mk. Wydawnictwo Dziel Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Kal. „Dziedzictwa”, 28(1912), (Śl. 50124 I).

213. STACYE czyli Droga Krzyżowa z pieśniami stósownemi. Wydał O. Andrzej Bolczyk, z zakonu OO. Franciszkanów. Wydanie trzecie, ss. 48, form. 13,5×9 cm. Nakład 19—32.000. Nakładem Fr. Gielnik na Górze św. Anny 1901³, drukiem R. Meyera w Raciborzu. Imprimatur: Wrocław, 10. XII. 1901, G. K. 8521. Śl. 3495 I.

214. STÓŁ PAŃSKI. Książka do nabożeństwa osobliwie dla dzieci po raz pierwszy przystępujących do Spowiedzi i Komunii św., zawierająca dokładną naukę o Spowiedzi i Komunii św. i różne piękne nabożeństwa i pieśni na cały rok kościelny, jako też uroczyste śluby przy przyjęciu pierwszej Komunii św. według przepisu Jego Eminencji księcia biskupa Kopp. Napisał ks. Jan Chrzaszcz dr św. Teologii i proboszcz w Pyskowicach. Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1900). Imprimatur: Wrocław, 24. IX. 1900, G. K. 6284. Toż, pt. Stół Pański, Książka modlitewna dla Katolików osobliwie dla dzieci po raz pierwszy przystępujący do Spowiedzi i Komunii świętej jako też różne najpiękniejsze Nabożeństwa i Pieśni na cały rok. Napisał ks. Jan Chrzaszcz, dr św. Teologii i prob. w Pyskowicach, w 16-cu, ss. 480. Nakład Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera, Góra św. Anny (1901)², druk. Drukarnia św. Jacka w Królewskiej Hucie. Imprimatur: Wrocław, 21. X. 1901, G. K. 7070, Śl. 210962 I. Ogłoszenia: Kal. Kat. 1904, s. 117, (Śl. 29978 III); Nabożeństwo do Przenajśw. Krwi, Góra św. Anny (1905), (Śl. 3661 I); Najśw. Panna Marya Matka dobrej rady, Góra św. Anny 1910, (Śl. 3667 I).

215. ŚWIEĆ SIĘ imię Twoje. Nabożeństwo wynagradzające do Najśw. Imienia Boskiego i Oblicza Zbawiciela Pana, zebrał i ułożył Eleuteriusz Siedziński, ss. 88, 8 nłb., form. 13×8 cm. Nakł. Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera, Góra św. Anny 1905, Śl. 3659 I.

216. ŚWIĘTA MARYA, Morze boleści. Nabożeństwo do Matki Boskiej Bolesnej. Nowenny i kilka pieśni. Zebrał i ułożył El. S. (Eleuteriusz Siedziński), ss. 96, form. 12,5×9 cm. Nakł. Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny (1914). Imprimatur: Poznań, 12. III. 1895, nr 2791/95, Śl. 2658 I.

217. ŚWIĘTY ALOJZY, wzór młodzieży, książka do modlitwy oraz przestrogi i nauki dla młodzieńców z dodatkiem najużywanych pieśni. Ułożył ks. J. Sta-

graczyński, ss. 588, form. 12×8,5 cm, cena 65 ct. — 4 zlr.; lub 1-4 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897 (Śl. 1855 III).

218. ŚWIĘTY ALOJZY wzór młodzieży chrześcijańskiej. Książka do nabożeństwa i śpiewnik kościelny dla użytku młodzieży chrześcijańskiej, ss. 448, form. 12×8 cm, cena 0,60-2,25 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899 (Śl. 1855 III); Skarb Dob. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911 (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena: od 90 h. = 76 fen. do 3 K. = 2,50 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28 (1912) (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski, 40 (1914), (Śl. 50125 I).

219. TAK MACIE się modlić na cześć i chwałę Boga, cena 0,70 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 31; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

220. UCIECZKA UBOGICH. Nowa książeczka modlitewna dla wszystkich pobożnych katolików, którzy Maryję czczą i miłują. Oraz historia, cześć niepokalanego poczęcia najświętszej Panny Maryi wybitego Medalika i dziewięci dziennego nabożeństwa dla tych, którzy Medalik Jej nabożnie noszą. Za upoważnieniem wysokiego księcia Biskupiego Jeneralnego Konsystorza w Wrocławiu. ss. 72, ofrm. 18,5×10,5 cm. Nakładem Juliusza Bonawentura Pohla, druk. E. Raabe w Opolu (1846). Imprimatur: Wrocław, 1. XI. 1846. Śl. 213918 I.

221. USTAWY dla Kongregacji Maryańskiej z dołączeniem różnych Modlitw i Praktyk pobożnych, z niemieckiego na polskie przełożył i rozszerzył Wł. Długołęcki, s. s.268, IV; form. 12×9 cm. Nakł. i druk.: Drukarnia św. Jacka w Królewskiej Hucie 1900. Toż, Królewska Huta 1902², (reszta j. w.). Toż, Królewska Huta 1905³. Imprimatur: Wrocław, 11. IX. 1905, Nr 12134. (reszta j. w.). BDK. Ogłoszenia: Długołęcki Władysław T.J., W: Podr. Enc. Kośc. (B. Chelmiński), t. XLIII-XLIV, s. XXXIV. Ms. s. 654-657.

222. UWIELBIENIE Najśodszego Serca Jezusowego. Zbiórek różnych modlitw i dwie nowenny do Najśodszego Serca Pana Jezusa. Przedruk z dziełka „Najśodsze Serce Jezusa”, ss. 96, form. 12,5×8,5 cm. Nakł. i Druk. Wydawnictwo Dzieł Katolickich Karola Böhma nast. M. Rogier na Górze św. Anny (1906). Imprimatur: Wrocław, 15. XI. 1906, G. K. 7290. Śl. 3657 I.

223. WALLFAHRTSBUCH, enthaltend Gebete u. Gesänge zum Gebrauch bei Wallfahrten nach dem St. Annaberger. Verlag: Fr. Gielnik St. Annaberger (1908), Druck: R. Meyer, Ratibor. Ogłoszenia: Missionsbüchlein, St. Annaberger 1908², (Śl. 210756 II).

224. WEG ZUM HIMMEL. Katholisches Gebet — und Gesangbuch. Herausgegeben von Ludwik Skowronek Pfarrer in Bogutschütz. Mit Kirchlicher Druck-erlaubnis, ss. 592, form. 13×9 cm. Dritte vermehrte Auflage. Verlag des Herausgebers. Gedruckt bei R. Meyer in Ratibor 1905³. Imprimatur: Wrocław, 11. I. 1905, G. K. 169, (Śl. 3752 I). Toż, Vierte vermehrte Auflage, ss. 656; Druck und Verlag Katholische Verlagsanstalt Reinhard Meyer in Ratibor 1908⁴. Imprimatur: Wrocław, 5. X. 1906, G. K. 7296, (reszta j. w.). BDK I 708. Toż, Fünfte vermehrte Auflage, Ratibor 1911⁵, (reszta j. w.). BDK I 709.

225. WIANECZEK Panny Maryi, cena 0,90 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

226. WIANEK KU czci Najśw. Maryi Panny. Zbiór nabożeństwa rzymsko-katolickiego i pieśni kościelnych z dodatkiem najnowszych pieśni. Ułożył ks. Euzebiusz Stateczny, ss. 1900, form. 14,5×9,5 cm, cena 1,75—5,50 Mk. Nakł. i druk. Wydawnictwo „Katolik” w Bytomiu 1900. Ogłoszenia: Katolik Kal. 1903, 1905, (Śl. 2046 III); Katolik Kal. 1914, (Śl. 29958 III); W. Ogrodziński, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 183.

227. WIANEK MAŁY ku czci Najśw. M. P. z różnych nabożeństw uwity. Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z obrazkami do Mszy św., z dodatkiem Nieszporów, Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali, i najużywanych pieśni na cały rok. Wydanie poprawione i pomnożone przez ks. Ign. Böhm, ss. 648,

form. 13,5×8 cm pieśni 309. Wydawnictwo Karola Böhm'a, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 III).

228. WIANEK MARYI. Książka do nabożeństwa osobiście ku czci Najśw. Panny Maryi i zbiór pieśni kościelnych, ss. 832, form. 14×10 cm, cena 1,20—5 Mk. Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III).

229. WIANEK MARYI ku czci Najświętszej Panny uwity z najlepszych nabożeństw. Z dodatkiem pieśni kościelnych, ss. 768, form. 14×10 cm, cena 1,40—4,50 Mk., pieśni 333. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1896. Toż, Przejrzał i poprawił ks. dr A. Galant w Przemyślu, Mikołów (1902). Imprimatur: Przemyśl, 19. IV. 1902, nr 1416, (reszta j. w.), (Śl. 214052 I). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 228. Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,80 K. = 1,54 Mk. do 5,85 K. = 5 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).

230. WIANEK PANNY MARYI i śpiewnik, cena 1,50 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 32; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

231. WIANEK PIEŚNI dla członków Kongregacji Maryańskiej i innych bractw, zawierający Modlitwy Kongregacyjne, używane przy przyjęciu, zgromadzeniach itd., modlitwy poranne, wieczorne i do Mszy św. ... Wydanie nowe zebrał i ułożył ks. Ignacy Böhm proboszcz. Wydawnictwo Dzieł Katolickich M. Rogiera (dawniej K. Böhma), Góra św. Anny (1910). Ogłoszenia: Najświętsza Panna Marya Matka dobrej rady, Góra św. Anny 1910. (Śl. 3667 I).

232. WIARA, NADZIEJA I MIŁOŚĆ Czyli książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusowego. Gorzkich Żali i najużywanych pieśni. Na nowo przejrzął i według przepisu biskupiego poprawił ks. Ignacy Böhm, ss. 438, X, form. 11×8 cm. Wydawnictwo dzieł Katolickich Karola Böhm następcy (M. Rogier), u św. Anny (1897). Imprimatur: Wrocław, 8. II. 1897, nr 12276/1896. Wł. Toż, ss. XIV, 442, X, w 8-ce, Góra św. Anny (1902). Imprimatur: Wrocław, 9. VI. 1902, nr 7016, (reszta j. w.), (Śl. 211170 I). Ogłoszenia: Kal. Kat. 1904, s. 116, (Śl. 29978 III).

233. WILIJE ZA ZMARŁYCH czyli Nabożeństwo za dusze w czyśćcu sprawiedliwości Boskiej zadosyć czyniące. Z Brewijarza Rzymskiego wyjęte, ss. 34, 2 nłb., form. 15,5×9 cm. Nakł. i druk. Konstantyna Nowackiego w Oleśnie (1913). Śl. 212119 I. Modlitewnik nie podaje daty wydania, dlatego przyjęto rok (1913). W tym roku zmarł Konstanty Nowacki nakładca i drukarz tego modlitewnika. Przypuszczać można, że modlitewnik ten i inne ogłaszane w nim ukazały się przed 1913 r.).

234. WSPÓLNE MODLITWY członków apostołstwa Serca Jezusowego. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu (1894). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 33

235. WSZYSTKO dla czci i chwały Serca Jezusowego czyli Trzy nowenny zebrane z rozmaitych dzieł przez X. M. Mycielskiego T.J. z dodatkiem Godzinek. Litanii i Nieszporów do Serca Pana Jezusa, ss. 72, form. 14,5×9 cm. Druk i nakł. G.K. 1340/01, Śl. 212283 I.

236. WYBOREK czyli Książka dla młodzieży rzymsko-katolickiej z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusa, Gorzkich Żali i najużywanych pieśni. Przejrzał ks. Ign. Böhm. Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); Kal. Kat. 1904, s. 117, (Śl. 29978 III).

237. WYBOREK mały i Kancyonał, cena 0,45 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

238. WYBOREK MAŁY nabożeństwa, cena 0,35 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.

239. WYBÓREK nabożeństwa i pieśni dla chrześcijan — katolików. Ułożył ks. Euzebiusz Stateczny, ss. 368, form. 12,5×8 cm, cena 0,50—5 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu 1901. Ogłoszenia: *Katolik*, Kal. 1914, (Sl. 29958 III); *W. Ogrodziński*, O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, s. 183.

240. WYBÓR, Książka modlitewna i kancjonał katolicki, u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Ogłoszenia: *Bieg roku całego*, Mikołów 1873, (Sl. 211490 I).

241. WYBÓR, Książka modlitewna i śpiewnik, cena 1,70 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: *Bibl. Wyd. Lud.*, s. 33; *Kal. Mar.* 1897, (Sl. 1855 III); *J. Kwiatkowski*, dz. cyt., s. 229.

242. WYBÓR nabożeństwa codziennego i pieśni dla chrześcijan-katolików, ss. 320, form. 12×8 cm, cena 0,50—3 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1907). Ogłoszenia: *Skarb Dom.* 1907, (Sl. 148739 III); *Kal. Kat.* 1911, (Sl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 65 h. = 50 fen. do 3,60 K. = 3 Mk. — *Kal. „Dziedzictwa”* 28(1912), (Sl. 50124 I); *Pow. Kal. Polski*, 40(1914), (Sl. 50125 I).

243. WYBÓR nabożeństwa codziennego i pieśni kościelnych. Na duchową pociechę i użytek ludzi pobożnych. Z grubym drukiem, ss. 720. form. 17,5×12,5 cm, cena 1,50—1,80 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1899). Ogłoszenia: *Kal. Mar.* 1899, (Sl. 1855 III); *Skarb Dom.* 1907, (Sl. 148739 III); *Kal. Kat.* 1911, (Sl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 2K. = 1,70 Mk. do 2,30 K. = 1,95 Mk. — *Kal. „Dziedzictwa”* 28(1912), (Sl. 50124 I); *Pow. Kal. Polski* 40(1914), (Sl. 50125 I).

244 WYBÓR nabożeństwa kancjonał, cena 1,20 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: *Bibl. Wyd. Lud.*, s. 33; *Kal. Mar.* 1897, (Sl. 1855 III); *J. Kwiatkowski*, dz. cyt., 229.

245. WYBÓR Najosobliwszego nabożeństwa, czyli dokładny Zbiór wszystkich do używania służących modlitw dla chrześcijan katolickich na wszystkie Święta Pańskie, Maryańskie i niektórych ŚS. Patronów tudzież i nabożeństwo dla chorych i za zmarłych dusze, ss. 924, w 12-ce, cena 15 śgr., u Henryka Handla w Głogówku (1856). Ogłoszenia: *Katolicka Książka Missyjna*, Głogówek 1856². (Sl. 211963 I).

246. WYBÓR osobliwych nabożeństw. Na duchową pociechę i użytek Ludzi pobożnych przez pewnego Kapłana zebrani. Za pozwoleniem Starszych przedrukowany. Duży druk, ss. 280. Drukowany i sprzedaje Erdmann Raabe, Opole 1857. *KUL* 29762 I. Toż, pt. Wybór osobliwy nabożeństw, u Tomasza Nowackiego w Mikołowie (1873). Toż, pt. Wybór najosobliwszych nabożeństw i pieśni. Na duchową pociechę i użytek ludzi pobożnych, z różnych ksiąg zebrany przez pewnego kapłana. Za upoważnieniem wysokiego Księzęco-Biskupiego jencralnego Konystorza w Wrocławiu, ss. 272 + 128 (śpiewnik). form. 14,5×11,5 cm. (duży druk). Mikołów 1878. BDK. Toż, (bez śpiewnika), ss. 272. Druk i nakład Teofila Nowackiego w N. Piekarach 1882. Imprimatur: Wrocław, 27. VIII. 1846; Opole. 23. IX. 1846, (reszta j. w.). BDK 60 I. Toż, ss. 256+128 (śpiewnik) nakł. i druk Jul. Nowackiego w Mikołowie 1883. (reszta j. w.). BKW 35, 184. O. Toż, ss. 272 + 128 (śpiewnik). Druk i nakł. Teofila Nowackiego w N. Piekarach 1896. Imprimatur: Opole, 23. IX. 1846; Wrocław, 30. IV. 1858. BDK. Toż, pt. Wybór najosobliwszych nabożeństw i Śpiewnik kościelny na cały rok. Na duchową pociechę i użytek ludzi pobożnych z różnych ksiąg zebrany. Przejrzał i poprawił ks. Ignacy Böhm. Gruby druk. ss. 576. form. 18×10 cm, pieśni 325. Wydawnictwo ksiązek katolickich Karola Böhma Następcy (M. Rogier), na Górze św. Anny (1897). Ogłoszenia: *Bieg roku całego*, Mikołów 1873, (Sl. 211490 I); *Kal. Mar.* 1897, (Sl. 1855 III); *Ratni duszę twoją*, Góra św. Anny (1897). (Sl. 21405 II); *Kal. Kat.* 1904, ss. 116. (Sl. 29978 III).

247. ZADAWA DUCHOWA z różnych ksiąg nabożnych dla pomnożenia gorącej miłości ku Bogu i Matce Jego, także dla należytego ŚS. Patronów uczczenia. Drukował E. Raabe, Opole 1845. (Nakład Tomasza Nowackiego w Mikołowie). Red. G. N. Ogłoszenia: *Bieg roku całego*, Mikołów 1873, (Sl. 211490 I); *Bibl. Wyd. Lud.*, s. 25; *Kal. Mar.* 1897, (Sl. 1855 III); *J. Kwiatkowski*, dz. cyt., s. 230.

248. ZABAWA ŚWIĘTA, duszy młodocianej, cena 0,15 Mk. Nakładem Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 35; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.
249. ZBAWICIEL w modlitwie czyli ołtarz złoty, cena 1,20 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 230.
250. ZBIOREK Litanii. Książeczka do nabożeństwa, ss. 40, form. 14×10 cm. Nakł. i druk. „Gazeta Opolska”, Opole 1902, Śl. 210450 I.
251. ZBIOREK MODLITW dla dzieci szkolnych. Zebrał ks., J. Kajdas, ss. 236, form. 10×6,5 cm, cena 0,35—1,75 Mk. Wydawnictwo „Katolika” w Bytomiu (1914). Ogłoszenia: Katolik. Kal. 1914 (Śl. 29958 III).
252. ZBIÓR NABOŻEŃSTW Różańca św. Tak zwyczajnego, jak wiecznego dla braci i sióstr tych którzy przyjęli godzinę w roku za konających i sposób, skutki i cuda które się przez Różaniec św. działy zebrane przez Członki tego Bractwa, ss. 131; form. 14,5×9,5 cm. Nakł. Tomasz Keil w Pyskowicach, druk. Teodora Henetzek w N. Piekarach 1872, Śl. 211407 I.
253. ZBIÓR najpotrzebniejszych i powszechnie używanych pieśni i modlitw, z książeczek przez cenzurę duchowną i rządową, aprobowanych wyjęte i starannie ułożone, ss. 4 nlb., 164, w 16-ce. Drukiem Theodora Henetzek w Niemieckich Piekarach 1857, Śl. 50550 I.
254. ZDRÓJ CZYLI Arka pociechy i Kancyonał, cena 2,80 Mk. Nakł. Jul. Nowackiego w Mikołowie (1892). Ogłoszenia: Bibl. Wyd. Lud., s. 35; Kal. Mar. 1897, (Śl. 1855 III); J. Kwiatkowski, dz. cyt., s. 229.
255. ZDROWAŚ MARYA. Książka do naboż., szczególniej ku czci N.M.P., z dodatkiem 200 więcej używanych pieśni. Opracował ks. St. B., ss. 720, form. 12×8 cm, cena 1 Mk. Wydawnictwo Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1897). Ogłoszenia: Kal. Mar. 1897, 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); Nabyć można w Księgarni u E. Feitzingera w Cieszynie, cena od 1,30 K. = 1,10 Mk. do 5,65 K. = 4,80 Mk. — Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski, 40(1914), (Śl. 50125 I).
256. ŹRÓDŁO ŁASK nieprzebrane, form. 11×7 cm, cena od 84 h. = 70 fen. do 3,60 K. = 3 Mk., u Feitzingera w Cieszynie (1912). Ogłoszenia: Kal. „Dziedzictwa” 28(1912), (Śl. 50124 I); Pow. Kal. Polski 40(1914), (Śl. 50125 I).
257. ZUPEŁNY Śpiewnik katolicki do użytku wiernych, ss. 944, form. 17×11 cm, 843 pieśni kościelnych. Zakład Wydawniczy Karola Miarki w Mikołowie 1895. Toż, pt. Zupełny Śpiewnik katolicki oraz książka do nabożeństwa dla chrześcijan-katolików. (838 pieśni kościelnych), ss. 2 nlb., 368 + 906, 8 nlb., — (śpiewnik), form. 17,5×12,5 cm, cena 2,50—5,50 Mk. Nakładem i czcionkami Wydawnictwa Dzieł Ludowych Karola Miarki w Mikołowie (1898). Imprimatur: Przemysł, 27. III. 1898, L. 291 et 885/98, Śl. 214020 I. Ogłoszenia: Kal. Mar. 1899, (Śl. 1855 III); Skarb Dom. 1907, (Śl. 148739 III); Kal. Kat. 1911, (Śl. 4013 I); J. Kwiatkowski, s. 228.
258. ŻYWY RÓŻANIEC albo nowy sposób reguły odmawiania wspólnego i skutecznego Różańca świętego na cześć i na chwałę Pana Boga w Trójcy Św. Jedyne go i ku uwielbieniu Najświętszej Maryi P. Boga Rodzicy. Nabożeństwo to nadał i potwierdził Ojciec św. Grzegorz XVI w dzień 21 stycznia 1832 roku. Nakł. i druk. Teofila Nowackiego w N. Piekarach 1875. BKW 35, 65, O.